

Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku

K R O N I K A

reformovaného kresťanského cirkevného zboru v Humennom
v rokoch 1880 -2008

I. časť do roku 1918

Vydáva: Presbytérium Reformovaného kresťanského zboru v Humennom
Preložila z maďarského jazyka a spracovala: Mgr. Valéria Csontosová
Graficky spracoval: Arpád Csontos

2. Ú V O D :

Bratia a sestry !

Jedného dňa v roku 2007 priniesol môj manžel domov maďarsky písané dokumenty z archívu Reformovaného kresťanského zboru – matkocirkvi v Humennom.

Najprv ma zaujal len dátum – rok 1880. Otvorila som knihu zápisov, začala som ju čítať a pred očami sa mi začali odvíjať dejiny.

Dejiny vytrvalosti, odhodlania a oduševnenia hŕstky ľudí z konca devätnásteho storočia, ktorí z hlbokého presvedčenia potreby Božieho slova v každodennom živote, oživilí protestantský zbor, ktorý tu už raz bol – dávno, dávno – v časoch reformácie, takmer pred päťsto rokmi.

Vtedy sme sa odhodlali, že tieto vzácne informácie ktoré sú nadčasové a aktuálne aj dnes, je potrebné zachovať, odovzdať ďalej, poučiť sa z nich. Tak vznikla myšlienka napísať kroniku tunajšieho, počtom malého, ale históriou a prínosom veľkého zboru, ktorý s kalvínskou vytrvalosťou a húževnatosťou nesie štafetu svojich predkov.

Táto práca nie je literárnym dielom ani historickou vedeckou štúdiou. Písali sme ju viac srdcom a citom, ako prísnu vedeckou metódou.

Prosíme, aby ste ju takto chápali a prijmite ju s takou láskou, s akou sme my zhromažďovali údaje a tešili sa z každej novej informácie.

Vďaka patrí všetkým bratom a sestrám, ktorí nám pomohli, aby táto kronika mohla vzniknúť.

Na jej grafickej podobe neúnavne pracoval môj manžel Arpád Csontos, ktorý ju z rukopisu celú prepísal a doplnil fotografiami a fotokópiami z originálnych dokumentov.

Ďakujeme nášmu Pánovi, že nám dal k tejto práci silu

Mgr- Valéria Csontosová

Nezatajíme to pred synmi, rozpovieme budúce pokoleniu Hospodinove slávne skutky, Jeho silu aj divy, ktoré urobil.

Postavili Jákobovi svedectvo a ustanovil zákon v Izraeli, o ktorom našim otcom prikázal, aby ho hlásali svojim synom.

Aby vedelo o tom i budúce pokolenie, synovia čo sa narodí, nech rozpovedia svojim synom, aby v Bohu skladali svoju nádej, na skutky Božie nezabúdali, ale zachovávali Jeho prikázania.

Aby neboli ako ich otcovia, to pokolenie odbojné a spurné, pokolenie, čo vrtkavé má srdce a ducha Bohu neverného.

Žalm 78

3. OBSAH **str.**

I. časť

1. ÚVOD	2
2. Príhovor kazateľa	3
3. OBSAH	4
4. Humenné v čase reformácie	5
5. Obnova reformovaného zboru v rokoch 1880 – 1889	8
6. Činnosť misijného zboru v rokoch 1890 – 1918	15

II. časť

1. Cirkevný život v čase 1. Československej republiky	82
2. Život zboru počas Slovenského štátu	
3. História zboru v rokoch 1945 – 1989	

III. časť

4. Znovuoživenie cirkevného života po roku 1989	
--	--

5. Záver

4. Humenné v čase reformácie

Ohlas reformácie *Martina Luthera* keď 31. októbra 1517 pribil na dvere Wittenberského chrámu 95 výpovedí sa prostredníctvom študentov, ktorí študovali na nemeckých univerzitách, dostala aj na územie vtedajšieho Uhorska.

Po bitke pri Moháči v roku 1526 sa luterská reformácia začala šíriť rýchlejšie aj na území terajšieho Slovenska. Po vystúpení *Jána Kalvína* a vydaní publikácie „*Učenie kresťanského náboženstva*“ v roku 1536 sa jeho myšlienky začali šíriť nielen na území Švajčiarska, ale aj Uhorska a Sedmohradska. Tieto myšlienkové prúdy sa dotkli aj panstiev na území dnešného východného Slovenska a kalvínsku formu reformácie prijali aj viacerí členovia šľachtickej rodiny *Drugetovcov*.

László Réz v publikácii „*A Drugethek és Homonna reformáció*“ (Drugethovci a reformácia Humenného) udáva, že stopy reformácie sú badateľné už v rokoch 1530 – 1535. Písomná zmienka o tejto skutočnosti sa zatiaľ nenašla. Prvou zmienkou je údaj z roku 1556, kedy sa *Štefan V. Drugeth* uvádza ako patrón kostola.

Zmienku nachádzame aj o dcére *Františka Drugetha III. Eufrozíne*, vydatej za grófa *Štefana z Bátoru*, ktorá vo Vranove podporovala kalvínov a Maďarov, dala v roku 1580 postaviť kostol a prispela na vydanie Biblie v maďarčine vo Vizsolyi.

Dokázateľne prvým protestantom z rodu *Drugethovcov* bol *Štefan V.*, ktorý bol v roku 1580 – 1599 dedičným zemplínskym a od roku 1587 aj užským županom. Za jeho života dokázateľne v Humennom pôsobila matkocirkev s duchovnými *Jánošom Sobráncim* v roku 1579 a *Luciusom Lörincom* v roku 1599. *Štefan V.* v roku 1599 v Humennom zomrel a bol pochovaný v Užhorode. Jeho syn *Ladislav V.* požiadal svojho učiteľa *Jána Bocatia* z Košíc o oslavnú báseň, ktorá je bežne dostupná vo viacerých publikáciách. Po smrti svojho otca bol zvolený za zemplínskeho župana, ale už v roku 1600 zomrel bez potomkov.

Valentinus Drugeth de Homonna

Valentinus Drugeth de Homonna

Úrad potom prebral jeho mladší brat *Valentín* (1577 – 1609), ktorého prvá manželka *Alžbeta Rákocziová* bola dcéra významného sedmohradského šľachtica *Žigmunda Rákocziho*. Valentín i *Rákoczi* stáli po boku *Štefana Bočkay* –iho až do jeho smrti v roku 1606 v Košiciach. Vo svojom testamente *Bočkay* vysoko hodnotil vojvodcovské schopnosti *Valentína* a odporučil sedmohradským kniežatám, aby ho zvolili za svojho panovníka. Títo ho však odmietli a zvolili jeho svokra *Žigmunda Rákocziho*. *Valentín* bol až do svojej smrti v roku 1609 presvedčený protestant. V Humennom vtedy pôsobil kazateľ *György Debreceni* a to aj počas života *Valentínovho* syna *Štefana VI.* od roku 1608 do roku 1611. Po smrti *Štefana VI.* v roku 1612 táto vetva vymrela po meči.

Po smrti *Valentína I.* sa zemplínskym županom stal *Juraj III. Drugeth* (1583 – 1626) a to v roku 1609, ktorý sa počas štúdia na jezuitskom kolégiu v Prahe v roku 1605 začal hlásiť ku katolicizmu a po príchode do Humenného silne podporoval rekatolizáciu, zrejme aj pod vplyvom *Petra Pázmánya*.

V roku 1612 písomne žiada Rím o založenie jezuitského kolégia v Humennom. *Juraj III. Drugeth* ašpiroval aj na Sedmohradský trón, ale napriek podpore panovníka, zvolený bol v roku 1613 *Gabriel Bethlen*. V súvislosti s tým nachádzame v historickej štúdii *Péter Mihály* –a „*Lónyai Zsigmond*“ vydané v Sátoraljaújhely –i 1902 nasledovné: „*Kráľ sa usiloval, aby Bethlena porazil Juraj Homonnai.*“ (rozumej *Drugeth*)... Súčasne však v Humennom pôsobili kalvínski kazatelia v roku 1620 *György Szobránci*, v rokoch 1620 – 1622 *János Kecskeméti* (Claudius – Sánta), ktorý bol aj literárne činný.

Z jeho diel je známa „Kázeň s výkladom a vysvetlením druhej knihy Samuelovej, kapitoly 24 –tej, v ktorej Dávid radšej volí smrť morom, akoby sa mal dostať do rúk nepriateľa“. Napísané a kázané *Jánosom Kecskeméti C.*, humenským kazateľom. Autor venuje dielo šľachtnému vlastencovi a víťazovi pánovi *Mihályovi Bornemissza*, prefektovi humenských majetkov sedmohradského vládcu *Gabriela Bethlena*. Vašej milosti ubohý ponížený služobník kaplán *János Kecskeméti*, humenský kazateľ. Dielo bolo vydané v Bardejove v roku 1622 a sú zachované dva exempláre. Jeden vo vlastníctve Sedmohradského múzea, druhý v súkromných rukách *Dr. Árona Kissa* v Budapešti. V rokoch 1620 – 1622 bol tiež 4. seniorom užského trachtu (seniorátu) s pôsobením v Užhorode.

Z Humenného ho vypovedala vdova po *Jurajovi III. Drugethovi Katarína Nádašdy* –ová. Odtiaľ sa dostal na dvor významného sedmohradského šľachtica a osvietenca baróna *Žigmunda Lónyaiho* (1593 – 1653) do Vásárosnaményu. Tu mu venuje svoje dielo („*Szép, ájtatos könyörgések*“) „Pekné, zbožné orodovania“, nie len ako svojmu ochrancovi, ale ako bolo v tej dobe zvykom a samozrejmosťou, aj ako pobožnému človekovi a patrónovi umenia a literatúry.

V literatúre sú uvedení ešte dvaja kalvínski kazatelia v rokoch 1622 – 1625 *Jánoš Hajenus* a posledný *Miklós Izdenci* v roku 1629. V tomto roku zomrel *Gabriel Bethlen* a protestanti boli z Humenného definitívne vyhnaní.

Od polovice 17. storočia matkocirkevný zbor v Humennom neexistuje.

5. Obnova reformovaného zboru v rokoch 1880 – 1889

Rok 1880

K obnove zboru došlo až v roku 1880, kedy sa zišli protestanti – evanjelici reformovanej cirkvi helvétskeho a augsburského vyznania, aby obnovili zbor ako dcérocirkev.

Iniciátorom založenia zboru bol *Koloman Dercsényi* verejný kráľovský notár, ktorý zvolal predstaviteľov protestantov do svojho bytu.

Zachovali sa zápisnice od 13. októbra 1880 do 30. decembra 1910.

V preklade uvádzame niektoré dôležitejšie časti zo zápisníc.

V prvej z nich je uvedené:

Zápisnica

Zo schôdze protestantského zhromaždenia humenskej protestantskej cirkvi helvétskeho a augsburského vyznania zo dňa 13. októbra 1880 za prítomnosti členov Dercsényi Kálmán, Cseley Ágoston, Mándy István, Kniesner Károly, starší Frank Károly, Komár Adolf, Kánya Frigyes, Boross Sámuel, Andorka Sándor, Liszkay Gábor, Fónyay János, Kiss Ágoston, Lesznyánszky András a Gerecz Lajos.

- a) *Aby sa schôdza uskutočnila podľa pravidiel a bola platná predovšetkým je potrebné zvoliť predsedu a tajomníka. Vzhľadom na dôveru, ktorej sa teší pán Dercsényi Kálmán sa schôdza vyslovuje za jeho kandidatúru na predsedu a na funkciu tajomníka odporúča Gerecz Lajosa, ev. a. v. (Riaditeľ meštianskej školy). Od tohto času je predsedom zhromaždenia – zboru pán Dercsényi Kálmán a tajomníkom Gerecz Lajos, ktorí po zvolení túto zverenú funkciu s ochotou prijali.*
- b) *Zvolený predseda zaujal svoje miesto, pozdravil zhromaždených členov a predniesol dôvody, ktoré viedli k zvolaniu jednotlivých členov protestantských vyznaní na túto schôdzu. Bolo by žiadúce, aby humenský a na okolí žijúci protestanti sa zjednotili s tým cieľom, aby po určitom čase tu v meste bol pozvaný duchovný, ktorý by vykonával služby Božie a jednak, aby po čase sa protestantské spoločenstvo stalo samostatným matkocirkevným zborom.*
- c) *Predložený návrh predsedu, tak ohľadne služieb Božích, tak aj ohľadne organizácie zboru po podrobnejšom prejednaní bude odporučený zboru na prijatie a schválenie.*
- d) *V ďalšom bode sa zúčastnení dohodli, že služby Božie budú striedavo reformované a evanjelické – luteránske, ale obidva zbory budú samostatné zhromaždenia. Ďalej sa uzniesli, že urobia súpis veriacich v meste Humenné a okolí, pretože bude potrebné rozhodnúť aj o znášaní finančných výdavkov. Touto činnosťou poverili volených funkcionárov.*

Na nasledujúcej schôdzi sa uzniesli, že na odbavenie prvých služieb Božích pozvú *Karola Böszörményiho*, reformovaného farára z Malčíc, ktorý s radosťou prijal správu, že v Humennom oživa organizácia protestantských cirkví.

Služby Božie sa uskutočnili v 1. adventnú nedeľu v kancelárii *Kolomana Dercsényiho* 28. novembra 1880, počas ktorých bola vysluhovaná aj Večera Pánova. Zúčastnilo sa jej okolo 70 veriacich a po ukončení služieb sa rozchádzali so slzami v očiach z radosti znovuoživenia. Po ukončení služieb Božích sa *K. Böszörményi* zúčastnil na schôdke výboru zjednotenej protestantskej cirkvi, kde bolo prijaté uznesenie, aby sa výbor obrátil na cirkevné inštitúcie za účelom usporiadania zborov podľa platných cirkevných zákonov. Tiež sa rozhodli, že každé zhromaždenie t.j. ako reformovaní, tak aj luteráni sa sami rozhodnú, ku ktorému matkocirkevnému zboru sa pripoja. Rozhodli sa, že reformovaná dcérocirkev sa pripojí k matkocirkvi v Bánovciach nad Ondavou a ev. a.v. k matkocirkvi v Kladzanoch.

V tento deň prijali aj spoločný názov:

„*Homonnai egyesült protestáns leányegyház*“

ktorá bola neskôr preložená do slovenského jazyka vo forme

„*Spojená protestantská dcérocirkev v Humennom*“

Tu sa dohodli aj na tom, že ročne bude slúžených 6 služieb Božích, striedavo reformované a evanjelické, pričom 4 –krát do roka bude vysluhovaná Večera Pánova. Tiež bolo rozhodnuté, aby sa uskutočnila peňažná zbierka s cieľom zakúpenia potrieb k bohoslužbám, ako je kalich, prikrývky na stôl Pána a iné.

Jednomyseľne sa uzniesli a zvolili funkcionárov výboru, ktorý pozostával z 10 –tich členov a to hlavného kurátora, jeho dvoch zástupcov a siedmych presbyterov.

Presbytérium bolo nasledovné:

Hlavný kurátor: *Koloman Dercsényi*

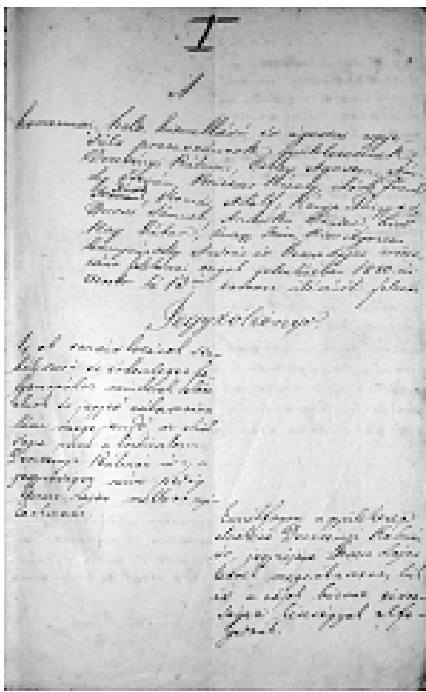
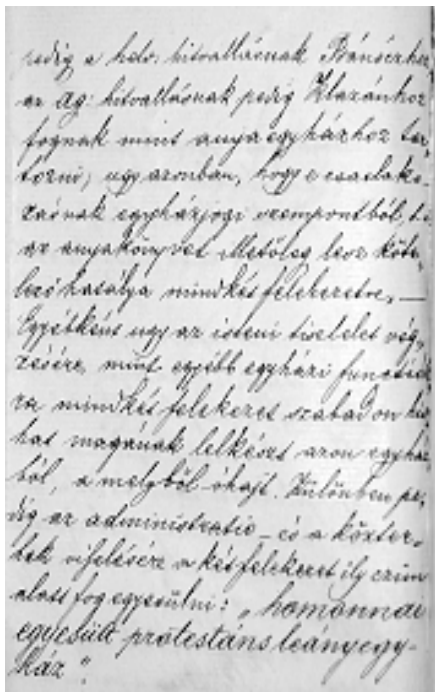
Zástupcovia: *István Mándy a Adolf Komár*

Presbyteri: *Péter Sándor, Károly Knieszner, st. Károly Frank, Gustáv Kárpáthy, Gyula Képes, István Szekeres a Lajos Gerecz*

Zasadnutie výboru zo dňa 15. decembra 1880 sa uznieslo uskutočniť súpis veriacich oboch vyznaní.

Vidieckych oslovili formou listu a miestnych mal spísať *András Lesznyánszky*, sluha okresného úradu, ktorý túto činnosť vykonával bezplatne.

Na tejto schôdzi sa uzniesli, že na prvé evanjelické a.v. služby Božie pozvú *Jánosa Csiskó* –a, maďarsko – nemeckého ev.a.v. farára z Košíc.

Fotokópie originálnych zápisníc z roku 1880

Rok 1881

Tento rok bol pre protestantskú náboženskú obec veľmi významný. Zbor bol veľmi činorodý a zo zápisníc sa dozvedáme, že presbytérium zasadalo až 6 krát.

Už 19. januára rokovali o uskutočnení evanjelických služieb Božích, na ktoré zástupca kurátora listom pozval evanjelického farára košického maďarsko-nemeckého zboru *Jánosa Csisku* (Ján Čiška). Tento však dal odpoveď, že služby Božie môže vykonať len so súhlasom seniorátu, resp. farára z Kladzian, ktorý bez súhlasu seniorátu nechcel v Humennom služby Božie vykonať. Preto aj nasledujúce služby Božie dňa 6. marca 1881 slúžil opäť *Karol Böszörményi*, ktorý si za základ kázne vybral verš z evanjelia Lukáša „*Neboj sa stádečko malé...*”

Do tohoto termínu sa do zboru prihlásilo 72 rodín.

Tretie služby Božie boli na Trojičnú nedeľu 24. apríla spojené s večerou Pánovou a tiež ich slúžil malčický farár *K. Böszörményi*. Pri nich bola aj konfirmácia piatich žiakov meštianskej školy a prvé ohlášky sobáša.

Na zasadnutí 7. apríla rokovalo presbytérium o zakúpení kalicha a cínového krčaha na víno potrebného k večeri Pánovej.

Už 14. apríla boli schválené na zakúpenie ako kalich tak aj krčah. Ďalšie zasadnutie presbytéria sa uskutočnilo po službách Božích 24. apríla 1881 za prítomnosti farára K. Böszörményiho z Malčíc.

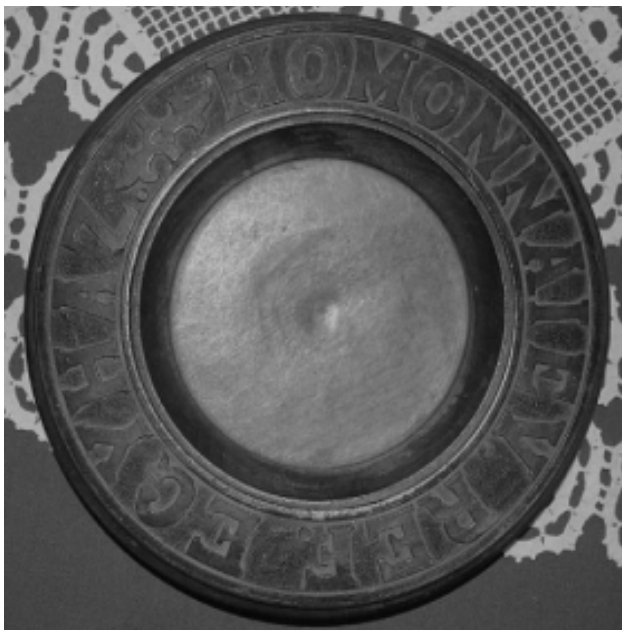

A homonnai ev. ref. misioi egyháznak Persenszky Lajos 1890
Humenskemu ev. ref. misijnému zboru Peršenský Lajos 1890

Už tu sa vynorila otázka stavby modlitebne resp. kostola. Hlavný kurátor *Koloman Dercsényi* referoval, že je už vyhladený tzv. Bárkányov dom na Hlavnej ulici, ktorý okrem veľkej miestnosti disponuje aj dvoma samostatnými bytmi, ktoré by mohli slúžiť ako farský byt. Zároveň poverili zástupcu kurátora *Istvána Mándyho*, aby vyhládal odborníka v oblasti stavebníctva a urobili odhad ceny na rekonštrukciu uvedeného domu. Nakoniec sa zboru nepodarilo s majiteľom dojednať a služby Božie sa naďalej mali konať v Dercsényiho úradnej miestnosti.

Zatiaľ zbor nemal takú hotovosť, aby mohli financovať stavbu kostola, preto navrhli zvolať členskú schôdzu celého zboru a jej termín určili na 1. mája 1881. Obrátiť sa chceli o pomoc aj na nadáciu Gustáva Adolfa a grófkú *Katarínu Andrásyovú*, manželku grófa *Júliusa Andrásyho* st. Na zasadnutí presbytéria znova prerokovali aj otázku platby cirkevnej dane, aby v budúcnosti bol stály príjem do pokladne. Diskutovali aj o kúpe zlatého kalicha, na ktorom mal byť vyrytý dátum 28. november 1880, kedy boli uskutočnené prvé služby Božie po antireformácii.

Hlavného kurátora poverili kúpou dvoch drevených tanierov na chlieb k večeri Pánovej v miestnej odbornej drevorezbárskej škole.

Drevený tanier z roku 1881

Na zborovej schôdzi dňa 1. mája 1881 bola myšlienka stavby kostola schválená s tým, že je potrebné zisťovať možnosti kúpy pozemku v intraviláne mesta a zaistiť spôsob financovania. Uzniesli sa, že na zabezpečenie financií a vedenie podkladne je nevyhnutné zvoliť pokladníka. Do tejto funkcie bol jednohlasne zvolený *István Mándy*, zástupca hlavného kurátora.

V otázke financovania sa uzniesli, že každá hlava rodiny upíše podiel na stavbu podľa svojich hmotných možností. Prvýkrát odznela aj myšlienka zbierky a to ako miestnej tak aj na celoštátnej úrovni.

V zápisnici zo dňa 15. júna 1881 čítame, že otázka evanjelických služieb Božích sa ukázala ako problémová, pretože z košického seniorátu prišiel list, že tieto služby môže košický farár vysluhovať len so súhlasom matkocirkevného zboru v Kladzanoch a súhlasom šarišsko-zemplínskeho seniorátu. Za týmto cieľom bola zápisnica zo dňa 28. novembra 1880 doručená na seniorát ev. a.v. šarišsko-zemplínsky a bola schválená dňa 10. júna 1881 a vlastnoručne podpísaná jej seniorom Adolfom Urbanom. Potom teda nasledovali tri evanjelické a.v. služby Božie. Prvé 10. júla 1881 a vykonal ich farár *János Csiska* (Ján Čiška) z Košíc v maďarskom a nemeckom jazyku. Súčasne sa vysluhovala aj večera Pánova a bol tu aj prvý krst.

Kedy sa konali ďalšie dve ev. a.v. bohoslužby v roku 1881 sa z materiálov nedozvedáme, vieme len to, že ich vykonával už zmienený košický ev.a.v farár *Ján Čiška*.

Rok 1882

V tomto roku sa vynorila otázka vyučovania náboženstva detí z protestantských rodín na všetkých stupňoch škôl. Hlavný kurátor vyzval rodičov, aby na presbytérium nahlásili školopovinné deti, aby 1 krát týždenne sa mohla zabezpečiť ich náboženská výchova. Zistil sa aj počet konfirmandov aby aj ich príprava sa uskutočnila podľa cirkevných zákonov.

Uzniesli sa, že náboženskú výchovu bude učiť *Ludovít Gerecz*, riaditeľ meštianskej školy podľa učebníc pre reformovaných a evanjelikov osobitne a to bezplatne. Neskôr náboženstvo vyučoval aj *Ludovít Ugray*, učiteľ meštianskej školy a to až do roku 1889, kedy prišiel do Humenného misijný reformovaný farár *Jozef Szöllösi*. Náboženstvo navštevovalo 20 – 24 detí. O iných aktivitách v roku 1882 nevieme. Z neskorších zápisov je zrejmé, že služby Božie vykonával farár *Karol Böszörményi* z Malčíc.

Rok 1883

Presbytérium sa zišlo dňa 7. januára 1883 pod predsedníctvom hlavného kurátora *K. Dercsényiho*. Prítomný bol aj malčický farár *K. Böszörményi*.

Pokladník *István Mándy* podal správu o stave financií. Uviedol, že z upísaných podielov vo výške 2.942.- forintov a 97 grajciarov prišlo do pokladne 2.358.- forintov a 20 grajciarov. Rozdiel t.j. nezaplatených je 584 forintov a 77 grajciarov. Konštatuje, že počiatočné nadšenie súvisiace so stavbou kostola ochablo a preto odporúča dlžníkov osloviť, aby svoje podĺžnosti čím skôr vyrovnali.

Rozhodli sa peniaze uložiť do peňažného ústavu, aby získali primeraný úrok a tak sa základina na postavenie kostola zhodnocovala.

Boli uskutočnené aj voľby do presbytéria, pretože pán *Gyula Képes* sa odsťahoval. Na jeho miesto bol zvolený pán *Károly Knieszner*.

Prerokovala sa aj pálčivá otázka krstu detí ev. a. v. vyznania. Mnohí rodičia dali pokrstiť deti v rímskokatolíckom kostole. Preto požiadali kladzianskeho ev. a. v. farára, aby zistil, ktoré deti ev. a. v. sú zapísané v matrike rímskokatolíckej cirkvi. Rodičov požiadali, aby v budúcnosti narodenie dieťaťa hlásili hlavnému kurátorovi, ktorý zariadi informovanie duchovných.

Týka sa to aj prípadných sobášov a pohrebov.

Rok 1884

Presbytérium dňa 18. októbra konštatuje, že mnohí členovia „*Spojenej protestantskej dcérocirkvi v Humennom*“ si neplnia základné povinnosti a majú podĺžnosti na zaplatení cirkevného príspevku resp. dane. Konštatujú, že na základine na stavbu kostola je potrebné naďalej pokračovať v zbierke a v úpisoch. Treba však brať ohľad aj na tých údov cirkvi, ktorí sú chudobní a nemajú prostriedky na ich zaplatenie. Zaoberali sa aj otázkou výuky náboženstva, ktoré vykonávali tí istí učitelia.

Riešila sa aj otázka organizácie zjednotenia reformovaných a evanjelických veriacich do jedného zboru. Toto sa však neuskutočnilo, pretože kladziarsky ev. a.v. farár mal k tomu negatívny postoj a nesúhlasný postoj zaujal aj potisský ev.a.v. biskup *István Czékusz*.

17. - 24. decembra 1884 sa v Budapešti zišiel konvent reformovanej cirkvi. Tu prijali veľmi dôležité rozhodnutia, okrem iného uznesením č. 69 rozhodli o zriadení „misijnej“ základiny na podporu a organizáciu misijných okruhov v jednotlivých dištriktoch. Uvedenie tohoto rozhodnutia do života, ako to vidíme v nasledujúcich rokoch, dalo zborovému životu v Humennom nový chod.

Rok 1885

Tento rok bol mimoriadne bohatý na udalosti ako v rámci dištriktu, tak aj v rámci miestneho zboru.

25. apríla sa zišiel výbor zboru na schôdzi, kde hlavný kurátor informoval, že vyhliadol vhodný dom a pozemok vhodný na stavbu kostola v intraviláne mesta. Po mnohom úsilí sa podarilo rokovanie s pánom *Antonom Gregorovičom* a cena bola dohodnutá na 2.250.- forintov. Dom bol na Kováčskej ulici pod číslom 190.

2. mája 1885 sa zišiel zbor, kde sa rozhodli dom kúpiť a poverili pokladníka *Istvána Mándyho* aby zariadil potrebné ku kúpno-predajným zmluvám a zápis do katastra, aby sa čím skôr mohlo začať so stavbou kostola. Hlavného kurátora poverili napísaním listu na hornozemplínsky seniorát, aby získali potrebné informácie, ako má zbor ďalej postupovať. Bola to šťastná zhoda náhod, že predtisský dištrikt sa zišiel v Miškolci na svojom zasadnutí v dňoch 28. - 30. apríla 1885 a v bode 24. vyniesol rozhodnutie práve na základe úpravy konventu z roku 1884 o zriadení misijných staníc. 16. augusta 1885 bola prejednaná odpoveď seniora hornozemplínskeho seniorátu *Jánosa Kálniczského*, ktorý informoval zbor o tom, ktoré doklady je potrebné predložiť k zriadeniu „*misie*“.

Keďže stále sa nepodarilo zboru dojednať na zjednotení reformovaných a evanjelikov, požiadala reformovaná časť zboru v septembri 1885 cestou hornozemplínskeho seniorátu *Predtisský dištrikt* o zriadenie misijného duchovného sídla v Humennom a pre duchovného ponúka zbor byt a 100.- forintov ročne k platu. Poukázali aj na skutočnosť, že vlastní vhodné priestory na vykonávanie služieb Božích a dostatočne veľký pozemok vhodný na stavbu kostola.

Rok 1886 – 1887

K udalostiam v rokoch 1886 – 1887 sme v archíve nenašli žiadne literárne pramene ani zápisy zo zasadnutia prebyτέρia. Jediným podkladom sú údaje z rukopisu pána farára *Juraja Gazdoviča*, ktoré pripravil ako poznámky k programu posviacky kostola dňa 28. novembra 1965. Dozvedáme sa, že v roku 1886 vtedajší

reformovaný biskup, ktorý mal sídlo v Miškolci, *Bartolomej Kun*, pri návšteve zborov v Hornom Zemplíne navštívil v sprievode seniora *Jána Kálniczkého* a hlavného seniorálneho zapisovateľa *Karola Böszörményiho* z Malčíc aj Humenné. Tu aj prenocoval a stretol sa s členmi presbytéria. Táto jeho cesta mala pre Humenné veľký prínos.

V tom istom roku 18. - 24. októbra konvent v Pápe v bode č. 44 odhlasoval 500.- forintovú podporu na plat humenskému misijnému duchovnému. Tým sa vec budúceho duchovného po hmotnej stránke vyriešila.

V týchto rokoch sa zbor veľa usiluje o zjednotenie, ale všetko je nadarmo, pretože kladziarsky ev. a. v. farár *Goldperger János* a biskup *István Czékus*, resp. dištriktuálny konvent evanjelickej cirkvi a. v. je proti zjednoteniu.

Rok 1888

Dňa 15. septembra 1888 sa konala schôdza presbytéria, na ktorej hlavný kurátor *Kálmán Dercsényi* zopakoval všetky snahy a aktivity cirkevného zboru od roku 1880. S ľútosťou konštatoval, že sa nepodarila dohoda o zjednotení s veriacimi ev. a. v. z dôvodu postoja matkocirkvi v Kladzanoch a dištriktu ev. a. v. cirkvi. Preto sa reformovaná časť zboru rozhodla požiadať Hornozemplínsky seniorát o zvolenie duchovného pre misijný okruh so sídlom v Humennom a to niektorého z kaplánov seniorátu a zaistenie poukázania 500.- forintov podpory schválenej konventom v Pápe. Predtísky dištrikt na zasadnutí v Szikszó 25. - 26. septembra 1888 vyzýva seniorát, aby miesto *misijného duchovného* v Humennom bolo čím skôr obsadené. To isté dištriktuálne zasadnutie poukázalo 500.- forintov na roky 1887 a 1888 s tým, aby 50.- forintov bolo odmenou učiteľom za vyučovanie náboženstva, 150.- forintov pre služby Božie konajúceho farára *Karola Böszörményiho* a zbytok sa mal použiť na stavebnú úpravu fary. Presbytérium odhlasovalo aj 100.- forintovú podporu ročne pre nastávajúceho duchovného.

Ďalšie zasadnutie presbytéria sa konalo 21. októbra 1888. Tu prečítali list kladziarskeho zboru, v ktorom oznamujú, že ak sa evanjelici a. v. z Humenného a okolia pripoja k dcérocirkvi v Humennom, nebudú môcť byť *členmi* matkocirkvi v Kladzanoch. Evanjelická časť zboru sa vyjadrila, že chce naďalej ostať v matkocirkevnom zbore v Kladzanoch, ale žiada o umožnenie, aby mohli byť aj členmi „*Spojenej protestantskej dcérocirkvi v Humennom*“. Presbytérium ubezpečuje veriacich i kladziarskeho ev. a. v. farára, že môže kedykoľvek držať služby Božie, vysluhovať večeru Pánovu, krstiť, sobášiť i pochovávať podľa prania veriacich. Zároveň ponúka túto dohodu, aby sa vzťahovala nielen na súčasného farára, ale aj na farárov, ktorí budú v budúcnosti slúžiť v Kladzanoch. Na tejto schôdzi poverili hlavného kurátora *Kolomana Dercsényiho*, aby listom na seniorát vyslovil pranie, aby misijného farára do Humenného vyslali čím skôr. Zaoberali sa aj úpismi na základinu na stavbu kostola. Konštatovali, že ešte stále sú podlžnosti a poverili pokladníka *Istvána Mándyho*, aby vo veci konal, oslovil dlžníkov, aby svoje dlhy čím skôr vyrovnali.

Rok 1889

Presbytérium sa zišlo 9. februára 1889, kedy už bolo známe, že v dňoch 18. - 19. februára bude seniorálne valné zhromaždenie v Sátoraljaújhely. Preto by bola potrebná účasť delegácie na tomto zhromaždení, aby informovali o situácii v Humennom.

Vyslani boli:

hlavný kurátor

Koloman Dercsényi,

pokladník

István Mándy,

zástupca hlavného kurátora za ev.a.v. *Adolf Komár.*

Prejednali aj otázku vykonávania služieb Božích v kresliarni meštianskej školy, ktorá sa ukazuje ako kapacitne malá a jednak po príchode duchovného, škola nemôže tak často miestnosť poskytovať.

Znova sa dostáva na program stavba kostola.

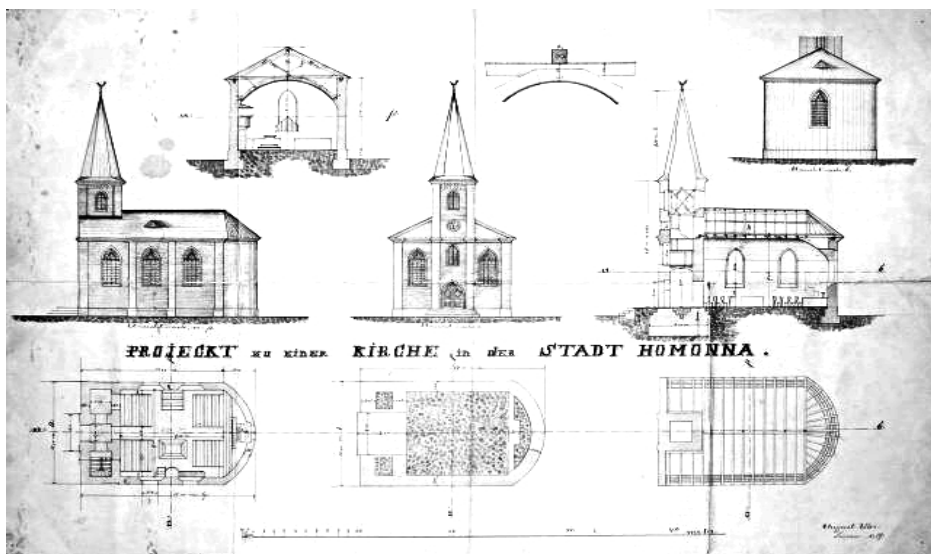
Znova sú oslovení všetci, ktorí upísali podiely, žiadosti a výzvy na podporu výstavby k súkromným osobám i inštitúciám. Tiež poverili hlavného kurátora, aby po príchode duchovného tohoto uviedli do úradu a predstavili veriacim v dcérocirkvi i diaspóre.

Napokon seniorálne valné zhromaždenie volí so súhlasom humenského zboru, za *humenského misijného duchovného* mladého farára (dovtedy Sátoraljaújhelyského kaplána) *Jozef Szöllősiho* (Jozef Szöllőši). Na miesto duchovného nastúpil dňa 31. marca 1889. Rozlúčková reč *K. Böszörméyiho* a kázeň z príležitosti uvedenia do úradu *J.Szöllősiho* vyšla v tlačenej forme v Sátoraljaújhely v roku 1889, a nachádza sa aj v našom archíve.

Na zasadnutí presbytéria dňa 13. apríla 1889 bol už prítomný aj novozvolený farár. *István Mándy*, pokladník predložil výkaz hospodárenia a súčasne bol predstavený projekt na výstavbu modlitebne, ktorý predložil istý staviteľ spolu aj s rozpočtom stavby, ktorý bol značne vyšší ako finančné možnosti zboru. Preto bolo rozhodnuté, aby sa tento plán predložil na verejnej schôdzi už matkocirkevného misijného zboru, aby každý mohol sa k nemu vyjadriť. Rozhodli sa, že po schválení plánu sa obrátia na cirkevné inštitúcie o schválenie finančnej podpory a tiež rozhodli o tom, že sa uskutoční celoštátna zbierka.

Rokovali aj o úprave vzťahov k matkocirkvám, so zvláštnym zreteľom na veriach ev.a.v., pretože po príchode duchovného je potrebné usporiadať vzťahy podľa platných cirkevných zákonov. Tiež bude potrebné vydať príslušné knihy z Bánoviec – t.j. matriky pre duchovného do Humenného.

Poverili presbytérium, aby sa so žiadosťou o podporu na výstavbu kostola obrátili na vyššie cirkevné úrady, zároveň vydali znova zbierkové hárky, aby sa zvýšila finančná hotovosť potrebná na začatie výstavby kostola.

V archíve reformovaného zboru sa zachoval pôvodný projekt vypracovaný projektantom Augustom Uhr -om Szinna 1889 (zo Sniny).

Foto originálu plánu kostola

V tomto roku bol oficiálne ustanovený za kostolníka *Lesznyánszky András* (Andrej Lešnánsky) a zároveň mu bola priznaná ročná odmena 12.- forintov, ktorú neprijal, ale tejto sumy sa vzdal v prospech stavby kostola.

Farár *József Szöllősi* inicioval založenie spevokolu, čo členovia presbytéria s radosťou prijali. Boli zakúpené aj potrebné úradné knihy a objednali aj pečiatku misijného zboru. O finančnú podporu požiadali aj predsedu snemu v Uhorsku *Tamása Péchy* (Tomáš Péči), a poprosili ho, aby intervenoval v prospech kladného vybavenia štátnej podpory na stavbu kostola u príslušného ministerstva. ***Tiež sa zachoval originál listu adresovaného jeho kráľovskej výsosti Františkovi Jozefovi I. z roku 1898, v ktorom ho žiadajú o finančný príspevok na prístavbu veže ku kostolu. (viď príloha).*** Konali aj v tom zmysle, že sa rozhodli o zaobstarávaní stavebného materiálu, ktorý mali zakúpiť a dopraviť na stavenisko hneď po ukončení poľných prác. Presbytérium znova apeluje na veriacich, aby v rámci svojich finančných možností sa opäť zapojili do zbierky a aby poctivo zaplatili vyrúbenú cirkevnú daň.

Dňa 17. augusta 1889 referuje hlavný kurátor, že stav financií je nasledovný:

1. Hotovosť uložená na úročenie	1.088.- Ft 0,46 gr.
2. V podieloch – úpisoch	208.- Ft
3. Nedoplatok na nájomnom od nájom. S. Baloga	87.- Ft 0,83 gr.
4. Nevyplatené úpisy na základinu	300.- Ft

SPOLU:

1.681.- Ft 0,29 gr.

Prerokovali aj ponuku *Karola Zellnera* ohľadne dreva z obce Telepovce – Osadné na stavbu kostola. Obhliadku vykonal pokladník *István Mándy*, ktorý zisťoval, že drevo je pripravené a je na stavbu vhodné. Odporúča drevo dopraviť na stavebnú parcelu ešte na jeseň, pričom o spôsobe dopravy a jej cene mal ešte podľa vlastného uváženia rozhodnúť pokladník. Nakoniec tento člen reformovanej cirkvi potrebné množstvo dreva na stavbu modlitebne daroval.

Od roku 1889 je zachovaný peňažný denník, kde sú zapísané vlastné príjmy a výdavky na chod misijného zboru až do roku 1940.

6. Činnosť misijného zboru v rokoch 1890 – 1918

Rok 1890

Rok 1890 sa niesol v znamení stavby kostola – modlitebne, ale aj v snahe usporiadať právne vzťahy s evanjelickou a.v. časťou zboru.

Do Kladzian nastúpil do duchovenskej služby *Ludovít Hoznek*, ktorý bol prístupný na rokovania. Svedčí o tom zápisnica zo dňa 1. marca 1890.

Prítomní boli: *Ludovít Hoznek* ev. a. v. farár z Kladzian, *Adolf Komár* ev. a. v. zástupca kurátora, ktorý zároveň aj viedol rokovanie. Ďalej *József Szöllősi*, humenský reformovaný farár, *Koloman Dercsényi*, hlavný kurátor za reformovanú časť zboru, *István Mándy*, *Endre Dely*, *Károly Frank* mladší. Zapisovateľom bol *Lajos Gerecz*.

Hlavným bodom rokovania bolo zjednotenie reformovaných a evanjelikov a.v. z Humenného a okolia, ktoré doposiaľ viazlo.

Záver:

- a) Konštatuju, že odchodom kladzianského farára do dôchodku, pominul odmietavý postoj k rokovaniu o spolunažívaní dvoch protestantských cirkví v misijnom okruhu a okolia. Dôvodom sú skutočnosti, že misijný okruh je rozlohou veľký, viacerí spolubratia z luterskej cirkvi sú chudobní a nemôžu si dovoliť cestovať do Kladzian, resp. volať odtiaľ farára na potrebné služby – krsty, pohreby a pod.
- b) Keďže pri zbierkach na stavbu kostola, ako i darmi na jeho stavbu prispeli aj evanjelici a. v., majú právo na používanie kostola a služieb a preto si prajú sa obrátiť na cirkevné inštitúcie evanjelickej a. v., aby dali súhlas na znovu organizovanie zborového života
- c) Uzniesli sa, že podľa cirkevného práva humenský evanjelici budú naďalej patriť do kladzianskeho matkocirkevného zboru, tam budú vedené ich matriky. Z toho vyplýva, že všetky úkony, ktoré vykoná humenský misijný farár budú bezodkladne nahlásené do kladzianskeho farského úradu.

- d) Aby každý veriaci ev. a. v. vedel o týchto dojednaniach, pán farár vypracuje a podpíše informačný list, ktorý cestou zástupcu kurátora bude doručený každému veriacemu.
- e) Dohodli sa, že každý člen cirkvi môže slobodne pozvať na akúkoľvek cirkevnú funkciu duchovného podľa svojho rozhodnutia. Uviedli aj ceny štóly, napr. za sobáš 3.- forinty, za krst 1.- forint. To isté sa týka aj odmeny kantora pri pohreboch, ako aj odmena sluhovi za doručovanie písomností a i.
- f) Keďže evanjelici a. v. prispeli na základinu na stavbu kostola, majú právo využívať kostol na služby Božie kedykoľvek mimo ranných hodín na 1. Vianočný sviatok, 1. Veľkonočný sviatok a Turíc. Voľne si môžu pozývať svojho duchovného. Je len potrebné o tomto včas informovať misijného reformovaného duchovného. Tiež môžu požiadať misijného farára o vybavenie administratívnych záležitostí.
- g) V otázke cirkevných daní sa dohodli, že tieto budú poukazované pre misijný zbor, ale kto chce ostať v kladziarskom zbore, môže daň platiť tam. Môže mať aj dvojité členstvo, aj v matkocirkvi aj dcérocirkvi, ale v tomto prípade člen zboru je povinný platiť daň obidvom zborom.
- h) Nasledovali organizačné otázky. Presbyterium malo byť 10 členné:
- misijný farár
 - hlavný kurátor
 - 8 presbyterov.
- Hlavným kurátorom má byť človek, ktorý sa teší všeobecnej dôvere bez ohľadu na to, či je reformovaný alebo evanjelik. Ak je však hlavný kurátor reformovaný, jeho zástupca je evanjelik a opačne. Ostatní členovia sú volení v pomere 1 : 1, t. j. po štyroch z každej strany.
- i) Vyučovanie náboženstva:
- O mieste vyučovania náboženstva rozhodujú rodičia, môžu ho zabezpečiť cestou duchovného alebo cez vyučovanie v základných a iných školách. Týka sa to aj prípravy na konfirmáciu. Pokiaľ bude náboženstvo vyučovať misijný reformovaný farár, deti evanjelikov a. v. bude učiť podľa učebníc ev. a. v. a podľa ich katechizmu. Konfirmáciu vykoná ten farár, ktorý konfirmandov pripravoval.

Zápisnica bola napísaná v troch vyhotoveniach, jedna pre evanjelický zbor a. v., druhá ako príloha k žiadosti na cirkevnú vrchnosť ev. a. v. a tretia ostáva v miestnom zbore.

Podpísaní:

Overili: *Komár Adolf*, zást. kurátora *Gerecz Lajos*, zapisovateľ
Szöllősy József, ev. ref. farár

V tomto roku sa z Humenného odsťahoval hlavný kurátor *Koloma Dercsényi* a na jeho miesto bol zvolený *István Mándy*, ktorý sa tešil všeobecnej dôvere zboru a bol vážnym občanom mesta Humenné ako hlavný slúžny. O priebehu stavby kostola máme len niekoľko informácií. Je známe, že stavba začala 1. mája 1890 položením základného kameňa a posvätená bola dňa 17. augusta toho istého roku. V archíve sa zachovali kázne z príležitosti posviacky kostola, ktoré predniesli *Károly Böszörményi* a *János Csisko* vydané v Sárospataku v roku 1890. V zápisnici z 20. júna 1890 sa dozvedáme len to, že zbor požiadal Predtisský dištrikt o pôžičku vo výške 800.- forintov a poveril farára, aby vybavil potrebné formality.

Následný zápis je zo dňa 2. novembra, ktorému už predsedal novozvolený hlavný kurátor István Mándy. Predložil finančnú správu súvisiacu so stavbou modlitebne, ktorú prekontrolovali páni Lajos Gerecz a Ferenc Lipsey, ktorí konštatujú, že všetky doklady o príjme a výdavkoch sú v poriadku. Zaoberali sa aj stavom farskej budovy, ktorej steny boli popraskané a už nie je možné jej renováciu nechávať na neskoršie. Zo stavby modlitebne ostal stavebný materiál, zbytok sa dokúpi, pretože ostala aj finančná hotovosť. Uložili kurátorovi vyhľadať odborníka, ktorý urobí projekt a rozpočet, potom osloviť aspoň tri firmy a prijať takú ponuku, ktorá neprekročí rozpočet. Všetky tieto záležitosti prerokovať v celom zbore na členskej schôdzi. Uzniesli sa, že počas zimy všetko potrebné sa zariadi, aby sa na jar mohlo začať so stavbou fary.

Rok 1891

Na zasadnutí presbyteria dňa 20. mája 1891 je podaná informácia, že konvent vyhovel žiadosti misijného zboru o finančnú podporu a poukázal 1.400.- forintov pomoci. Táto sa mala vrátiť vo forme 1 ½ % úroku ročne po dobu 32 rokov.

Rokovali aj o stave stavebných prác na budove farského úradu. Okrem dvoch izieb vedúcich na ulicu sa rozhodli pristaviť časť, kde by bola izba, kuchyňa a komora a to tak, aby tieto boli v jednej rovine. Medzitým však predné steny popraskali, preto sa rozhodli opraviť celú budovu. Informovali aj o významnej udalosti v živote Predtisského dištriktu, že *Bartolomej Kun* oslávi 50. výročie svojho pôsobenia v zbore v Miškolci a 25. výročie svojho zvolenia do funkcie biskupa. Pri tejto príležitosti chce dištrikt založiť nadáciu s jeho menom a prosí o príspevok. Znova sa na pretras dostala otázka spevokolu. Zborová schôdza uložila svojmu členovi učiteľovi meštianskej školy a vyššej hospodárskej školy *Lajosovi Ugrayovi* aby navrhol niekoho na jeho vedenie za skromnú odmenu 40 forintov ročne.

5. augusta 1891 už bola zrejme budova fary postavená, pretože je predložená správa o jej financovaní, ktorá činila 1.074.- forintov. Z toho 600.- forintov bolo použitých z pôžičky, ktorú odhlasoval konvent. Poverili farára, aby výkaz prác a výdavkov zaslal na úrad Hornozemplínskeho seniorátu. Uskutočnili sa aj doplnujúce voľby do synody. Humenský misijný zbor odovzdal svoj hlas pre pánov *Eleméra Bernátha*, kurátora hornozemplínskeho seniorátu a *Istvána Fejesa*, seniora zo Sátorlajúhelyu.

Rok 1892

Bola predložená komplexná správa o hospodárení za rok 1891 a znova je konštatovaná skutočnosť, že nie všetci členovia zboru riadne platia cirkevnú daň. Preto sa rozhodli, že znova oslovia dlžníkov a v prípade, že túto nevyrovnajú, bude presbytérium nútené vymáhať daň úradnou cestou. U menších čiastok oslovia predstavených obcí, aby vykonali s dlžníkmi pohovor a u ostatných podajú príslušné žaloby na súd.

27. novembra boli dopĺňujúce voľby do presbytéria, pretože *Andor Madarassy* a *Lajos Gerecz* sa z mesta odsťahovali. Na ich miesto boli zvolení *Gyula Borcsik*, zverolekár a *Lajos Ugray*, učiteľ na meštianskej a vyššej hospodárskej škole. 30. decembra pokladník *Adolf Komár* predložil správu o hospodárení za rok 1892, všetky doklady a peňažný denník skontrolovali pán *Gyula Borcsik* a *Lajos Ugray*. Všetky doklady boli v poriadku a správa o hospodárení a rozpočet na rok 1893 boli prijaté. Za zapisovateľa miesto *Lajosa Gerecza* určili *Lajosa Ugrayho*.

Rok 1893

V zápisnici z 12. marca 1893 hlavný kurátor odporúča, aby sa časti starého domu, ktoré ešte neboli zbúrané odpratali, aby sa na ich mieste postavila riadna dreváreň a chlievy pre ošípané.

Situáciu na mieste skontrolovali a uzniesli sa na urýchlennom odprataní odpadu a výstavbe v zmysle uznesenia.

Na presbytérium sa obrátili o rozšírenie služieb Božích veriaci z Medzilaboriec z terajšej jednej ročne, aspoň na tri.

Pánom *Sándorovi Rákóczymu*, *Attilovi Szentiványimu*, *Pálovi Halasimu* a *Sándorovi Nagyovi* bol poslaný list, aby urobili prieskum vo svojom okolí a misijný farár s radosťou splní ich žiadosť ohľadne protestantských služieb Božích v maďarskom jazyku.

Na decembrovom zasadnutí bol predložený výkaz hospodárenia za rok 1893 a rozpočet na rok 1894. Tieto dokumenty boli prekontrolované a schválené.

Dozvedáme sa aj mená nových členov zboru, ako napr. *Antal Potoczky*, *N. Lengyel*, *Bőitös Jánosné*, *Zoltán Adorján*, *Mihály Szántó*, *János Majernyik*, *József Kottula*, *István Oláh*. Prejednaná bola žiadosť pokladníka *Adolfa Komára* o uvoľnenie z funkcie pokladníka z dôvodu veľkej zaneprázdnenosti (bol úradníkom na panstve) a zatiaľ poverili vedením pokladne kurátora *Istvána Mándyho*.

Rok 1894

V zápisnici zo dňa 14. januára 1894 sa znova zaoberajú nedostatočným výberom cirkevnej dane a ukladá sa členom presbytéria osloviť všetkých dlžníkov. Z peňažného denníka sa dozvedáme, že v tomto roku už zrejme fungoval spevokol, pretože odhlasovaných 40.- forintov ročne za vedenie spevokolu je už vykázaných a to v štvrtročných splátkach. Neskôr sa dozvedáme, že tento

spevokol viedol *Lajos Ugray*, učiteľ meštianskej školy. V tomto roku bolo vyplatených pánovi *Filipovi Propperovi* 32.- forintov a 90 grajciarov za stavebné drevo k stavbám, ktoré boli odhlasované v roku 1893. Iné písomné doklady z roku 1894 sa v archívnych materiáloch nenašli.

Rok 1895

Z roku 1895 sa v archíve nachádza len jedna zápisnica zo dňa 26. januára 1895, kde hlavný kurátor *István Mándy* predložil vyúčtovanie za rok 1894, pričom konštatuje, že príjem činil 283.- forintov, 49 grajciarov a výdaje 251.- forintov a 56 grajciarov.

Pokladničná hotovosť činí 31.- forintov a 56 grajciarov. Všetky doklady boli skontrolované a schválené a presbytérium vyslovilo vďaka hlavnému kurátorovi za vedenie pokladne.

Zároveň sa rozhodli urobiť súpis veriacich v Humennom a okolí za účelom vyrúbenia cirkevnej dane na rok 1895.

Predpokladá sa, že výdavky budú vo výške cca 262.- forintov a príjmy 312.- forintov., t.j. výdavky na rok 1895 budú vykryté.

Rok 1896

8.februára 1896 hlavný kurátor *István Mándy* predložil vyúčtovanie za rok 1895, pričom príjem bol 331.- forintov, výdavky 319.- forintov a zostatok 12.- forintov. Presbytérium poďakovalo hlavnému kurátorovi za vedenie pokladne a všetku prácu vykonávanú v prospech zboru. Informovali o odsťahovaní a prisťahovaní veriacich za rok 1896, o prípadoch úmrtia a o zozname veriacich, ktorým z dôvodu chudoby bola odpustená cirkevná daň. Bolo rozhodnuté, že svoj hlas pre duchovného dištriktuálneho sudcu odovzdajú pre *Kálmána Révész*a, farára z Košíc, na svetského sudcu odovzdali hlas pre *Gyulu Dókus* -a. *József Szöllösi* ukončil svoje pôsobenie v misii 31. marca 1896. V ročenke z roku 1909 sa stretáme s údajom, že pôsobil ako farár v Tolcsve, okres Tokaj.

Už 1. apríla 1896 nastúpil do služby humenského misijného okruhu zvolený *László Réz*, doposiaľ kaplán v Sárospataku.

Zbor získal vynikajúceho kňaza, intelektuála, verejného činiteľa a spisovateľa. Jeho činnosť nielen v našom zbore, ale aj v Rožnave je zdokumentovaná v samostatnom referáte. Do služby bol slávnostne uvedený na službách Božích dňa 14. júna 1896 *Imre Sárkányom*, ktorý bol duchovným sudcom dištriktu a ktorého týmto poveril seniorský úrad.

Po službách Božích zasadalo za jeho prítomnosti presbytérium z ktorého zápisnicu písal už zvolený farár *Ladislav Réz*. *Imre Sárkány* pri tejto príležitosti pozdravil presbytérium a poprial novému duchovnému veľa vytrvalosti do ťažkej misijnej služby. Zároveň vyzval presbytérium o odovzdanie inventúry hnutel'ného a nehnuteľného majetku, čo sa aj uskutočnilo a *László Réz* svojim podpisom prevzatie inventáru potvrdil. Tento zoznam má duchovný zaslať v jednom exmeplári na seniorát. Na záver vyslaný duchovný sa poďakoval presbytériu za záslušnú prácu a vyzval nového duchovného a presbytérium nepoľavovať v úsilí a prácu v misijnom okruhu.

Nový duchovný bol agilný aj v otázke získavania financií pre potreby zboru, pretože okrem nehnuteľného majetku nemal zbor nijakú hotovosť pre nepredvídateľné účely.

Preto navrhol uskutočniť koncert, na ktorý by bolo vhodné pozvať spevokol z Sárospataku, z reformovanej vysokej školy. Presbytérium s jeho návrhom súhlasilo a poverilo ho, aby vo veci konal.

Koncert sa uskutočnil 12. decembra 1896 a čistý zisk činil 296.- forintov a 69 grajciarov.

Rok 1897

Zo zápisnice z roku 1897 sa dozvedáme o veľkej aktivite a snahe farára a presbytéria dokončiť výstavbu modlitebne pristavením kostolnej veže a kúpe zvona

Na januárovej schôdzi podal hlavný kurátor správu o hospodárení, pričom všetky doklady boli prekontrolované a nájdené v poriadku.

Pokladničná hotovosť k 31. decembru 1896 bola 296.- forintov a 69 grajciarov z koncertu a 247.- forintov a 93 grajciarov zostatok z rozpočtu. *László Réz* navrhol, aby sa listom poďakovali spevokolu zo Sárospataku, menovite pani *Mester Istvánné*, *Marcsi Istvánné* a slečne *Gizele Olcsváryovej* ako i pánovi *Zoltánovi Izsépi* -mu za vysokú úroveň koncertu. Poďakovanie vyslovili aj pánovi *Jenő Steinfeldovi*, ktorý všetky tlačivá súvisiace s koncertom zhotovil úplne bezplatne. Poďakovali sa aj veriacemu *Károly Pappovi*, ktorý na základinu na stavbu veže a zakúpenie zvona prispel čiastkou 50.- forintov. Informovali aj o tom, že na výstavbu veže a kúpu zvona majú pripravenú hotovosť 512.- forintov a 47 grajciarov, ktoré sú uložené v Poštovej banke kvôli úročeniu. Hlavný kurátor *István Mándy* referoval o podĺžnostiach na úpisoch na stavbu a cirkevnej dani. Uzniesli sa, že dĺžníkov oslovia a po uplynutí trojmesačného termínu budú tieto vymáhať úradnou cestou. Presbytérium rokovalo aj o možnosti získať peniaze cestou celoštátnej zbierky. Za týmto účelom poverili farára a hlavného kurátora,

aby na ministerstvo vnútra napísali žiadosť o povolenie zbierky. Túto úlohu splnili a okrem toho oslovili aj bohatších občanov, vyzvali mládež, aby uskutočnila rôzne predstavenia, poprosili všetkých veriacich, aby urobili zbierku medzi svojimi známymi a nakoniec sa obrátili aj na jeho Veličenstvo Františka Jozefa I. so žiadosťou o podporu.

Originál žiadosti sa nachádza v archíve zboru (a je uvedený v prílohe).

Zaujímavý bol aj návrh *László Réza*, aby poprosili cestou Ministerstva hospodárstva o darovanie staničných zvonov, ktoré sa už prestali používať, pre potrebu odliatia zvonu do veže kostola, prípadne o ich kúpu za prijateľnú cenu. O pomoc v tejto veci požiadali *Ernő Dókus* -a, ktorý bol v tom čase poslancom snemu a činovníkom Predtisského dištriktu. Taktiež pri voľbách za zástupcu zapisovateľa Predtisského dištriktu odovzdali hlas *Péterovi Mihályovi*, farárovi z Malých Ozoroviec.

V archíve humenskej reformovanej cirkvi sa zachovali originálne zbierkové hárky z roku 1897 – 1898.

Zbierkový zošit z roku 1898

Celoštátnu zbierku na stavbu kostolnej veže povolilo Ministerstvo vnútra zo dňa 6. júla 1897. Zbierka bola povolená na tri po sebe idúce mesiace výlučne len u veriacich protestantských cirkví. Za týmto účelom boli vydané dva zošity a členovia zbierkovej komisie boli povinní v mieste zbierky preukázať svoju totožnosť pred príslušnými inštitúciami, t.j. pred richtárom, alebo veliteľom žandárskej stanice. Povolenie vydalo Ministerstvo vnútra v Budapešti dňa 6. októbra 1897 a podpísal ho štátny tajomník *Ignác Széll*.

Kópiu opisu v zbierkových zošitoch overil *Miklós Haraszthy*, hlavný slúžny okresu Humenné 5. decembra 1897 a tým sa splnili všetky formality a zbierka sa mohla rozbehnúť. Zbierku vykonávali dve dvojice. Prvá dvojica *Elek Cipász* narodený v roku 1853 a *József Vaszko* narodený roku 1867 obaja z Černiny.

Druhú dvojicu tiež obyvateľov z Černiny tvorili *Mihály Dzsúpka* narodený roku 1849 a *János Bracsa*, narodený 1857. Popis ich osoby potvrdil tiež hlavný slúžny *Miklós Haraszthy*.

V zbierkových zošitoch sa nachádzajú podpisy veriacich maďarskej i slovenskej národnosti, niektoré povolenia miestnych úradov sú písané po slovensky, či už richtárom obce alebo farárom zboru.

Celkový výnos zbierky činil 1.100.- forintov.

Na základine bolo uložených 900.- forintov a preto presbytérium konštatovalo, že stavba veže sa môže v roku 1898 „uskutočniť“.

Rok 1898

Od roku 1889 do roku 1910 sa v archíve nachádzajú ročenky o činnosti „*Humenskej reformovanej a ev. a.v. zjednotenej misijnej cirkvi*“, ktoré spočiatku boli vytlačené v Sárospataku, neskôr v Humennom vo vydavateľstve Walter H. a spol. a napokon v tlačiarňi „*Homonna és vidéke*“ (Humenné a vidiek).

V úvode ročenky podáva presbytérium správu o činnosti za rok 1898, kde konštatujú, že cirkevná organizácia urobila v uvedenom roku obrovský pokrok.

Vnútrajšok malého kostolíka bol ozdobne renovovaný, dopredu bola pristavená pekná veža v gotickom štýle, podľa projektu inž. *Györgya Katonu*, do ktorej bol umiestnený 201 kg zvon. Tieto práce si vyžiadali náklady vo výške 3.240.- forintov. Z rôznych darov bolo pokrytých 2.437.- forintov a 63 grajciarov, nepokrytá suma činí 803.- forintov.

Doslovne sa uvádza: „*Keď sa dívame na túto skutočnosť, s nádejou sa obraciame na bratov a sestry vo viere, že o tento dlh sa spoločne podelíme. Len tak si v budúcnosti zaslúžime, že nápomocné nám budú cirkevné štruktúry a ostatné vrstvy spoločnosti.*”

Ďalej presbytérium vyzýva veriacich, členov misijného zboru, aby každý podľa svojich majetkových pomerov obetoval na účely splatenia dlhu toľko peňazí, koľko mu umožňujú jeho hmotné pomery.

Tiež sa vyslovuje vďaka všetkým, ktorí v roku 1898 pomohli humenskému zboru a to konventu reformovanej cirkvi, ktorá ročne poukazovala stále 500.- forintovú podporu už od roku 1886, ministerstvu vnútra, ktoré povolilo celoštátnu zbierku.

Ďalej veľkocenenému pánovi grófovi *Gejzovi Andrássy*mu, ktorý daroval na stavbu veže 20 tisíc tehál. Menovite bola vyslovená vďaka slečnám *Anne* a *Alici Szirmay*, ctenému pánovi *Istvánovi Mándy*mu, *Antalovi Doby*, rimokatolíkovi, ktorý daroval 22.- forintov, *Stefán Gáborovi*, *Elekovi Székely* -mu a *László Thuránszkemu*, ktorí v rámci zbierky darovali vyššie čiastky.

Ani v tomto roku sa cirkevná obec nezaobišla bez vonkajšej pomoci, preto presbytérium prosí všetkých o milodary, lebo úprimného darcu požehná Boh.

Zaujímavé sú aj štatistické údaje, z ktorých sa dozvedáme, že služby Božie sa konali v misijnom kostole každú nedeľu, 4 krát v Medzilaborciach v školskej miestnosti, v Stropkove na byte slúžneho pána *Jánosa Lantosa*.

V Humennom boli aj štyri mimoriadne služby Božie a to 15. marca na výročie revolúcie v roku 1848, 3. mája pri položení základného kameňa veže, 17. septembra na pamiatku kráľovnej *Alžbety* v deň jej pohrebu a 30. októbra na deň reformácie. Večera Pánova bola vysluhovaná v Humennom 6 krát, v Medzilaborciach 4 krát a v Stropkove jeden krát.

Dozvedáme sa aj o počte pokrstených, ktorých bolo 17, počet komfirmovaných 5, počet sobášov 3 a počet pochovaných 11.

Náboženstvo vyučoval misijný farár na všetkých stupňoch škôl a to na ľudovej, meštianskej, vyššej hospodárskej i drevárskej škole a to žiakov, ako reformovanej cirkvi, tak aj evanjelickej a.v. cirkvi. Spolu náboženstvo navštevovalo 48 žiakov.

Bolo tiež zistené, že na skúškach z náboženstva sa zúčastnili hlavný kurátor *István Mándy*, zástupca kurátora *Adolf Komár*, profesor *Áron Debreczeni* a *László Csékus* ev.a.v. farár ako vyslanec seniorátu.

Ročenka obsahuje aj informácie o dátume a o čase konania služieb Božích v misijnom okruhu, o príprave detí na konfirmáciu, vyučovania náboženstva na nasledujúci rok.

Zaujímavým údajom je aj menoslov dospelých údov cirkvi, kde je uvedené aj ich povolanie, vierovyznanie a bydlisko, ako aj suma predpisanej cirkevnej dane na bežný rok.

Celkový počet reformovaných veriacich bol 273 a evanjelikov a.v. 102, spolu 375.

Rok 1899

Uvedený je menný zoznam presbytéria:

<i>László Réz</i>	-	reformovaný misijný farár
<i>István Mándy</i>	-	hlavný slúžny - seniorálny sudca, hlavný kurátor
<i>Adolf Komár</i>	-	účtovník na panstve – zástupca kurátora

Presbyteri:

<i>Gyula Borcsik</i>	-	zverolekár
<i>Sándor Dezső</i>	-	okresný kráľovský sudca
<i>István Géczy</i>	-	advokát
<i>Lajos Henszlman</i>	-	súkromný podnikateľ
<i>Lajos Persenszky</i>	-	úradník na panstve
<i>Lajos Ugray</i>	-	profesor na meštianskej škole
<i>Gyula Édes</i>	-	odborný učiteľ drevárskej školy – pokladník

V tejto ročenke sa dozvedáme podrobnejšie o posviacke kostolnej veži postavenej v roku 1898.

Posviacka sa konala 4. júna 1899. Rok 1899 bol v živote misijného zboru veľmi významný.

Pri milej príležitosti posviacky kostola prišiel medzi veriacich biskup Predtisského dištriktu *Bertalan Kun*, aby vyprosil od Pána Boha požehnanie na snaživý zbor a vybudovaný chrám.

Prítomní boli aj senior veľactený *Imre Sákrány*, farár v Sečovciach, zo Sátoraljaújhelyu farár – básnik veľactený *István Fejes*, aby vysluhoval Večeru Pánovu. Bol prítomný aj veľactený profesor teologickej fakulty zo Sárospataku dr. *István Tüdös*, ktorý mal slávnostnú kázeň.

Prítomní boli aj farári z Drahňova *Mihály Tudja* a Milhostova *Bertalan Botka*, ako aj svetskí funkcionári reformovanej cirkvi bratia *Ernő*, *Gyula* a *László Dókusovci* aby sa podelili o radosť a aby povzbudili veriacich do ďalšej práce.

V ročenke je zmienka a poďakovanie za pomoc a finančné dary.

Pri posviacke kostola účinkoval spevokol z vysokej školy v Sárospataku pod vedením pani *Mester Istvánné*, ktorá usporiadala pri tejto príležitosti koncert a čistý zisk zo vstupného v sume 170.- forintov venovala zboru. Zvonolejár *Ferencz Egry* z Gejoviec odpustil zboru úrok za odliatie zvona v sume 16.- forintov.

István Horváth uskutočnil zbierku a jej výnos bol 18.- forintov.

Pani *Géczy Istvánné* tiež usporiadala zbierku, z ktorej za 40.- forintov kúpila koberec pod stôl Pána.

Pani *Durcsinszky Gyuláné* venovala vzácnu prikrývku na kazateľnicu z červeného zamatu so zlatou výšivkou.

Pani *Adorján Endréné* darovala vyšívaný obrus na stôl Pána. Pán *Jenő Steindfeld* zhotovil a vytlačil potrebné tlačivá úplne bezplatne.

Podrobná štatistika uvádza, že sa zvýšil počet detí navštevujúcich náboženstvo i počet pokrstených, konfirmovaných a sobášov.

Narástol aj počet členov zboru a činil 392 duší.

Reformovaní a ev. a. v. veriaci žili aj v diásporach o čom svedčí údaj, že misijný farár vykonal návštevy vo Vydrani, Snine, Pčolinnom, Stropkove, Jasenove, Továrnom, Palote, Krásnom Brode a pravdepodobne Zemplínske Hámre – predtým Sninské Hámre.

Dozvedáme sa, že na zasadnutiach Predtisského dištriktu pod vedením biskupa *Bertalana Kuna* a hlavného kurátora baróna *Bélu Vay* -a sa zúčastnil aj hlavný kurátor humenského zboru *István Mándy*, ktorý bol zvolený za svetského sudcu Predtisského dištriktu.

Zaujímavé sú aj údaje o stanovách „*Združenia na pomoc vdovám a sirotám po zomrelých duchovných*“, kde sú uvedené podmienky, za akých majú nárok na peňažnú pomoc a v akej výške.

Podrobne sú uvedené aj pravidlá hospodárenia s týmito finančnými zdrojmi.

Tiež boli prijaté pravidlá na zriaďovanie knižníc pri farských úradoch, včítane spôsobu evidencie kníh a spôsobu zaobstarávania odporúčanej literatúry.

Tu prejednali aj posudok na prácu *László Réza*, ktorý sa podujal napísať učebnicu náboženstva, ktorú vysoko hodnotili a ocenili jeho ochotu a iniciatívu.

Keďže však v tom čase neboli dostatočne vypracované osnovy pre ľudové, meštianske a odborné školy, odporúčili zatiaľ prácu nevydať a vyzvali poradný zbor Teologickej fakulty v Sárospataku, aby čím skôr vo veci učebných osnov konal.

Rok 1900

V úvode ročenky presbytérium informuje veriacich o zákonoch, ktoré určujú spôsob a výšku platenia cirkevnej dane a žiadajú členov zboru o jej zaplatenie, pretože ak cirkevná obec chce, aby organizácia fungovala k spokojnosti je potrebné aj jej financovanie.

Presbytérium pozostávalo z týchto členov:

<i>László Réz</i>	-	reformovaný misijný farár
<i>István Mándy</i>	-	hlavný slúžny, seniorálny sudca, hlavný kurátor
	-	miesto zástupcu kurátora ostalo neobsadené, pretože dovtedajší zástupca Adolf Komár zomrel
<i>Béla Bernát</i>	-	presbyter – pokladník, slúžny
<i>Sándor Dezső</i>	-	presbyter, kráľovský okresný sudca
<i>Gyula Édes</i>	-	- „ - , odborný učiteľ drevárskej školy
<i>István Géczy</i>	-	- „ - , advokát
<i>Lajos Henszleman</i>	-	- „ - , podnikateľ
<i>Lajos Presenszky</i>	-	- „ - , úradník na panstve
<i>Lajos Ugray</i>	-	- „ - , učiteľ meštianskej školy

V úvode ročenky píše presbytérium, že aspoň touto cestou sa chcú dostať do každej domácnosti, pretože duchovný správca osobne z časových dôvodov nemôže všetkých navštíviť. V ročenke je predložená správa o činnostiach v roku 1900 a plán práce na rok 1901.

Ako radostnú správu uvádza presbytérium, že v roku 1900 sa dohodlo na celoštatnej úrovni cirkevných inštitúcií reformovanej a evanjelickej cirkvi:

„...že tam, kde je nízky počet veriacich tí sa môžu združovať v záujme spoločných cieľov. To však neznamená, žeby niektorá časť mala utrpieť újmu. Spoločne môžu vydržiavať duchovného, zúčastňujú sa spoločných služieb Božích a pod., pričom sa tieto záležitosti zmluvne dohodnú. To znamená, že spoločne znášajú aj výdavky na chod cirkevného zboru. Pre nás je táto dohoda o to radostnejšia, že už pred desiatimi rokmi sme založili náš spoločný zbor na týchto princípoch. Počas týchto rokov sme naliehali, urgovali naše cirkevné vrchnosti, aby vo veci konali. My sme sa už aj unavili a nechali sme veci plynúť vlastnou cestou. A hľa, konečne sa naše túžby splnili. Pocity spolupatričnosti v našom malom spoločenstve sú požehnané teraz aj úradne. Nech je naša radosť trvalá a nech prináša dobré ovocie! Našu radosť nech stupňuje aj to, že naši evanjelickí bratia a sestry, ktorí do-

posiaľ z dôvodu neusporiadania pomerov sa nechceli v našom zbore angažovať, prídu medzi nás. Prosíme Pána Boha, aby táto naša túžba bola čím skôr splnená“.

V správe o živote zboru sa dozvedáme, že okrem pravidelných služieb Božích v Humennom, boli služby Božie 6 -krát mimo Humenného spojené s večerou Pánovou a to v Medzilaborciach, Stropkove a vo Vranove n/Topľou. Na službách Božích sa zúčastnili aj reformovaní aj evanjelici. Účasť na službách Božích bola pomerne vysoká, i keď v Humennom badať, že nadšenie, ktorého sme boli svedkami v minulom storočí, trochu ochabuje. Veríme, že nové storočie prinesie nové impulzy a oživenie zborového života.

Počet pokrstených detí v roku 1900 bol 9, z toho v Humennom 5. Ako uvádza štatistika, to bol od znovuoživenia zboru najnižší počet. „*Je smutné, že to nebolo spôsobené len tým, že sa narodilo menej detí, ale aj tým, že naši spolubratia žijúci na vidieku dávajú pokrstiť deti duchovným z iných cirkví. My uznávame platnosť takého krstu, apelujeme však na veriacich protestantov, aby neochabovali vo svojej viere. Misijný farár môže krsty uskutočniť počas svojich ciest na vidiek, ktoré uskutočňuje 6 – 8 krát ročne. Táto naša ročenka, ktorú doručíme všetkým členom nášho zboru iste posluží informáciou aj o tejto možnosti krstu novonarodených detí.*“

Konfirmácia sa uskutočnila slávnostným spôsobom. Konfirmovalo 5 detí. Počet sobášov bol 4 a pochovaných bolo 13 ľudí. Farár navštívil aj chorých v štyroch prípadoch.

Náboženstvo vyučoval misijný farár vo všetkých školách takto:

<i>Ludová škola</i>	- 22
<i>Meštianska škola</i>	- 12
<i>Vyššia hospodárska škola</i>	- 12
<i>Drevárska škola</i>	- 11
<i>Spolu</i>	- 57 žiakov

Skúšky z náboženstva z ľudovej školy sa uskutočnili v poslednú júnovú nedeľu v kostole za hojnej účasti veriacich. Z vyšších stupňov škôl sa skúšky konali za účasti hlavného kurátora *Istvána Mándyho*, riaditeľa *Józsefa Kovácsa* a *Károlya Mendlyho*, učiteľov *Lajosa Ugraya*, *Árona Debreczéniho* a *Gyulu Édesa*.

V polovici júna zbor navštívil malčický farár *Tomáš Kiss*, ako školský vyslanec hornozemplínskeho seniorátu, aby získal informácie o úrovni vyučovania náboženstva a zúčastnil sa aj na verejnej skúške v kostole.

V správe o hospodárení sa konštatuje, že je povinnosťou členov zboru plniť si povinnosti, ktoré vyplývajú z platenia cirkevnej dane. V roku 1900 boli dva druhy pokladničného účtovania. Na základine „*Stavba veže*“ bolo koncom roka 166.- korún a 52 halierov a v priebehu roka pribudli len 4.- koruny. V domácej pokladni boli príjmy spolu 1.161.- korún a 44 halierov, výdavky 741.- korún a 38 halierov. Hotovosť k 31. decembru 1900 činila 420.- korún a 6 halierov. Zbor však má aj dlhy a to z pôžičiek z predchádzajúcich rokov, ktoré spláca vo výške 114.- korún

ročne. Je potrebné zmieniť sa aj o tých, ktorí v oblasti finančnej pomáhajú zboru. Sú to predovšetkým konvent reformovanej cirkvi, ktorý poukazuje ročnú podporu vo výške 500.- forintov. Pani *Lehoczky Istvánné* z Medzilaboriec darovala 4.-forinty, pani *Sárkány Róza* tiež z Medzilaboriec 8.- forintov, pán *Pavol Švehla* 10.-forintov, *Irena Henszlmanová* 10.- forintov. Víno a chlieb k Večeri Pánovej darovali: *Gyula Borcsik*, *Gyula Édes*, *Lajos Persenszky*, *István Mándy*, *Jakab Beniné* a *Durcsinszky Gyuláné*. Všetkým misijný farár vyslovuje srdečnú vďaku. Vďaka sa vzťahuje aj na tých členov cirkvi, ktorí žijú v diaspórah, menovite patrí vďaka neúnavnému, oduševnenému *Gáborovi Bodorovi* z Vranova.

V pláne na rok 1900 je uvedený jednak výhľad hospodárenia, jednak cirkevné úkony, ktoré bude misijný farár vykonávať.

Ročenka obsahuje aj menný zoznam členov zboru, ich zamestnanie, bydlisko, príslušnosť k cirkvi a výšku vyrúbenej cirkevnej dane na rok 1901.

Rok 1901

Všeobecné informácie.

Podľa platných cirkevných zákonov má presbytérium právo na vykrytie výdavkov vyberať cirkevnú daň. Táto sa vzťahuje na každého člena zboru v pôsobnosti misijného okruhu. Cirkevnú daň je možné splatiť aj v štvrtročných alebo mesačných splátkach.

Členov zboru, ktorí žijú v ťažkých sociálnych podmienkach je možné od dane oslobodiť, resp. ju primerane znížiť. Ak niekto nie je spokojný s určenou výškou dane, môže sa v priebehu 8 dní odvolať na presbytérium, alebo na orgány seniorátu.

Do humenského misijného okruhu patria veriaci evanjelickej reformovanej a evanjelickej augsburského vyznania cirkvi z okresov Humenné, Snina, Stropkov a Vranov, s výnimkou ev. a.v. z Vranova.

Ročenka bude doručená každému veriacemu, ktorý je uvedený v zozname. Pokiaľ niektoré meno v ročenke chýba, nech dotknutý člen cirkvi toto oznámi farskému úradu.

Presbytérium cirkevného zboru.

<i>László Réz</i>	- reformovaný misijný farár
<i>István Mándy</i>	- hlavný slúžny, seniorálny sudca, hlavný kurátor
<i>Mihály Szántó</i>	- kráľovský hlavný lesník, zástupca kurátora
<i>Andor Harmatta</i>	- presbyter – pokladník, slúžny
<i>Sándor Dezső</i>	- presbyter, kráľovský okresný sudca
<i>Gyula Édes</i>	- „ - „, odborný učiteľ drevárskej školy
<i>Károly Papp</i>	- „ - „, živnostník
<i>Lajos Henszlman</i>	- „ - „, súkromník
<i>Lajos Persenszky</i>	- „ - „, úradník na panstve
<i>Lajos Ugray</i>	- „ - „, učiteľ meštianskej školy

V úvode ročenky presbytérium konštatuje, že jej vydávanie sa veľmi osvedčilo, pretože informácie o živote zboru sa dostanú do každej protestantskej rodiny, ktorá sa do zboru v zmienených štyroch okresoch prihlásila.

V správe o činnosti za rok 1901 sa hovorí, že žiadny veľký pokrok v živote zboru nenastal, že práca plynula v osvedčených líniiach, ako to ukazujú zápisnice z presbytéria, pokladničná kniha a denník farára.

Služby Božie boli v Humennom každú nedeľu, v Medzilaborciach a vo Vranove spolu 5 -krát a zakaždým tam bola vysluhovaná aj večera Pánova. Spoločne sa služieb Božích zúčastňovali reformovaní aj evanjelici a. v. Farár konštatuje, že účasť veriacich na zborovom živote je len priemerná a vyzýva veriacich na väčšiu oduševnenosť na poli viery slovami Matúšovho evanjelia V. kapitoly 13. verša „*Vý ste sol' zeme. Keď sol' bude bez chuti, čím bude osolená ? Nehodí sa moc k ničomu, len aby bola odvrhnutá a ľuďmi pošliapaná.*“

V roku 1901 bolo pokrstených 17 detí, v Humennom 5 a ostatné na vidieku. Farár konfirmoval v Medzilaborciach na na Zelený štvrtok pred Veľkou nocou jedného chlapca a v Humennom 5 dievčat. Prípravu na konfirmáciu vykonával misijný farár. Počet sobášaných bol 2 a pochovaných 11. Chorých navštívil v troch prípadoch.

Veľkú pozornosť venoval farár vyučovaniu náboženstva, vyučoval celkom 5 hodín týždenne. Všetci žiaci zo všetkých škôl sa pravidelne zúčastňovali nedeľných služieb Božích. Spolu náboženstvo vyučoval 55 žiakov, 21 v ľudovej škole, 16 v meštianskej, 9 v hospodárskej a 9 v drevárskej škole.

Na skúškach na stredných školách boli prítomní *István Mándy*, hlavný kurátor, *József Kovács* a *Károly Mendly*, riaditelia, *Lajos Ugray*, *Gyula Édes* a *József Szamosy*, učitelia. Poslednú júnovú nedeľu boli skúšky z náboženstva v kostole za prítomnosti *Tamása Kiss* -a, farára z Malčíc, ako vyslanca hornozemplínskeho seniorátu. Problémové je vyučovanie náboženstva na vidieku, preto farár odporúča do pozornosti rodičov, že veľmi rád na domáce vyučovanie poskytne potrebné učebnice.

V oblasti hospodárenia sa stále objavuje, či pretrváva známy problém nedostatočného výberu cirkiev nej dane, čo je jednou zo základných povinností veriacich. To prináša ťažkosti, pretože protestantská cirkev nemá mecenášov, nemá majetok a len tak môže fungovať, ak všetci veriaci prinesú aj hmotné obete podľa svojich možností. Na účte základiny tzv. „**Kostoľ**“ bolo 171.- korún 52 haliere, čiže pribudlo len 10.- korún. V zborovej pokladni bol príjem 986.- korún 20 halierov, výdavky 852.- korún 23 halierov. Z jednotlivých položiek uvádzame aspoň niektoré: farárovi bolo vyplatených 200.- korún, kantorovi 80.- korún. Za skriňu na knižnicu 83.- korún 61 halierov a na vydanie ročenky 30.- korún. Zostatok je teda 133.- korún 97 halierov. Táto suma je veľmi nízka a preto presbytérium vyzýva všetkých veriacich, aby si poctivo plnili povinnosti ohľadne cirkevnej dane a komu to dovoľí hmotná situácia, aby prispel do pokladne aj dobrovoľnými darmi. Je to potrebné aj preto, lebo zub času pracuje neúnavne a keď budú potrebné peniaze na opravu fary, alebo kostola, odkiaľ ich malý zbor vezme? Odporúča preto

založiť základinu „Zlatá kniha“, kde by boli pre budúcnosť zapísané mená tých, ktorí prispeli na túto základinu.

V súvislosti s udalosťami v roku 1901 nie je možné nezmieniť sa o nenahradiateľnej strate, ktorá dňa 13. marca postihla zbor, keď zomrel neochvejný robotník na poli cirkvi, neúnavný zástupca kurátora *Adolf Komár*. Narodil sa 6. mája 1844 v Dobšinej. Strednú školu skončil v Rožňave, potom začal študovať evanjelickú a. v. teológiu v Prešove, pripravoval sa na poslanie duchovného. Ale osud a náš Pán to chceli inak a stal sa odborníkom v oblasti hospodárstva. Dva roky pracoval pre knieža *Koburga* a potom prišiel na humenské panstvo, kde viac ako 30 rokov pociťoval ako hospodár a neskôr ako účtovník. Svojim životom a príkladom bol nám všetkým vzorom, podľa príslušnosti k cirkvi bol evanjelikom augsburského vyznania, ale celou svojou dušou miloval náš malý zbor, pretože jeho presvedčením bolo, že na poli protestantizmu máme spoločné ciele a v ich záujme musíme spolupracovať. Mal veľké zásluhy pri organizovaní našej „*Spojenej protestantskej dcérocirkvi v Humennom*“, bol jej zakladajúcim členom a jeho zásluhy v práci pre zbor sú nesmierne záslužné. Nech odpočíva v pokoji a jeho pamiatku nech zachovávajú aj tieto skromné riadky.

Na titulnej strane našej kroniky je vyobrazený kalich, ktorý nesie nápis:

„Férjem emlékére a homonnai prot. misioi egyházak 1901 márcz. 20. özv. Komár Adolfné”

ako aj v prostriedku

Zur Goldenen Hochzeit **1875**

Prepokladáme, že tento kalich dostal niekto z ich rodiny ako dar ku zlatej svadbe, o čom svedčí i nápis.

Na zlatú svadbu **1875**

Tento kalich darovala:

„Na pamiatku môjho manžela pre humenský prot. misijný zbor 20. marca 1901, vdova Komár Adolfné”.

Na jeho uprázdnené miesto zástupcu hlavného kurátora bol zvolený pán *Mihály Szántó* – ev. a.v. kráľovský hlavný lesník.

6. októbra zborového misijného farára povolal do misie rožňavský zbor. Seniorálne zhromaždenie 22. decembra 1901 zvolilo za budúceho farára *Janka Károlya*, farára v Kovácsvágási. Nauprázdnené miesto presbytera bol zvolený aktívny člen cirkvi, živnostník *Károly Papp*. Koncom roka sa z Humenného odsťahoval *Béla Bernáth*, do funkcie pokladníka bol zvolený *Andor Harmatta*, účtovník na panstve. Pomoc misijnému zboru poskytol konvent vo forme 1000.- korún na plat farárovi, pán *Gyula Borcsik* prispel 50.- korunami, z ostatných peňažnými darmi prispeli: *István Mándy*, *Lajos Persenszky*, *J. Kovács*, *A. Hezsély*, *Gy. Szemes*, *J. Benedek*, *Péntek Gyuláné*. Vďaka patrí pánovi *Gyulovi Mazúrovi*,

rímsko-katolíckeho vyznania, ktorý prispel na náš zbor 20.- korunami. Chlieb a víno k večeri Pánovej darovali *László Réz, Dr. István Tüdős* zo Sárospataku, *András Árvay* z Brekova a pani *Oláh Istvánné*. Za tieto z dobrého srdca darované príspevky vyslovuje presbytérium srdečnú vďaku.

Ročenka obsahuje aj menný zoznam členov zboru, kde je uvedené vierovyznanie, počet členov a domácností a výška predpísanej cirkevnej dane.

Počet reformovaných v Humennom bol 100 a na vidieku 240; evanjelikov a.v. v Humennom 61 a vidieku 84.

Spolu počet ev. ref. a ev. a.v. Činil: 485 veriacich.

Rok 1902

V úvode ročenky sa uvádza, že finančná situácia zboru je veľmi ťažká a hoci uvažovali o tom, či vydať ročenku, alebo nie, nakoniec sa rozhodli ju vydať, lebo častokrát, hlavne na vidieku žijúcim veriacim poslúži k lepšej informovanosti o zborovom živote.

Rok 1902 bol rokom odchodu dovtedajšieho duchovného *László Réza*, ktorý počas 6 -ročnej služby sa stal váženým a obľúbeným občanom mesta, ktorý neúnavne pracoval v prospech misijného zboru.

Rozlúčil sa dňa 13. apríla 1902, kedy slúžil posledné služby Božie a odstahoval sa do novej misijnej stanice v Rožnave. Veriaci sa s nim lúčili dojemnými slovami vďaky a vyprosovali pre neho v modlitbách požehnanie v jeho ďalšej práci pre cirkev a ľudí na novom pôsobisku.

Nový zborový misijný farár *Károly Janka* nastúpil do služby 23. apríla 1902 a prvé služby Božie sa uskutočnili 26. apríla. Do úradu ho uviedol farár *János Kádár*, vyslanec Hornozemplínskeho seniorátu a seniorálny sudca.

Z miestnej tlače sa dozvedáme, že slávnostná kázeň novonastupujúceho farára bola na vysokej úrovni a doslova uvádzajú, že „*mladý duchovný, nádejný básnik, preukázal, že zbor si vybral dôstojného nástupcu predchádzajúceho farára...*”

Služby Božie boli každú nedeľu v chráme Božom v Humennom, počas neprítomnosti duchovných ich vykonával mladý poslucháč teológie *Győző Kottula*. Bohužiaľ účasť na službách Božích je stále menšia a menšia. Mnohí sa odvolávajú na nedostatok času, pretože sú pracovne vyťažení, mnohí zľahostajneli. Musíme sa znova zrodiť, a svoj čas obetovať nielen svetským veciam, ale aj Pánu Bohu.

Z príležitosti stého výročia narodenia *Lajosa Kossutha* bola v Humennom usporiadaná veľkolepá slávnosť. Jej súčasťou boli aj služby Božie, ktoré sa uskutočnili v reformovanom kostole a prítomní boli občania bez rozdielu vierovyznania a prítomní boli aj predstavitelia mesta a okresu. V novinách „*Homonna és vidéke*” (Humenné a okolie) zo dňa 27. septembra čítame:

„*Spomienková slávnosť venovaná Lajosovi Kossuthovi bola dňa 21. septembra 1902. Ústredné oslavy sa konali v mestskom dome v zasadacej sieni za účasti predstaviteľov mesta, prípravného výboru, štátnych orgánov, inteligencie a širokého obecnstva.*

Slávnostný prejav predniesol hlavný slúžny Miklós Haraszthy, oblečený v slávnostnom kroji, na ktorom mal pripnutý Rad Františka Jozefa. Po slávnostnom zasadnutí sa účastníci v sprievode na čele s hlavným slúžnym odobrali do reformovaného kostola, ktorý bol pri tejto príležitosti slávnostne vyzdobený. Pod kazateľnicou bol portrét Lajosa Kossutha ozdobený čečinou, na stole Pána nádherná kytica kvetov, ktoré naaranžovali šikovné ruky slečien.

Zaznie slávnostný žalm a na kazateľnicu vystúpi misijný farár Károly Janka, mladý duchovný a v modlitbe sa poďakuje Všemohúcemu za veľkého rodáka z našej župy, ktorý sa narodil pred sto rokmi. Jeho kázeň, plná poetických prirovnaní, vlastných myšlienok a prejavov vlastenectva natoľko zaujali prítomných, že túto sledujú so zatajeným dychom. Na záver slávnosti v kostole mohutne zaznela štátna hymna. Po nej sa služby Božie skončili.

Každý účastník slávnostných služieb Božích hovoril o vynikajúcej reči Károlya Janku a celé predpoludnie ľudia hovorili o tomto vynikajúcom úspechu reformovaného duchovného.

Popoludní sa oslavy konali na námestí. Začali sa vystúpením spevokolu pod vedením Lajosa Ugraya presbytera reformovanej cirkvi, učiteľa meštianskej školy, ktorý zaspieval Hymnu. Po jej odznení na pódiu v nemom tichu vystúpil Károly Janka, aby tu vo veľkom kostole, pod Božím nebom prehovoril o živote Lajosa Kossutha, aby hovoril o jeho životnej púti od narodenia až po hrob. Svoj vlastenecký prejav hodný vedeckej štúdie zakončil Kossuthovými slovami: „Maďari dúfajte !“

Károly Janka prehovoril aj na slávnostnej večernej recepcii, kde porovnával vzťahy viery a vedy a vzťah občianstva a vlastenectva.“

Znova sa s ľútosťou konštatuje, že cirkevný život v zbore stagnuje hlavne v meste, kým vidiecky veriaci si viac vážia služby duchovného, ktorý vysluhoval služby Božie v Stropkove, Vranove a najmä Medzilaborciach, kde je už okolo 20 protestantov.

Pokrstených bolo 12 detí, hoci pretrváva skutočnosť, že nie všetky novonarodené deti sú pokrstené protestantským duchovným.

Znova sa apeluje na veriacich, aby poslali výpisy z matrik iných cirkví do Humenného.

Počet sobášov bol 2, konfirmovaných bolo 8 chlapcov. Pochovaných bolo 15 zomrelých. Dôležitá je otázka vyučovania náboženstva najmä na vidieku. Duchovný sa preto rozhodol 2 krát do mesiaca vyučovať náboženstvo v Medzilaborciach na ľudovej škole a aspoň príležitostne vo Vranove, Stropkove, a Snine. Ďalej prosí rodičov, aby náboženskú výchovu svojich detí nezanedbávali.

V Humennom vyučoval farár náboženstvo 5 hodín týždenne u 56 žiakov, 27 na ľudovej škole, 13 na meštianskej, 9 na vyššej hospodárskej a 7 na drevárskej odbornej škole. Skúšky z náboženstva sa uskutočnili obvyklým spôsobom, v kostole u žiakov ľudovej školy za prítomnosti vyslanca seniorátu *Tamása Kissa*, farára z Malčíc.

Na vyšších stupňoch škôl sa skúšky uskutočnili za prítomnosti riaditeľov škôl a triednych učiteľov. Všetci žiaci, ktorí navštevovali náboženstvo sa zúčastnili bohoslužby z príležitosti dňa reformácie.

Farár inicioval aj založenie mládežníckeho spevokolu, kde výuka spevu pekne pokračuje. Znova sa uvádzajú aj nepriaznivé finančné pomery a nedostatočný výber cirkevnej dane. Znova presbyterium žiada všetkých členov zboru o poctivé plnenie daňových povinností.

Keďže zbor nemal vlastnú cirkevnú školu, veľmi sa usiloval o jej zriadenie.

Myšlienka sa zdala byť uskutočniteľná vďaka veľkolepému finančnému daru grófa *Dionýza Andrássyho* vo výške 4.000.- korún. Z týchto peňazí bol kúpený pozemok za 2.400.- korún. Ostatné peniaze boli uložené na úročenie.

V ročenke je aj zmienka o zlom stave farskej budovy. V prípade daždivého počasia steny navlhnu až do výšky 60 – 80 centimetrov, medzi špármi v podlahe stojí voda, rámy okien a dverí sú zhnité. Je nevyhnutné, aby obytná časť fary bola vyrovnaná s prednou časťou budovy. Tieto práce nie je možné už ďalej oddaľovať.

Vďaka za milodary presbyterium vyslovilo *Dionýzovi Andrássymu* za veľkolepý dar na stavbu školy, pánu *Antalovi Dobymu*, ktorý nie je protestant, ale čiastku zo svojho dôchodku vo výške 12.- korún poukázal na základinu kostola a väčšiu sumu vo výške 20.- korún sa podarilo na vidieku vyzbierať *Antalovi Liszkaymu*. Chlieb a víno na večeru Pánovu darovali *István Mándy, Mihály Szántó, Lajos Persenszky*, vdovy *Komár Adolfné* a *Janka Károlyné*. Dr. *Toronszky Elek* všetky podklady ku kúpe pozemku vyhotovil bezplatne, začo mu patrí vďaka.

Ročenka obsahuje už tradične uvedený menný zoznam, z ktorého vyplýva, že v obvode misijného zboru žilo 501 protestantov, z toho 144 bolo evanjelikov a.v.

Z novín „*Homonna és vidéke*“ (Humenné a okolie) sa dozvedáme, že *Károly Janka* sa dňa 2. septembra oženil z *Ilonkou Abaházy*, vzdelanou dcérou reformovaného farára v Olaszliszke. Z údajov v humenskej matrike sa dozvedáme, že sa narodil v obci Mád (Maďarsko) v roku 1873 a jeho manželka *Ilona* sa narodila v Olaszliszke v roku 1883. V Humennom sa im narodili dve deti a to 3. júna 1903 dcéra *Ilona Klára Sárka* a 21. apríla 1906 syn *Károly Béla*.

Matrikárom bol v tom období *Goócs József*.

Károly Janka bol 14. júna do konca roka šéfredaktorom novín „*Homonna és vidéke*“.

V úvodníku z uvedeného dňa čítame, že chce pokračovať v práci na tomto ťažkom poli. Chce, aby noviny si zachovali vážnosť a objektivitu, aby sa nestali „*bulvárnymi*“ novinami, ktoré dávajú priestor na osobné útoky. Chcú byť novinami, ktoré pravdivo informujú, vzdelávajú a šíria pravdu. Zvlášť zdôrazňuje, aby prispievatelia nepoužívali vo svojich príspevkoch množstvo cudzích slov, ktorým bežný čitateľ nerozumie. Nakoniec vyslovuje presvedčenie, že spolu s kolektívom redakcie si získa priazeň čitateľov, čo je pre noviny podstatné a životne dôležité.

Rok 1903

V správe za rok 1903 sa uvádza, že služby Božie sa vykonávali každú nedeľu o pol jedenástej hodine dopoludnia a o druhej hodine popoludní.

Okrem toho boli mimoriadne dňa 7. septembra pri príležitosti otvorenia školského roka, na ktorých boli prítomní žiaci všetkých škôl protestantského vyznania, ako aj ich protestantskí učitelia.

Služby Božie boli aj 31. októbra na deň reformácie.

Presbytérium konštatuje že na službách Božích je účasť veľmi nízka, okrem žiakov a študentov je to sotva 10 – 15 veriacich. Ani popoludňajšie služby Božie sa nestretli z odozvou medzi veriacimi, preto od roku 1904 budú zrušené.

Oveľa väčšia je účasť na službách božích na vidieku. Tu boli služby Božie celkom 7 -krát, a to v Medzilaborciach 4 -krát a 1 -krát vo Vranove, Snine a Stropkove. V Humennom na Večeri Pánovej bolo spolu 210 veriacich, na vidieku 122 veriacich.

Pokrstených bolo 12 detí, konfirmovaných 5, sobáš 1 a pochovaných bolo 9 zosnulých.

Misijný farár opätovne oznamuje veriacim, že kedykoľvek na zavolanie príde vykonať svoje povinnosti aj bezplatne, ak po neho pošlú povoz, alebo zaplatia len cestovné trovy. S poľutovaním oznamuje, že zo zboru odišli a prestúpili na gréckokatolícku a rímskokatolícku vieru dvaja reformovaní.

S uspokojením je konštatované, že hoci duchovný nevie po slovensky, má veľmi zdatného pomocníka v študentovi *Jánosovi Freyerovi*, ktorý veľmi ochotne tlmočil do slovenčiny.

Misijný farár veľa vykonal na poli misijnej práce, keď sa usiloval navštíviť všetkých protestantských veriacich vo všetkých okresoch. Chudobnejším veriacim rozdal modlitebné knihy zakúpené či už z cirkevných, alebo aj vlastných peňazí.

Vďaka vyslovilo presbytérium vedeniu železníc, ktoré umožnilo navštíviť protestantských veriacich zamestnaných v strážnych domoch popri železničnej trati a pomoci pri výbere cirkevnej dane.

Vyučovanie náboženstva prebiehalo podľa plánu a duchovný vyučoval spolu 68 detí, z toho 17 v Medzilaborciach a náboženstvo navštevovalo 43 chlapcov a 25 dievčat. Skúšok na konci školského roka sa zúčastnili riaditelia škôl a učitelia reformovaného a evanjelického vierovyznania.

Žiaci ľudovej školy, tak ako aj inokedy skladali skúšky v kostole za účasti seniorálneho vyslanca *Tamása Kissa*, farára z Malčíc. Správanie žiakov všetkých stupňov škôl je veľmi dobré, pravidelne navštevujú služby Božie a nábožné piesne pod vedením farára sa naučili ľahko a už pekne ovládajú okolo 20 pobožných piesní.

V súvislosti s prijatím rozhodnutia:

„konventu o tom, že ľudové cirkevné školy v súvislosti so zavedením zákona o štátnych obecných školách nebudú centrálné podporované, ostane tarcha výstavby a prevádzkovanie škôl na samotných zboroch.“

Táto skutočnosť je pre malý misijný zbor výzvou na to, aby veriaci prispievali dobrovoľnými darmi. Presbyterium žije nádejou, že vlastnú školu sa podarí postaviť a prevádzkovať. „*Táto vec sa však musí dobre rozmyslieť, postupovať musíme opatrne, aby sme sa nedostatočným uvážením všetkých okolností neunáhli v rozhodovaní.*”

Stav zborovej pokladne v roku 1903 bol nasledovný:

<i>Príjmy</i>	828	<i>korún</i>	96	<i>halierov</i>
<i>Výdavky</i>	736	<i>korún</i>	84	<i>halierov</i>
<i>Zostatok</i>	92	<i>korún</i>	12	<i>halierov</i>

Na základine „*Kostol*” je hotovosť 207 korún 52 halierov.

Milodary a príspevky: Konvent reformovanej cirkvi naďalej poukazuje 1.000.- korún na plat duchovného. Pán *Bessenyei István*, milhostovský veľkostatkár, ktorý je mecenášom milhostovskej cirkvi, keď sa dozvedel o plánoch postaviť školu, daroval 100.- korún. Pani grófká *Ráday Gedeonné*, hoci prispieva na výstavbu kostola na svojom panstve, prispela 20.- korunami. Pán *Antal Doby*, riaditeľ soľného úradu na dôchodku, ktorý sa oduševňuje pre každú dorbú vec, opäť poukázal svoj mesačný mimoriadny 12.- korunový dôchodok, ktorý mu je vyplácaný ako účastníkovi oslobodzovacieho boja v rokoch 1848-49. Školskí inšpektori páni *István Beregszázy*, *István Koródy*, *Károly Schneider* prispeli siedmymi korunami. Medzilaboreckí veriaci uskutočnili zbierku s výsledkom 72.- korún.

Medzilaboreckí veriaci darovali pre potreby vykonávania služieb Božích rúcha na stôl Pána, aby tieto potreby boli aj v Medzilaborciach skompletizované. Vďaka je vyslovená aj za dary chleba a vína k Večery Pána v Humennom; *István Mándy*, *Mihály Szántó*, *Endre Adorján*, *Lajos Ugray* a *Károly Janka*. V Medzilaborciach: *Sárkány Róza*, *Lehóczky Istvánné*, *Tóth István*, *Halassi Pál*. Vo Vranove: *Henter Lajos*. V Snine: *Dr. Márton Dénes*. V Stropkove: *Kádár János*.

„*Problematika našej školy.*”

Z veľkodušného daru grófa Dionýza Andrássyho 4.000.- korún sme za 2.400.- korún kúpili pozemok na výstavbu školy. Teraz sa ukázalo, že toto miesto nie je vhodné na výstavbu školskej budovy, pretože je vzdialené ako od centra mesta, tak aj od nášho kostola. Presbyterium sa preto rozhodlo pozemok cestou dražby predat'. Táto sa uskutočnila 14. decembra 1903, kde za pozemok najvyššiu cenu ponúkol pán Mihály Szántó a to 2.460.- korún. To znamená, že spolu so zbierkou a peniazmi uloženými na vkladných knižkách je stav financií na výstavbu školy ku dňu 31. decembra 1903 5.496.- korún a 66 halierov.“

Uvedený je aj menný zoznam presbytéria:

<i>Janka Károly</i>	- misijný farár
<i>Mándy István</i>	- hlavný kurátor, hlavný slúžny
<i>Szántó Mihály</i>	- zástupca kurátora, kráľovský hlavný lesník
<i>Harmatta Andor</i>	- pokladník, účtovník na panstve
<i>Dezső Sándor</i>	- presbyter, okresný sudca
<i>Édes Gyula</i>	- presbyter, odborný učiteľ drevárskej školy
<i>Papp Károly</i>	- presbyter, živnostník
<i>Perssenszky Lajos</i>	- presbyter, úradník na panstve
<i>Ugray Lajos</i>	- presbyter, učiteľ meštianskej školy, zapisovateľ

Na vidieku zastúpení volení kurátori:

Medzilaborce	- <i>Halassi Pál</i> , cestmajster,
Stropkov	- <i>Kádár János</i> , okresný sudca
Snina	- <i>Dr. Marton Dénes</i> , okresný lekár
Vranov n/T.	- toho času bez kurátora

Z menného zoznamu vyplýva, že počet veriacich:

v Humennom je 158, z toho 60 evanjelikov a.v.

na vidieku je 311, z toho 99 evanjelikov a.v. Spolu: 469 duší

Uvádzame aj zaujímavú správu z novín „*Homonna és vidéke*“, zo dňa 6. augusta čítame, že:

„...že 2. augusta 1903 bol posvätený novorenovovaný reformovaný kostol v Sečovciach, kde mal vynikajúcu kázeň misijný farár Károly Janka. Pred vyše tisíc ľuďmi kázal vonku, pred kostolom po maďarsky *Sütő Kálmán*, senior z Milhostova a po slovensky *Kiss Tamás*, farár z Malčíc. Za presbyterský zbor v Humennom pozdravil prítomných presbyter Lajos Ugray.”

Rok 1904

6. marca boli zadržané služby Božie z príležitosti 100 -ho výročia založenia biblickej spoločnosti, ktorej hlavným cieľom bolo vydávanie biblí a ich rozširovanie medzi všetky vrstvy obyvateľstva.

17. mája sa zišlo presbytérium, aby navrhlo kandidátov do duchovných i svetských funkcií Hornozemplínskeho seniorátu, keďže 10 -ročné funkčné obdobie doterajších orgánov sa skončilo. Svoje hlasy odovzdali: na funkciu seniora pre *Jozsefa Hutku*, farára z Bánoviec, na funkciu hlavného kurátora pre *Eleméra Bernátha*, na duchovného sudcu *Pétera Mihálya*, farára zo Sečoviec, na svetského sudcu na *László Dókusa* a za ich zástupcov *Kálmána Sütő* -a, farára z Milhostova a pána *Aladára Bernáta*. Za svetského sudcu bol navrhovaný aj hlavný kurátor humenského misijného zboru *István Mándy*. Navrhli aj kandidátov na voľby do Synody a odporúčali zvoliť za duchovných predstaviteľov *Fejes*

Istvána zo Sátoraljaújhelyu, *Endre Szabó* -a z Užhorodskej župy, *Pála Vaszilaly* -ho z Boršodskej župy, *Révész Kálmána* z Abaujskej župy, *Rádacsy Györgya*, profesora teológie, *Kerezy Barnu* a *Czinke Istvána* z Rimavskej Soboty. Na svetských funkcionárov navrhli: *Bernáth Eleméra*, *Meczner Bélu*, *Ragályi Bélu*, *Meczner Józsefa*, baróna *Vay Eleméra*, *Komjáthy Bélu* a *Dókusa Ernő* -a.

Misijný farár informoval, že zo seniorátu dostal zbor bezplatne vydania Malého katechizmu, spevníky a modlitebné knižky.

Presbytérium sa zaoberalo aj zlým stavom farskej budovy, ktorej zadná časť bola o 80 cm nižšie ako predná. Rozhodli sa, že túto situáciu budú neodkladne riešiť. Predbežný rozpočet, ktorý predložil staviteľ činil viac ako 1.430.- korún.

Rokovali aj o otázke postavenia školy. Zhodli sa na tom, že z dôvodu finančného to toho času nie je možné, pretože v Humennom pravidelne platí cirkevnú daň len 36 členov zboru. Preto sa rozhodli, že zo základiny na školu použijú peniaze v sume 1.100.- korún na opravu fary a nové oplatenie kostola.

Dňa 23. októbra sa zoberali aj vyhlásením grófa *Dionýza Andrássyho*, kde oznamuje, že popol jeho manželky grófkы *Francisky* bude z Mníchova dňa 26. októbra prevezený a uložený na večný odpočinok v mauzóleu v Krásnohorskom Podhradí. Pri tejto príležitosti sa rozhodli, že v tento deň popoludní o 16. hodine uskutočnia smútočné zhromaždenie, kde si uctia pamiatku tejto vzácnjej mecenášky.

Služby Božie boli v Humennom každú nedeľu, v Medzilaborciach 4 -krát ročne, a okrem toho jedenkrát ročne v Snine, Stropkove a vo Vranove. Vyučovanie náboženstva prebiehalo tak ako obvykle. Skúšky z ľudovej školy boli v kostole, stredné školy na jednotlivých školách za účasti riaditeľov škôl a učiteľov protestantského vyznania.

Príjmy boli určené vo výške 862.- korún, výdavky na 1.023.- korún. Rozdiel bol uhradený z cirkevnej dane, ktorej nezaplatené čiastky za minulé roky boli vymáhané úradnou cestou.

Rok 1905

V úvode ročenky je uvedený menný zoznam presbytéria v roku 1905. Menovite:

- Janka Károly* - misijný farár
- Mándy István* - hlavný kurátor , hlavný slúžny, (ref.)
- Szántó Mihály* - zástupca hl. kurátora, kráľov. hl. lesník, (ev. a.v.)
- Frank István ml.* - pokladník (ev. a.v.)
- Dezső Sándor* - presbyter, okresný sudca, (ev. a. v.)
- Édes Gyula* - presbyter, odborný učiteľ drevárskej školy, (ref.)
- Harmatta Andor* - presbyter, pokladník na panstve, (ev. a. v.)
- Papp Károly* - presbyter, živnostník, (ref.)
- Ugray Lajos* - presbyter, učiteľ meštian. školy, zapisovateľ (ref.)
- Perssenszky Lajos* - presbyter, úradník na panstve, (ref.)

V diaspórach boli zvolení títo kurátori:

Medzilaborce	- <i>Halassi Pál</i> , cestmajster, (ev. a. v.)
Stropkov	- <i>Kádár János</i> , okresný sudca, (ref.)
Snina	- <i>Dr. Marton Dénes</i> , okresný lekár, (ev. a. v.)
Vranov n/T.	- <i>Diószeghy János</i> , hlavný slúžny, (ref.)

Rok 1905 bol bohatý na udalosti, z nich najvýznamnejšou je 25. ročné jubileum znovuoživenia pro-testantského cirkevného zboru, ktoré sa datuje na 28. novembra 1880. Vtedy vstal humenský zbor z mŕtvých a začal sa nový cirkevný život v Humennom a okolí.

Túto významnú udalosť si zbor pripomenul na slávnostných bohoslužbách dňa 3. decembra 1905. Na službách Božích boli prítomní nielen veriaci protestantských cirkví, ale aj široké obecnstvo, ktoré bolo dojaté modlitbami i povznášajúcou kázňou misijného duchovného. Vypočuli si aj vystúpenie spevokolu, ktoré bolo veľmi úspešné. S dojatím si presbytérium pripomenulo 15. výročie zvolenia *Istvána Mándyho*, do funkcie hlavného kurátora, ktorého aktivity a práca v prospech zboru sú neoceniteľné a bola mu vyslovená hlboká vďaka spolu so zápisom jeho zásluh v zápisnici presbytéria. Vďaka mu vyslovilo aj 75 účastníkov slávnostnej večere, ktorej sa zúčastnila široká verejnosť nielen z radov členov protestantských cirkví. S radosťou sa konštatuje, že hmotná situácia veriacich sa zlepšuje, čo sa prejavilo v lepšom výbere cirkevných daní, ale aj celkovej výške milodarov, ktoré činili okolo 300.- korún.

V ročenke sa spomína aj veľmi potešujúca správa o činnosti veriacich vo Vranove. Základina na výstavbu kostola sa významne zvyšuje, príslušníci oboch protestantských zborov úspešne spolupracujú a výstavba kostola je vďaka obetavosti veriacich otázkou iba niekoľkých rokov.

Popri týchto pozitívnych veciach sú aj niektoré ťažkosti.

V roku 1904 bola pekne obnovená farská budova za značný objem peňazí a znova zbor postihli hmotné ťažkosti.

Dňa 8. augusta v susedstve vypukol veľký požiar, ktorý zasiahol aj farskú budovu. Šťastie bolo, že nefúkal vietor a ľudia a najmä humenský dobrovoľný hasičský zbor robili zázraky a tak sa oheň nepreniesol na kostol a kostolnú vežu. Poistovňa vyplatila škodu vo výške 1.016.- korún, výdavky však boli oveľa vyššie, pretože presbytérium sa rozhodlo, že miesto šindľa pokryje strechu plechom, ktorého životnosť je okolo 40 rokov a plech je bezpečnejší a odolnejší voči požiaru. V zlom stave je aj oplatenie kostola a fary a preto presbytérium rozhodlo o vybudovaní železného plotu. Peniaze získali z pôžičky a dobrovoľných darov cirkevníkov žijúcich nielen v Humennom, ale aj v diaspórach. Ako každý roka aj v roku 1905 odznelo, že nie všetci veriaci a členovia zboru si plnia základné povinnosti v platení cirkevnej dane. Misijný farár, preto aj pri osobných návštevách apeloval na dlžníkov, pretože nechcel, aby presbytérium tieto vymáhalo cestou žalôb úradne. Cirkevný život prebiehal v obvyklých koľajách.

Služby Božie boli podľa dohody každú nedeľu a na vidieku boli veriaci pozývaní písomne formou pozvánky, ktorú rozposielal misijný farár. Účasť na večeri Pánovej je pravidelná a návštevnosť služieb Božích sa zvýšila.

Narodilo sa a pokrstených bolo 16 detí, zomrelo 11 ľudí, konfirmovaných bolo 11 konfirmandov. Uzatvorených bolo 5 manželstiev, všetky zmiešané. Chorých navštívil duchovný v 6 -tich prípadoch. Náboženstvo vyučoval farár v Humennom 7 hodín týždenne, v Medzilaborciach 2 -krát do mesiaca 1,5 hodiny. Okrem toho vyučoval latinčinu v Humennom 10 hodín týždenne.

Náboženstvo navštevovalo spolu 78 detí, z toho 42 na ľudovej škole, 15 na chlapčenskej a 4 na dievčenskej meštianskej škole a 17 na ostatných stredných školách. Všetci žiaci a študenti skladali verejné skúšky za účasti riaditeľov škôl, učiteľov a presbytéria. V priebehu roka vyučovanie náboženstva navštívil inšpektor pán farár *Séra János*, ktorý hodnotil vyučovanie ako výborné.

Na koncoročných skúškach bol prítomný pán farár *Péter Mihály* ako vyslanec biskupstva a hodnotil úroveň dosiahnutých vedomostí žiakov ako vynikajúcu. Žiaci pravidelne navštevovali služby Božie a naučili sa spievať ďalšie cirkevné piesne.

Právne spojenie reformovaných a ev. a. v. do jedného zboru sa doposiaľ neuskutočnilo, hoci vyslanci hornozemplínskeho seniorátu reformovaných a šarišsko – zemplínskeho seniorátu ev. a.v. sa stretli vo Vranove, aby aktualizovali znenie dohody a zápisnicu z tohoto, výbor poslal na najvyššie cirkevné orgány, aby o veci rozhodli.

Opis uvedenej zápisnice zo dňa 7. mája 1905 sa nachádza v archíve misijného zboru.

Stavebné výdavky na opravu farskej budovy činili 1.971.- korún a stavba plotu spolu s dvoma železnými vrátami a malou brámkou činila 750.- korún.

Uvedený je menný zoznam darov, kde sa dozvedáme, že gróf *Alexander Andrassy* daroval 4 tisíc tehál na stavbu plotu a zástupca kurátora *Szántó Mihály* 400 kusov. Pán *Doby Antal*, vedúci soľného úradu na dôchodku daroval 5 zväzkov kníh pre potreby farskej knižnice. Chlieb a víno na večeru Pánovu darovali v Humennom *Czékus István*, *Mándy István*, *Papp Károly*, *Szántó Mihály*, *Szemes György* a *Ugray Lajos*. V Medzilaborciach dvakrát *Halassy Pál*, *Lehóczky Istvánné* a *Sárkány Róza*. Vo Vranove *Bodor Gábor* a *Kail Béla*. V Snine *Dely Endre* a v Stropkove *Kádár János*, kde pani *Kádár Jánosné* darovala prikrývku na stôl Pána.

Uvedený je aj menný zoznam veriacich, z ktorého vyplýva, že v evidencii bolo spolu 448 členov zboru z toho 144 evanjelikov a.v.

Na schôdzi hornozemplínskeho seniorátu dňa 4. septembra 1905 v Michal'anocho, bola prejednaná dohoda o usporiadaní vzťahu medzi reformovanou a evanjelickou a.v. časťou zboru, a to v bode 10, ktorý v preklade uvádzame:

10. *Hlavný zapisovateľ Péter Mihály prečíta tohtoročnú zápisnicu z 5. apríla z valného zhromaždenia v Sátoraljajúhely vztahujúcu sa k bodu 16, vo veci práv-*

neho usporiadania medzi humenskou misijnou cirkvou a tamojšou ev. a. v. cirkvou, napísanú na spoločnej komisii 15. júna 1905 vo Vranove :

Zápisnica

Zapísaná vo Vranove, 15. júna 1905, na zasadaní vyslanej spoločnej komisie humenskej evanjelickej reformovanej misie a tamojšej ev. a. v. cirkvou vo veci právneho usporiadania.

Prítomní boli:

Hutka József, hornozemplínsky ev. ref. senior, ako predseda vyslanej komisie ev. ref. cirkvi hornozemplínskeho seniorátu a Lőrinc János kňaz ev. a. v. z Merníka, ako predseda vyslanej komisie tiszavidéckej ev. a. v. cirkevného dištriktu, pod spoločným predsedníctvom : zo strany hornozemplínskeho cirkevného seniorátu ev. ref. István Bessenyei, svetský súdny radca a Péter Mihály, cirkevný duchovný hlavný zapisovateľ; zo strany tiszavidéki ev. a. v. cirkevného dištriktu z Merníka Werner Gyula, Kail Béla kurátori vranovskej ev. a. v. cirkvi, Goldpergel János ev. a. v. farár Kladzian, ako členovia komisie ; zo strany humenskej evanjelickej reformovanej misijnej cirkvi farár Janka Károly a Mándy István hlavný kurátor.

- 1. Hutka József, hornozemplínsky ev. ref. senior, spoločný predseda, pozdraviac v plnom počte prítomnú komisiu, povedal, že cieľom tohto jednania je porada o právnom usporiadaní humenskej ev. ref. misii a tamojšej ev. a. v. cirkvi, ďalej hovoril, že preštudovaním predmetu rokovania a jej prednesenia poveril člena komisie Pétera Mihálya, cirkevného duchovného hlavného zapisovateľa – ktorý, po tom, čo ho požiadal o prednesenie uvedeného a vedenie zápisnice – týmto zasadanie otvoril.*
- 2. Prednášajúci Péter Mihály podrobne oboznámil o veciach predchádzajúcich, menovite, že tak ako hornozemplínsky ev. ref. tak aj tiszavidéki ev. a. v. dištrikt preto vyslali teraz zasadajúcu spoločnú komisiu, aby prerokoval medzi humenskou ev. ref. a ev. a. v. cirkvou ešte 1.marca 1890 uzavretú dohodu, ktorá doposiaľ nebola vrchnosťou potvrdená, čo prekáža napredovaniu oboch cirkví. Teda toto je predmetom jednania; pričom v hlavných črtách spätne poukázal na tie hnutia, ktoré formovali humenskú ev. ref. misijnú cirkev v Humennom a na vidieku žijúce obyvateľstvo v záujme protestantizmu. Prečítal realizované zjednocujúce body z jednania oboch cirkví 1. marca 1890.*

Lőrinc János, farár z Merníka ev. a. v., ako predseda vyslanej komisie tiszavidéki ev. a. v. dištriktu, respektíve, ako spolupredseda spoločnej komisie, tiež sa pozrel naspäť na udalosti predchádzajúce predmetnej veci jednania, čo sa udialo vymenoval v súlade s predrečníkom – predniesol ďalej, že v predbežnom prejednávaní o predmetnej veci, oni, ako vyslaná komisia tiszavidéki ev. a. v. dištriktu, už jednali o texte dohody a pred-

kladá nasledovne : ev. a. v. komisia by bola pripravená s radosťou prijať to, keby bratské zjednotenie spoločenstva v Humennom a okolí, v tom zmysle, ako tá dohoda vznikla r.1890 mienila : uskutočnila by sa tým skôr, že toto by obom zúčastneným stranám poslúžilo. Ale zatiaľ, kým príjmu vtedy doporučené zjednocujúce body, vytykajú to, že od vzniku humenskej misijnej cirkvi nikdy neposielali príslušnému kladzianskemu farnému úradu – s výnimkou 2-3 rokov – príslušné matričné údaje. Preto menom komisie vyslovil pranie, že dôjde k takej rozumnej dohode, čo sa matričných údajov týka, že v minulosti chýbajúce, resp. neúplné údaje sa doplnia tak, aby všetky doterajšie dáta boli poslané kladzianskemu farskému úradu. Janka Károly poznamenáva, že príslušné matričné údaje boli kladzianskemu materskému cirkevnému úradu podľa svedectva poštovej knihy humenského ev. ref. cirkevného úradu do konca roku 1895, totiž do vzniku občianskej matričnej knihy vždy presne predložené materskému cirkevnému úradu; že prečo ich tam nezaviedli, to nevie. Že údaje od roku 1895 tam nie sú, to je možné si vyložiť len tak, vedenie matriky sa stalo civilnou službou. Avšak on vždy dbal o to, že zoznam ev. a. v. detí zapísaných do rôznych škôl v Humennom, a zoznam absolventov a ročenku o stave humenskej cirkvi každoročne posielali na potisský (tiszavidéki) cirkevný dištrikt biskupskému úradu, čo sa aj skutočne stalo.

3. Objasniac stav v celej tejto veci : spoločná komisia – prihliadajúc na dohodu uzavretú v roku 1890 – dohodla sa jednohlasne na tomto uznesení :
 - a) Humenská a na okolí žijúca ev. a. v. cirkev na základe II. bodu geresdskej dohody pripojí sa k humenskej ev. ref. misijnej materskej cirkvi, lebo je predchnutá vedomím sily zjednotenia a tým z pohľadu spoločnosti len lepšiu budúcnosť očakáva.
 - b) Humení a na okolí žijúci ev. a. v. veriaci právne aj naďalej budú patriť ku kladzianskej materskej cirkvi, matričné knihy tam budú vedené, z čoho vyplýva, že humenský ev. ref. duchovný matričné dáta po každom obrade (functio) musí zaslať na kladzianský farský úrad, aj tie údaje, ktoré sú v obsiahnuté v matričnej knihe humenskej ev. ref. cirkvi od jej založenia, ale ktoré podľa poštovej knihy neboli poslané na kladzianský farský úrad.
 - c) Členovia ev. a. v. cirkvi žijúci v Humennom a na okolí na každý cirkevný úkon slobodne môžu zavolať hoci humenského ev. ref., a ktoréhokoľvek ev. a. v. farára. Hociktorého farára zavolajú, zaplatia za obrad pochovávanía alebo sobáša 6-6 korún, za krst 2 koruny ďalej kladzianskemu učiteľovi pri pohrebe obvyklú odmenu; konečne kladzianskemu kňazovi a učiteľovi v prípade ich služby povoz, alebo cestovné výdaje. Ale na základe utvorenej dohody z roku 1890, že kladzianskemu kňazovi a učiteľovi aj vtedy patrí odmena (štóla), keď službu nevykonali, zo sociálnych, dôvodov veriacich nepovažuje

- komisia za prijateľné, k cieľu vedúce; Vždy tomu kňazovi patrí odmena, ktorý službu vykonal.*
- d) *Pretože ev. a v. veriaci prispeli k zakúpeniu fary a k stavbe kostola, majú právo slobodného prístupu na služby Božie vykonávané humenským misijným farárom. Majú právo v kostole vykonávať služby Božie podľa svojich obradov mimo ranných hodín na 1. sviatky Vianočné, Veľkonočné a Turičné. Služby Božie môžu mať v nimi určených termínoch s duchovným z ich matkocirkevného zboru, vysluhovať Večeru Pánovu. O termínoch je potrebné humenského duchovného vopred informovať. Počet služieb Božích si určili sami ev. a v. veriaci na tri ročne. Právo majú aj na použitie služieb humenského farského úradu v administratívnych záležitostiach a tieto služby im nemôžu byť odopreté dovtedy, kým podľa dohovoru ev. a v. veriaci budú plniť prijaté podmienky dohodnuté s reformovanou cirkvou.*
 - e) *Veriaci ev. a v. podľa rovnakého kľúča, ako reformovaní, zaväzujú sa raz a navždy k plateniu cirkevnej dane, a z pohľadu výberu cirkevnej dane, keby náhodou niekedy niekto proti vôli 2/3 veriacich ev. a v. odoprel, nech sa uplatnia tie isté zákony, ktoré sú v platnosti aj pre veriacich reformovaných. Je treba poznamenať, že, keď niektorý člen ev. a v. cirkvi v materskej cirkvi by chcel uplatňovať si práva člena cirkvi je povinný aj tam platiť cirkevnú daň, z čoho vyplývajúce práva tam aj ostávajú, ale táto okolnosť jeho vzťah k humenskej cirkvi nemení.*
 - f) *Cirkevnú radu, okrem duchovného a kurátora tvorí osem cirkevných presbyterov v zmysle § 23 zákona ref. cirkvi. Za hlavného správcu, bez ohľadu na to, že z ktorého – je vždy volený ten kto je všeobecne uznávaný. Z ostatných osem členov polovicu tvoria veriaci ev. ref., druhú polovicu ev. a v. cirkvi. Ale ak je hlavný kurátor reformovaný, potom jeho zástupcom nech je ev. a v. a obrátene.*
 - g) *Veriaci ev. a v., keď si želajú, môžu dať učiť náboženstvo svoje deti duchovnými materskej cirkvi, alebo na ľudovej škole, ako aj ku konfirmáciám ich pripraviť. Ale keď toto z akýchkoľvek dôvodov nemôžu urobiť : v tom prípade kňaz humenskej ev. ref. cirkvi bude ich náboženstvo učiť, ako aj konfirmandov ku konfirmácii pripravovať, a síce podľa náboženských učebníc ev. a v. cirkvi, respektíve podľa katechizmu. Ten kňaz, ktorý viedol konfirmačnú prípravu, ten vykonáva aj konfirmáciu.*

Túto zápisnicu v dvoch vyhotoveniach urobenú a na potvrdenie dohodnutých bodov – so všetkými spismi spolu predloží príslušnému hornozemplínskemu ev. ref. seniorátu, respektíve tiszavideckému dištriktu ev. a v. cirkvi.

Overenie zápisnice :

Hutka József, hornozemplínsky ev. ref. senior,

Lőrinc János, kňaz z Merníka, ako predseda komisie,

Bessenyei István, hornozemplínsky svetský súdny rada,

Werner Gyula, mernický kurátor ev. a. v. cirkvi

*Péter Mihály, hlavný zapisovateľ ev. ref. cirkvi hornozemplínskej, ako
vyslaní členovia komisie.*

Pretože viac predmetov jednania niet, rokovanie sa ukončilo.

Zapísal a vydal :

*Péter Mihály, hlavný zapisovateľ ev. ref. cirkvi hornozemplínskeho
seniorátu*

Hutka József, senior ev. ref. cirkvi hornozemplínskeho seniorátu

Lőrinc János, predseda komisie

Werner Gyula

Kail Béla

Zápisnicu v celom rozsahu berieme na vedomie a nej uvedené body rokovania medzi humenskou ref. misijnou cirkvou a tamojšou ev. a. v. cirkvou a usporiadanie ich právneho vzťahu prijímame a uznesenie predložíme na ctené príslušné dištrikty.

Rok 1906

Členovia presbytéria pracovali v rovnakom zložení ako v roku 1905, k zmene došlo len vo Vranove, kde bol za kurátora zvolený **Bodor Gábor**, kráľovský hlavný lesník (ev. ref.). Dovtedajší kurátor *Diószeghy János* bol preložený na nové pôsobisko a bol zvolený za čestného kurátora vranovskej diaspóry. Jeho zásluhy pri budovaní zboru boli zápisnične podchytené a vyslovená mu bola vďaka za neúnavnú prácu pre zbor.

Bodor Gábor bol zvolený na členskej schôdzke zboru dňa 23. decembra 1906, ktorého kalvínske, puritánske presvedčenie, jeho šľachetné predsavzatia, ktorý bol pri zrode myšlienky založenia zboru vo Vranove a ktorého zásluhou sa od roku 1896 konajú pravidelné služby Božie, na ktoré dochádzajú misijní farári z Humenného sú známe.

Ku zmene došlo aj v humenskom presbytériu v tom zmysle, že za pokladníka bol zvolený *Frank István* mladší. Zbor postihla strata úmrtím *Henszelmann Lajosa*, pracovitého člena nášho zboru, ktorý zomrel 21. októbra 1906. S radosťou sa konštatuje, že počet členov vranovskej diaspóry rastie, stúpa počet reformovaných, ktorí pracujú na železnici, ako aj počet zamestnaných na panstvách. K radosti všetkých sa služby Božie budú vykonávať od roku 1907 už štyrikrát ročne a budú spojené s večerou Pánovou. Aj v Snine už budú služby Božie 2 krát a v Medzilaborciach 4 -krát. V Humennom boli 20. mája slávnostné bohoslužby z príležitosti 300 výročia viedenského mieru a na pamiatku jeho strotcu *Istvána Bocskayho*. Tiež bola slávnostná bohoslužba 15. marca na výročie

revolúcie v roku 1848, kedy študenti drevárskej školy pod vedením riaditeľa *Mendly Károlya* vystúpili s programom a piesňami.

Narodilo sa a bolo pokrstených 12 detí, zomrelo 10 ľudí. Konfirmovaných bolo 8 detí. Počet sobášov 3 a okrem toho 2 členovia cirkvi sa zosobášili v rimokatolíckom kostole a zaviazali sa aj svoje deti pokrstiť v tejto viere, čo naplnia misijný zbor smútkom. Počet veriacich sa neustále mení z dôvodu sťahovania, či už za prácou, alebo z rodinných dôvodov. Novoprichádzajúcich treba prijať s láskou, aby boli pevní vo viere.

Misijný farár navštevoval chorých aj v nemocnici, kde v dvoch prípadoch vysluhoval večeru Pánovu. Zmieňujú sa o veľkodušnej dobročinnosti *Jánosa Bötösa*, zamestnanca železníc, ktorý usporiadal pohreb istého v nemocnici zomrelého nešťastného spolubrata.

Vyučovanie náboženstva sa konalo v Medzilaborciach na ľudovej škole a všetkých školách v Humennom v počte 8 a ½ hodiny, misijný farár vyučoval aj latinčinu v počte 10 hodín týždenne. Náboženstvo navštevovalo spolu 68 žiakov, z toho 9 v Mezdlaborciach.

Vo februári bol na vizitácii školský vyslanec hornozemplínskeho seniorátu *Séra János*, ktorý opäť hodnotil úroveň vyučovania ako výbornú. Na koncoročných skúškach bol opäť prítomný vyslanec seniorátu *Péter Mihály* a tiež koštatoval vynikajúcu úroveň vedomostí skúšaných. Na skúške z náboženstva boli prítomní: *Cseh Elek*, riaditeľ vyššej hospodárskej školy, *Mendly Károly*, riaditeľ drevárskej školy, *Ugray Lajos* a *Édes Gyula*, stredoškolskí profesori. prítomní boli aj hlavný kurátor *István Mándy* a zástupca kurátora *Szántó Mihály*. Prišiel aj *Legyel Samu*, riaditeľ židovskej ľudovej školy a rodičia žiakov.

Finančná situácia bola nasledovná:

<i>Prijmy</i>	<i>1.341.- korún</i>	<i>0,12 halierov</i>
<i>Výdavky</i>	<i>1.316.- korún</i>	<i>0,29 halierov</i>
<i>Pokladničná hotovosť činí</i>	<i>25.- korún</i>	<i>0,83 halierov</i>

Založená bola nová základina na **organ**, ktorú iniciovala pani *Horváth Antalné*, darom 50.- korún, z minulosti na tieto ciele bolo určených 50.- korún, t.j. spolu to činí 100.- korún, ktoré boli na úročenie uložené v sporiteľni.

S radosťou bolo oznámené, že základina na stavbu vranovského kostola z roka na rok rastie a činí už 8 tisíc korún. Vďaka patrí grófovi *Hadik – Barkóczy Endremu*, ktorý daroval na kostol veľmi pekný pozemok, za jeho veľkorysý dar mu vyslovuje presbytérium srdečnú vďaku. Veriaci poskytli milodary vo výške 72.- korún a 26 halierov, na základinu kostola 35.- korún.

K večeri Pánovej darovali chlieb a víno v Humennom pani *Durcsinszky Gyuláné*, *Csiszár Andor*, *Janka Károlyné*, *Mándy István*, *Mendly Károly* a *Solmann János*. V Medzilaborciach *Halassi Pál* a trikrát *Sárkány Róza*. V Snine *Dely Endre* a *Varga Károly*, v Stropkove *Kádár Lajos* a vo Vranove *Diószeghy Lajos*.

Humenský veriaci spolucítili aj so zbormi, ktoré boli odkázané na pomoc, a to v dôsledku krytia škôd spôsobených požiarom v obci Szadellő poukázali 22.- korún 78 halierov a 20.- korún na reformovaný sirotinec. Vďaka vyslovili aj Ing. *Jánosovi Omasztovi*, ktorý ochotne vyzbieral a doručil cirkevnú daň od zamestnancov železníc. Misijný farár vyslovil vďaka aj vedeniu škôl v Snine, Medzilaborciach, Vranove a Stropkove, ktorí ochotne poskytl miestnosti k vykonávaniu služieb Božích.

V závere ročenky, je ako obvykle uvedený menný zoznam veriacich, ktorých počet v Humennom bol 139, z toho 51 ev. a. v., spolu v misijnom okruhu 477, z toho 150 ev. a. v. veriacich.

Rok 1907

V ročenke za rok 1907 sa uvádza, že táto vychádza v skrátenej verzii, pretože finančná situácia nedovoľuje veľké výdavky.

Presbytérium pracovalo v rovnakom zložení ako v roku 1906. Koncom roka však už bolo známe, že misijný farár *Janka Károly* skončí svoje pôsobenie v Humennom, keďže bol zvolený za zborového farára v Nagyrozvágyi. Z ďalších zdrojov sa dozvedáme, že v roku 1917 pôsobil v Cigánde.

Služby Božie sa konali pravidelne každú nedeľu. Večera Pánova bola v Humennom 6 -krát, v Medzilaborciach a v Snine 4 -krát, vo Vranove a v Stropkove 2 -krát ročne.

Narodilo sa 23 detí, zomreli šiesti ľudia. Konfirmovaných bolo 16 detí. Sobáš uzavreli tri páry.

Misijný farár sa postaral aj o to, aby na vidieku žijúci veriaci mali dostatok modlitebných kníh a malé Biblie.

Náboženstvo vyučoval misijný farár v Humennom 7 hodín týždenne, v Medzilaborciach každé dva týždne mesačne 3 hodiny. Náboženstvo navštevovalo 65 žiakov, z nich 39 na ľudovej škole, ostatní na stredných školách. Na skúškach z náboženstva stredných škôl bol prítomný *Péter Mihály*, farár zo Sečoviec a pán *Lőrinc János*, farár z Merníka. Žiaci z ľudovej školy skladali skúšky v prítomnosti pána farára z Milhostova *Sütő Kálmána*, zodpovedného za školské záležitosti. Skúšky na všetkých školách dopadli výborne a všetci sa o ich vysokej úrovni vyslovili s uznaním. *Janka Károly* napísal aj viaceré modlitby pre školskú mládež.

Tieto sa tiež v archíve zboru zachovali a obsahujú:

- Modlitbu Pánovu
- Modlitbu pred vyučovaním
- Modlitbu po vyučovaní
- Modlitbu pred jedlom
- Modlitbu po jedle
- Večernú modlitbu
- Po príchode do chrámu
- Pri odchode z chrámu

Most is, hogy az este jött el,
Reád bízom ügyemet;
En a gyenge és erőtlenségem miatt
Nyugatomra úgy megyek, mint a gyermek,
Edes Atyám Istenem, ne hagyd el!
Oh ne hagj el, légy velem! Amen.

Templomba érkezéskor.

Bejöttem szent templomodba
Edes Atyám Istenem!
Híveid közt buzgólkodva
En is itt vagyok jelen.
En, te kicsi gyermeked,
Hálát adok Teneked.
Ének csengült ajkamon,
Szent Igédet hallgatom.
Adj figyelmeztetést, buzgóságot,
Hogy az ének s imádságot
Ne csak szájjal mondjam el,
Érezze át a kebel!
Atyám bennem szív, lelek,
Legyen most csak tevéled! Amen.

Templomból távozáskor.

Szent házadlól elmegyek már
Köszönöm, hogy jelen voltál
Legjobb Atyám itt velem!
Oda künn is a világba!
Legyen szívem boldogsága,
Hogy nevedet tiszteltem.
A te neved szent feltétele
Testünk belünk fővédelme
Minden veszély, bűn ellen;
Szent kezddel úgy veszd el,
Hogy ezeryi haj, vesződnyben
Menedékem! feltejem! Amen.

KALLER J. KÖNYVTÁRSZÁMA: 10000000

Imádságok.

— Iskolaszerveknek számára. —

Ira:

Janka Károly,
misztikus ev. ref. lelkész.

Uri imádság.

Mi atyánk! ki a mennyekben vagy!
Szentesítsd meg a te neved!
Jéjjon el a te országod!
Legyen meg a te akaratod, mint mennyben,
úgy itt e földön is!
A mi mindennapi kenyerünket add meg
nekünk ma is.
És bocsásd meg vétkeimet, mint mi is meg-
bocsátunk az ellenünk vétkezőknek!
És ne vigy minket kísértetbe, de szabadsá-
got a gonosztól!
Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség,
mindörökké. Amen.

67773

Reggeli ima.

Elmúlt az éj, örömmel ebredel,
Jó Istenem! megőrizd engemet;
Erőd, amíg aludtam ágyamon,
Melletem állt, mint biztos oltalom.

Szívem vidám, a leltem, testem ép,
Bú, fájdalom engemben sem ért,
Atyám! kinek karod így hordozott,
Jókor reggel Teneked áldozok.

Hálás szívem kérelme száll feléd,
Hogy életem ma és mindig te véd!
Mindaddig, míg a legszebb reggelen,
Elszálló lelkem nálad megjelen. Amen.

Tanulás előtt.

A földművelő a mezőn,
Ha munkájába fog,
Alázattal emel előtted
Jó Isten kalapot.

A munkához fogunk mi is
S ez meghajolni kész;
Teéd áldotta Uram közöttünk
A lelki magvetést! Amen.

Tanulás után.

Hála neked Istenem,
Hogy előmenetelen
Volt mostani munkámba!
Nem fáradtam hiába!

Isteni nagy jószágod
Adott fogékonyaságot
Gyenge, fejtő elmémbe,
Hogy haladjak előre.

Adjad, hogy az életben
Elmém el ne tévedjen,
Legyen főtudományom:
Isten iránt a hála! Amen.

Evés előtt.

Gondviselő Isten nagy a te jószágod,
Te a szomszéd földet az égből tápláld,
Az embert pedig len rendelt idejében
Elégít a föld termő erejével.

Előttöm van most is a test tápláléka,
Gondolataimat Tereád fordítja,
Ételem, italom, ki adod, légy áldott!
Tápláld igédrel is az egész világot! Amen.

Evés után.

Gondviselő Isten
Köszönöm jószágod,
A melylyel testemet
Napoként tápláld.

Földi porsatorom
Alkalmassá téveszt,
Hogy szolgálja bennem
A te áldott részét.

Ne enged e végtől
Elmémről kiessni,
Hogy a lelki jókat,
Kelt mindig keresni! Amen.

Esteli ima.

Leborult az est homálya	Nam hajlalom én a rosza
Gondviselő Istenem,	Ez egész nap Istenem;
Elpárh már nemsokára	Utamban faradozva
Minden élő léletem;	Folyt ma is le életem.
Csak a henyé, rest, gonosz	Nincs - tudom - sok érdemem
Ember lelke háborog.	Csak kegyelmed volt velem.

Stav pokladne je nasledovný:

<i>Príjmy</i>	801.- korún	0,04 halierov
<i>Výdavky</i>	800.- korún	0,44 halierov
<i>Zostatok</i>	-	0,60 halierov

Cirkevná daň opäť nebola všetkými veriacimi uhradená a preto presbytérium vyzýva na jej zaplatenie. Zbierka sa robila aj na zakúpenie kachlí do kostola a činila 235.- korún. Z nich vysokú čiastku 100.- korún daroval *Persenszky Lajos*, úradník na panstve. Zmienka je aj o zbierke na stavbu kostola v Medzilaborciach. Uvedený je menný zoznam darcov, medzi ktorými je aj veľa veriacych rímskokatolíckeho vyznania a podarilo sa vyzbierať 121.- korún.

Chlieb a víno k večeri Pánovej darovali v Humennom – *Durcsinszky Gyuláné, Mándy István, Szántó Mihály, Szücs István, Ugray Lajos* a *Janka Károly*. V Medzilaborciach *Halasi Pál* a *Sárkány Róza*, v Snine *Dely János* a *Prokob Mihály*, v Stropkove *Droppa Miklós* a *Kádár János*, vo Vranove *Bodor Gábor* 2 -krát, *Pillissy Béla* a *Hentes Lajos*.

Vranovskí veriaci zo zbierky zakúpili dve rúcha na stôl Pána v cene 210.- korún a náročnú ručnú výšivku urobili slečny *Emma, Ella* a *Irenka Wernerové* a *Aranka Strompfová*. Spomenutý je aj pán *Öszterreicher Hugó* (izraelita) obchodník, ktorý za sprostredkovanie kúpy kachlí do kostola sa zriekol svojho zisku, čo bola nemalá čiastka.

Podakovali sa aj inžinierovi *Jánosovi Omasztovi* zo železnice, ktorý opätovne vyzbieral a doručil cirkevnú daň vybratú od železničiarov.

Vranovská filia dostala do daru časť dedičstva po *Raksányi Pálovi* zo Sedlísk. Tento dar v hodnote 7 – 8 tisíc korún pomôže snahám vranovčanov pokročiť v príprave stavby kostola.

Počet veriacych v roku 1907 bol 539, z toho 157 evanjelikov a. v. V Humennom bolo 86 reformovaných a 54 evanjelikov a. v.

Rok 1908

V archíve Reformovanej kresťanskej cirkvi v Humennom je to posledný rok, ktorý je zdokumentovaný v ročenke. Nevieme, z akých dôvodov sa ďalšie ročenky nevydávali, resp. prečo sa v archíve nenachádzajú.

Presbytérium pracovalo v nasledovnom zložení:

<i>Böszörményi Sándor</i>	- misijný farár
<i>Mándy István</i>	- hlavný kurátor
<i>Szántó Mihály</i>	- zásupca kurátora
<i>Beky Endre</i>	- zapisovateľ, učiteľ na meštianskej škole
<i>Frank István ml.</i>	- pokladník
<i>Cseh Elek</i>	- presbyter, riaditeľ mešt. a vyššej hospod. školy
<i>Csiszár Andor</i>	- presbyter, okresný sudca,

<i>Dezső Sándor</i>	- presbyter, okresný sudca,
<i>Édes Gyula</i>	- presbyter, odborný učiteľ na drevárskej škole,
<i>Harmatta Andor</i>	- presbyter, pokladník na panstve,
<i>Papp Károly</i>	- presbyter, živnostník

V diaspórach a filiách ku zmene na kurátorských miestach nedošlo.

V úvode vyslovuje nový duchovný ľútosť a znepokojenie, že veriaci navštevujú služby Božie len v malom počte, napriek tomu, že v kostole postavili a v zime už fungovali kachle značky *Meidingot*, ktoré sálali teplo. Toto teplo by sa malo prejavieť aj v duši veriacich a malo by sa odraziť vo zvýšenej návštevnosti služieb Božích.

Rok 1908 bol smutný i radostný zároveň. Oplakávali sme odchod obľúbeného farára *Janka Károlya*, *Ugray Lajosa*, presbytera, vedúceho spevokolu a učiteľa, *Persenszky Lajosa*, presbytera.

Vo „*Felvidéki Hírlap*” zo dňa 15. augusta 1908 bol uverejnený tento úvodník o *Lajosovi Ugray -ho*:

„... ktorý 27 rokov pôsobil ako učiteľ na meštianskej škole. Svoje povinnosti vždy plnil s láskou a zodpovednosťou, bol vzorom pre svojich žiakov. Nielen pre školu je jeho odchod stratou, stratou je jeho odchod do Nového Sadu aj pre miestnu reformovanú cirkev, ktorej bol od začiatku horlivým členom, presbyterom i vedúcim spevokolu. Aj tu zanechá po sebe prázdne miesto, ktoré bude veľmi ťažké zaplniť. Nech ho Boh sprevádza na jeho ďalšej ceste...”

Stačí spomenúť ich mená a smútok pochyť všetkých bez rozdielu príslušností k triede či konfesii. S ich menom je spojená viacročná história misijného zboru a pamiatku na ich pôsobenie si zachováme.

V novinách „*Felvidéki Hírlap*” zo dňa 22. marca 1908 je uvedené, že dňa 15. marca z príležitosti štátneho sviatku boli reformované služby Božie vo Vranove a to vo veľkej sále miestnej školy. Kázeň mal humenský misijný farár *Janka Károly*, ktorý sa zároveň rozlúčil s tamojšími veriacimi. Všetci poznajú nesmierné nadanie *Janka Károlya*, ktorého reč dojala široké poslucháčstvo. Na poludnie bol obed v reštaurácii „*Rákoczi*”, kde sa zhromaždili nielen protestantskí veriaci, ale aj jeho ctitelia iných vierovyznaní a jeho priatelia. Po ukončení obeda sa s ním rozlúčil hlavný kurátor reformovanej cirkvi, hlavný kráľovský lesník *Bodor Gábor*. *Janka Károly* v rozlúčkovom príhovore dojal všetkých prítomných. Večer sa v hoteli „*Magyar korona*” rozlúčil s *Janka Károlyom* predseda vranovského čitateľského spolku Dr. *József Csőke*.

V tých istých novinách zo dňa 18. apríla 1908 v úvodníku, ktorý je venovaný *Janka Károlyovi*, čítame....

Janka Károly

27. apríl 1902 bol v histórii humenského misijného zboru významnou udalosťou. V tento deň sa stalo to, že zvolený duchovný Janka Károly bol

slávnostne inštalovaný a v tento deň z kazateľnice odznela jeho úvodná kázeň – mladého farára, ktorá si okamžite získala srdcia humenskej verejnosti a vyvolala veľké sympatie.

Tomuto je teraz s rozdielom niekoľkých dní – 6 rokov.

Ešte sa pamätáme, ako pekne sa prejavila na tomto slávnostnom cirkevnom akte bratská vzájomnosť medzi občanmi mesta. Ved' okrem úradných osôb, samosprávy mesta, delegácií, bol kostol plný na prasknutie a nielen reformovanými veriacimi.

Pred nami je ešte ten dojemný obraz, keď po inštalácii seniorom a jeho peknej reči vystúpil na kazateľnicu mladý farár s okúzľujúcim zovňajškom. Skromne, takmer ponížene začal svoju kázeň. Ešte teraz počujeme jeho predsavzatia ohľadne plnenia svojho povolania a odvtedy už koľkorát sme počúvali jeho pekný zvučný hlas, ktorý zaplnil celý kostol. Z kazateľnice zneli jeho slová plné pokory, ktoré ukazovali cestu, po ktorej chce kráčať, ktorú si predsavzal a ktorú si vytyčil.

Toto sa stalo pred šiestimi rokmi. Teraz, po týchto požehnaných šiestich rokoch, ktoré boli Bohu milé, ktorého činnosť sa páčila všetkým, tento ešte stále mladý duchovný Janka Károly opúšťa tunajšie pole pôsobenia, aby inde kázal slovo Božie. Áno, Janka Károly nás opúšťa. S boľavým srdcom, ozajstnými bolestnými citmi píšeme o týchto skutočnostiach, o tejto teraz už neodvratnej skutočnosti.

Jeho odchod je stratou, bolestnou stratou, smelo môžeme povedať, že nenahradiiteľnou v prvom rade pre tunajšiu reformovanú cirkev. Ich veriacy môže bolieť jeho odchod predovšetkým ako duchovného pastiera v ňom mali ozaj duchovného s dušou básnika. Stratili vynikajúceho rečníka, ktorý svojim prejavom si získal všetkých a svoje miesto dokonale ovládal.

Jeho pôsobenie nebolo len v duchovnej oblasti, ale činný bol aj v iných veciach. Jeho práca bola mnohostranná, pretože bol dôveryhodnou ctenou osobnosťou, povolali ho aj do iných okruhov činností, kde svoje vedomosti a schopnosti uplatnil aj v prospech inštitúcií, ktoré v meste pôsobia. Nevymenujeme ich po jednom, ani v akej kvalite tieto činnosti Janka Károly počas 6 -tich rokov vykonával. Ale, aby sme uviedli aspoň jednu – dve, spomeňme aspoň jeho prácu ako poslanca mesta (otec mesta) ale aj funkciu tajomníka ženského dobročinného spolku. Jeho činnosť v týchto organizáciách zanechala stopy a určite neraz budú na Janka Károlya spomínať.

V prvom prípade na muža, otvoreného a vždy vecného, ktorého pripomienky sa vyznačovali vecnosťou a neraz na ňom spočívala veľká ľarcha povinností. V druhom prípade na jeho aktivitu, srdečnosť vznešené city a vždy ochotu pomôcť tým, ktorí sú na pomoc odkázaní.

Takto slúžil mestu – verejnosti a tak isto aj v dobročinnnej organizácii.

Ale okrem týchto aktivít Janka Károly, farár, bol aj učiteľom náboženstva. Učil od najmenších detí na ľudovej škole, až po najvyššie ročníky na stredných školách v zmysle rozvrhu hodín a to nielen v mieste, ale aj v iných ľudových školách patriacich do misijného okruhu. Okrem toho vyučoval aj latinský jazyk na

chlapčenskej meštianskej škole. Toto všetko robil poctivo s radosťou a s dobrým svedomím, človek schopný pracovať svedomite. Odchod takéhoto pracovitého muža značí teda citelnú stratu pre naše malé mesto a pre všetky inštitúcie, v ktorých tento vynikajúci muž, s nadaním daným od Boha, usilovný a schopný, pre nás urobil. Keď sme spomenuli jeho učiteľskú činnosť, je potrebné osobitne vyzdvihnúť jeho pedagogické schopnosti, správne metódy. Základom jeho prístupu ku žiakom, bola ozajstná láska k deťom. Aj keď upozorňoval či karhal, robil to s láskou. V jeho srdci nemali miesto, ani nálady, ani citové výlevy, je príkladom vo všetkom, ako vzor, ako farár, ako učiteľ náboženstva i stredoškolský profesor. Preto ho žiaci úprimne a hlboko milovali, pravé boli aj slzy, ktoré žiaci vyplakali pri rozlúčke s obľúbeným učiteľom. Nie od jedného rodiča sme počuli, že deti v posledné dni chodili ako bez duše a v očiach mali neustále slzy. A toto nie je nadnesené. Detská duša je vďačná, veľmi vďačná a detská duša cíti, že ho jeho učiteľ má rád.

Ak odniekal' odchádza pracovitý muž – nech je to aj z väčšieho mesta – je to možné ľutovať, pretože je taký malý počet takých, ktorí v dnešných reálnych materiálnych podmienkach nesebecky pracujú v prospech všetkých z čistého idealizmu, pracujú pre blaho spoločnosti a ešte sa aj stretávajú s neprajníkmi, tými, ktorí si veci zle vysvetľujú či bagatelizujú.

Keď odchod takéhoto človeka pociťujú vo veľkom meste, o čo je to príznačnejšie pre také malé mesto ako je Humenné.

V osobe Janka Károlya odchádza od nás drahocenný puritánsky človek. Odchádza taký muž, o ktorom môžeme smelo povedať, že viac cteného a váženého v humenskej spoločnosti niet. Liberálne cítiaci a mysliaci, každého si ctí. On sám je skromný, pravdovravný, a nepodplatiteľný človek. S pokojom, s mierom v duši je apoštolom mieru od samého začiatku.

Z kazateľnice i katedry vždy hlásal lásku k vlasti i blížnemu, lásku a trpezlivosť navzájom.

Ostal verný svojim svätým predsavzatiam, ktoré hlásal vo svojej inštalačnej kázni. Nedíval sa, odkiaľ fúka vietor, nehľadal konflikty, ale áno, hľadal mier.

Rozhodnosť a nezištnosť, to sú hodnoty, s ktorými obsadil pastorskú stoličku a týmto neoblomne zostal verný. Z kazateľnice i katedry vstepoval veriacim i svojim žiakom, sial do ich srdiec vieru a lásku. On sám, ako príklad tu stál všetkým, ako otec rodiny, (v Humennom sa narodili jeho deti, dcéra Ilona Klára Sáríka, 3. júna 1903 a syn Károly Béla, 21. apríla 1906), ako farár, ako člen spoločnosti. K nám – ako povedal vo svojej inštalačnej kázni – prišiel od čerstvých brázd, chotárov, od ľudí obrábajúcich pôdu z lona prírody – a teraz od nás odchádza znova do pravej maďarskej krajiny, ktorej ľud ho volá.

S Janka Károlyom sa lúčime s boľavým srdcom, s boľavým srdcom ho vyprevádza celá humenská spoločnosť – muži, ženy, veľkí i malí, mladí i starí, nech je kto akého vierovyznania.

Hľa, krátkych 6 rokov, hľa takýto krátky čas je dosť dlhý pre život človeka.

Viac nemohol vybojovať, kto toľko toho vybojoval:

„*Lásku a všeobecné uznanie*”.

Tieto a najlepšie prirovnania odprevádzajú Janka Károlya na jeho nové pôsobisko, tam, kde oni sú takí šťastní, že odteraz oni budú môcť povedať – toto je náš duchovný pastier.

„Felvidéki Hirlap – 26. apríla 1908

Rozlúčka duchovného Janka Károlya

Úcta a láska, ktorú preukázali humenčania voči tejto sympatickej a všeobecne obľúbenej osobnosti sa prejavila v takej podobe, o akej – podľa našich vedomostí a znalostí – ešte v našom meste nikto nechtyroval.

Táto rozlúčka rozozvučala struny srdca všetkých, ktorí tohoto vynikajúceho človeka poznali. Dajme v tomto článku priestor na to, ako a kde sa Janka Károly lúčil, alebo ako sme sa lúčili s ním.

Najprv sa s ním lúčila v Reformovanom kostole milá, skromná dievčinka, Emma Thinschmiedtová jeho žiačka, ktorá adresovala svojmu učiteľovi náboženstva dojemný krátky prejav. Svojim detským citom povedala okrem iného tieto slová: „Vieme dobre, že neodchádzate od nás na veľkú vzdialenosť, predsa sa nám zdá, že odchádzate veľmi, veľmi ďaleko. Ale je jedno spojivo, ktoré nás spája, hoci cez hory a doly, hoci cez krajiny a moria, toto spojivo je naša nikdy nezabudnuteľná vďaka.” Nevinné, úprimné slová, ktoré vyvierajú z detského srdca, tieto slová boli tie, ktoré dojali k prvým slzám všetkých prítomných.

Potom prehovoril odchádzajúci kňaz. „Počas príprav na cestu aj mňa oslovil hlas zvona” - takto začal svoju reč po ukončení citátu z evanjelia - ”aby som sa ešte raz postavil pred vás, ja lúčiaci sa duchovný pastier, so svojimi knihami, požehnaním. Moja loď života zodvihla kotvy a hľa, čaká ma odchod.”

A potom, keď sa obrátil na funkcionárov misijného zboru so svojimi prianiami dobrého odporúčal svoj maličký misijný zbor do starostlivosti Pána Boha, aby tento zbor vyrástol na mohutný strom. Poprial, aby búrlivé časy zďaleka obišli mesto, cirkevné zbory, školy a ich učiteľov, občanov, všetkých obyvateľov bez rozdielu postavenia a povolania, vdovy a siroty i kostol, kde 6 rokov slúžil Bohu. Odporúčal do starostlivosti Pána Boha rodiny, aby v nich prebýval duch ozajstnej viery a morálky, aby nebesia požehnali otcov rodín, ktorí majú oddane plniť svoje povinnosti voči rodine. Požehnal matky, aby v ich nežných ženských srdciach prebývala láska, chlapcov i dievčatá, aby telesne a duševne sa pekne rozvíjali a poprial všetkým dobrého zdravia.

Svoju rozlúčkovú kázeň, ktorá odrážala jeho šľachetnú osobnosť ukončil približne týmito slovami: „nech medzi múrmi nesta prebýva mier a láska, aby si občania tohoto mesta navzájom rozumeli, ctili a vážili, aby nikto nehľadel na postavenie, vierovyznanie a národnosť svojho blížneho, ale ako na brata a človeka. Nech Pán Boh dá občanom tohoto mesta ochotu a schopnosti na rozvoj všeobecne prospešných inštitúcií, aby tak ako ruka Pána stvorila krásne okolie,

nádhernú okolitú prírodu, aby táto krása sa odrážala vo vnútorom poriadku mesta, na duchovnom i materiálnom bohatstve.”

Lúčiaci sa duchovný záverečné slová povedal už so stiahnutým hrdlom a svoju reč ukončil s hlbokým dojatím a slzami: „Teraz bližní moji, keď vás požehnávam, prosím dajte požehnanie teraz vy mne! Amen”

Pri zvukoch organa v nemom tichu, s vyplakanými očami opúšťala široká verejnosc' kostol.

Potom nasledovala rozlúčka presbytéria vo farskej budove. Tu tlmočil city presbytéria voči odchádzajúcemu duchovnému ohodnotiac jeho zásluhy a požehnanú činnosť Dezső Sándor, kráľovský okresný sudca, ktorý prosil Všemohúceho o požehnanie v jeho ďalšej práci.

20. apríla sa s Janka Károlyom rozlúčili členky ženského dobročinného spolku.

V ich mene sa rozlúčila predsedníčka spolku Durcsinszky Gyuláné dojemnými slovami a na pamiatku svojmu tajomníkovi odovzdala dar, pekný strieborný príbor.

predsedníčka Dobročinného ženského spolku Durcsinszky Gyuláné - Piroska
s manželom, poštmajstrom v Humennom,

Popoludní zase občania Humenného boli vonku na železničnej stanici, aby ešte raz povedali „Sbohom” tomuto všeobecne obľúbenému občanovi. Pred odchodom vlaku v mene občanov mesta prehovoril Cseh Elek, riaditeľ meštianskej a vyššej hospodárskej školy, potom jeho bývalý spolužiak a dobrý priateľ Beky Endre sa lúčil dojemnými slovami, učiteľ, ktorý prevzal jeho funkciu tajomníka ženského dobročinného spolku.

Prišiel čas odchodu a Janka Károly opustil Humenné, svoje doterajšie pôsobisko.

Občania Humenného sa rozlúčili s tým mužom, ktorý si tak vedel získať srdcia všetkých, že jeho milú pamiatku si mnohí nadhlo zachovajú.

V novinách „Homonna és vidéke” zo 7. mája

Čo nám dobre padne

S radostou berieme na vedomie správu, že nášho Janka Károlya, s ktorým sme rozlúčili so slzami v očiach, práve tak srdečne a milo prijali v jeho novom pôsobisku v Nagyrozvágyi v jeho novom zbore. Prijali ho skutočne veľkolepo, jeho príchod do Nagyrozvágyu bol sviatkom všetkých veriacich – LEBO VEDELI, KOHO V ŇOM ZÍSKALI !

Zažili sme aj radostné chvíle, náš biskup Kun Bertalan vymenoval za duchovného Sándora Böszörményiho, ktorého zbor srdečne prijal. Nový misijný farár sa ujal úradu 3. mája v rámci peknej a dojemnej slávnosti.

dr. Böszörményi Sándor

Homonna és vidéke - 7. mája 1908

Inštalácia duchovného

3. mája t.r. predpoludním o 11.00 hodine bol slávnostne uvedený do služby novovymenovaný duchovný dr. Böszörményi Sándor. V zastúpení seniorátu ho do úradu uviedol Bernát Béla, vranovský hlavný slúžny a Virág József, lastomírsky reformovaný farár, seniorátny duchovný sudca.

Nový duchovný vystúpil na kazateľnicu a jeho úvodná kázeň každého chytila za srdce.

Jeho kázeň mala vysokú úroveň a doposiaľ neznámy duchovný si razom získal sympatie veriacich.

Po ukončení slávnostných služieb Božích sa uskutočnila presbyterská schôdza, kde zároveň prebral administráciu úradu.

Potom sa nový duchovný, presbytérium i jeho priatelia zišli na slávnostný obed v reštaurácii „U Pólika”, kde odznali mnohé duchaplné prípitky.

Z tohoto miesta dr. Böszörményi Sándora srdečne pozdravujeme, prajeme mu veľa radosti a usilovnosti v jeho duchovnom povolani.

Problém sa vynoril s aplikáciou uznesenia Potisského dištriktu ev. a. v., ktoré vyslovuje s ľútosťou, že ev. a. v. žiaci v Humennom nemajú katechizmy a učebnice pre veriacich ev. a. v. a žiadajú ich zakúpenie a vyučovanie podľa nich. Farár konštatuje, že dodržať túto podmienku bude veľmi ťažké, pretože hmotné pomery zboru nedovolia tieto učebnice zakúpiť a jednak nemôže oddeliť vyučovanie, pretože detí je málo a už aj teraz musí triedy spájať. Tento problém čaká v nasledujúcom roku na vyriešenie.

Príjmy za rok 1908 činili	1.164.-	korún	0,64	halierov
Výdavky	1.059.-	korún	0,24	halierov
Zostatok	105.-	korún	0,35	halierov
Na kúpu kachlí sa vyzbieralo	240.-	korún	0,45	halierov
kúpna cena činila	309.-	korún	0,11	halierov
Zostatok	- 68.-	korún	0,66	halierov

Po odpočítaní tohoto zostatku ostalo v pokladni 36.- korún a 69 halierov.

V základine na kostol je 83.- korún 20 halierov, na organ 167.- korún a na stavbu školy 5.116.- korún a 36 halierov.

Vo Vranove je kapitál na stavbu kostola 8.600.- korún mimo dedičstva po *Pálovi Raksányim*.

V Medzilaborciach sa v priebehu roka podarilo na kostol vyzbierať len 60.- korún

Z väčších milodarov sú spomenuté: grófka *Ráday Gedeonné*, *Pallay Józsefné* a *Péntek Mihályné* po 10.- korún na kostol. *Droppa Miklós*, notár daroval 10.- korún, na kachle, *Peiszerle József* 10.- korún a *Szántó Mihály*, zástupca kurátora 50.- korún.

Chlieb a víno na večeru Pánovu darovali v Humennom: *Szántó Mihály*, vdova *Komár Adolfné*, *Janka Károly*, *Mándy István*, *Durcsinszky Gyuláné*, *Kosztolnyik József* a *Böszörményi Sándorné*. V Medzilaborciach *Halassy Pál*, *Sárkány Róza* a *Szabó Kálmán*, v Snine *Csiszár Árpád*, Dr. *Márton Dénes*, v Stropkove *Kádár Lajos* a vo Vranove *Bodor Gábor* a *Hentes Lajos*.

Služby Božie sa v Medzilaborciach, Snine a Stropkove konali v ľudovej škole, vo Vranove v materskej škole, začo presbytérium vedeniu vyslovuje vďaku. Vďaku vyslovili aj *Jánosovi Omasztovi*, inžinierovi zo železnice, ktorý aj v roku 1908 vybral a doručil cirkevnú daň od zamestnancov železníc. Poďakovanie patrilo aj majiteľovi tlačiarne a šéfredaktorovi novín „*Felvidéki Hírlap*” *Jakabovi Fejesovi*, ktorý potrebné tlačivá vytlačil úplne bezplatne.

Zaujímavé údaje sa dozvedáme o situácii vo filii v Medzilaborciach. Pred časom maďarské štátne železnice (MÁV) darovali pozemok na stavbu rímskokatolíckeho kostola a tak v roku 1908 darovali aj pozemok pre protestantskú cirkev v rozlohe 166 štvorcových siah (1, 896 m x 166= 314,736 m²), ale s tým, že

pozemok ostane ich majetok a cirkev bude platiť ročný nájom 1.- korunu. Podmienkou bolo, že keď bude pozemok potrebovať, môže MÁV s ním disponovať. Za týchto podmienok je otázne pristúpiť na takúto dohodu, preto táto bude predstavená cirkevnej vrchnosti na posúdenie.

V závere ročenky sa uvádza menný zoznam veriacich, z čoho vyplýva, že v misijnom okruhu bolo spolu 547 veriacich z toho 163 ev. a.v., v Humennom 137, z toho 46 ev. a. v.

Veľmi aktívni boli veriaci aj v Medzilaborciach, kde sa usilovali postaviť protestantský kostol. Usporiadali rôzne akcie.

MEGHIVÓ.

« — — — »

A MEZŐLABORCZON ÉS VIDÉKÉN LAKÓ PROTESTANSOK

—— ÉPTENDŐ TEMPLOMUK JAVÁRA ——

SZILASSY GYÖRGY VÉDNÖKSÉGE ALATT MEZŐLABORCZON
POLYÓ EVI MÁRCIUS HÓ 3-ÁN A M. KIR. ÁLLAMVASUTAK
• • • ÖSSZES VÁRTERMEIBEN JÓTÉKONYCÉLU • • •

T Á N C M U L A T S Á G O T

RENDEZNEK, MELYYE CIMZETTET ÉS BECSÉS CSALÁDJÁT
• • • • TISZTELETTEL MEGHÍVJUK: • • • •

HALASI PÁL, r. b. elnök. Almásy József Czékus György Gönczy Pál Krújnyák Sándor Losonczy József Ráczkevy Sándor Szabó István Sziles Elemér Tur János Vécsey Zoltán vendég fogadók.	MÜLLER LAJOS, r. b. elnök. Bernmann Ágoston Körtvélyessy Zoltán, pézstár ellenőrök. Szabó Daniel Szalauczy István pénztárnokok. Orbán János Nagypeti András ruhátárnokok. Horváth István házigazdák.	Dr. GÖRGY LÁSZLÓ, r. b. elnök. Bacsó Ferencz Bódi Imre Csákosy Imre Döröczy István Dudás Ferencz Tilles Gyula Moravcsik László Nagy József Sipos György Sütös József Tócseni György Vassily Pál r. biz. tagok.
---	---	---

« — — — »

BELEPTÉ DIJ: SZEMÉLYJEGY 2 KORONA, CSALÁDJEGY 3 KORONA.

« — — — »

Felhívások, a jótékony cél érdekében, köszönettel fogadtatnak és hirtalig nyugtáztatnak.

« — — — »

A zenét Dandás Tóni homonnai zenekara szolgáltatja.

« — — — »

• • • KEZDETE ESTE 7 ÓRAKOR. • • •

Kivon. Walter Már. Humenn.

Pozvánka na tanečnú zábavu v prospech stavby kostola v Medzilaborciach pomocou ktorej chceli získať financie. O jednej z nich čítame v novinách „Homonna és vidéke” zo dňa 12. marca 1908 :

Verejné vyúčtovanie a poďakovanie

Na základinu na stavbu protestantského kostola v Medzilaborciach pribudla suma získaná počas tanečnej zábavy dňa 3. marca 1908.

<i>Príjem celkom bol</i>	<i>522.- korún 0,41 halierov</i>
<i>Výdavky</i>	<i>199.- korún 0,45 halierov</i>
<i>Čistý zisk</i>	<i>322.- korún 0,96 halierov</i>

Táto pekná suma predčí všetky naše očakávania a je výsledkom snaženia organizačného výboru tanečnej zábavy, ale aj širokej podpore našich dobrodincov a prispievateľov.

V prvom rade patrí vďaka pánovi Lajosovi Müllerovi, náčelníkovi medzilaboreckej stanice, obchodnému oddeleniu Maďarských štátnych železníc v Miškolci, ktorí nám láskavo dovolili usporiadať tanečnú zábavu vo všetkých priestoroch čakárne, čo svedčí o ich dobrej vôli podporiť naše snaženia.

Vďaka patrí všetkým, zblízka i zďaleka, ktorí si zakúpili lístky alebo prispeli finančným darom.

Za ich štedrosť ďakujeme.

V texte sú uvedené v tých časoch všeobecne známe mená, na prvom mieste gróf *Alexander Andrássy*, *Haraszthy Miklós*, hlavný slúžny, *Harmatta Andor*, riaditeľ panstva, učitelia, advokáti, štátni úradníci, duchovní, žandári, richtári z obcí a iní občania bez rozdielu konfesie. Za štedré príspevky poďakoval *Halassi Pál*, kurátor Medzilaboreckej protestantskej cirkevnej obce a členovia výboru *Szabó Damiel* a *Szalancai István* ako pokladník a kontrolór.

V novinách „*Felvidéki Hírlap*” zo dňa 13. decembra 1908 je uverejnený článok, ktorý napísal *dr. Böszörményi Sándor*. Jeho titulok je veľavravný - „*Viera a veda*”. Veľmi prístupnou a čitateľovi zrozumiteľnou formou vysvetľuje obidve pravdy, ktoré ani po sto rokoch od jeho štúdie nestralili aktuálnosť a cestu viery nazastavila ani ateistická propaganda v čase socializmu.

Už vtedy poznamenal:

„Nech veda smelo ide svojou cestou. Je naivné myslieť si, že niekedy dosiahne krajné hranice poznania, vždy sa budú odkrývať nové a nové cesty. Veda nikdy nebude nebezpečná pre vieru, pretože v tom momente, keď sa ľudstvo zriekne viery, stratí morálku a zriekne sa kutúrneho rozvoja.”

Môžeme len konštatovať, že tieto slová platia aj dnes.

V tých istých novinách zo dňa 26. decembra bol *Böszörményi Sándor* poctený tým, že on napísal úvodník ku Vianociam. Za ústredný motív si zvolil slová:

„Zvestujem Vám radostnú novinu..”

a prosí:

„Príď Spasiteľu sveta a naplň náš život láskou, nech je pochválené Tvoje meno.”

Rok 1909

V ročenke za rok 1908 je uvedený aj plán činnosti zboru na rok 1909.

Podľa neho služby Božie v Humennom sa uskutočňujú každú nedeľu dopoludnia o pol jedenástej, okrem toho 15. marca na štátny sviatok a 31. októbra na pamiatku reformácie.

Večera Pánova v Humennom mala byť 6 -krát, v diaspórach a filiách vždy pri službách Božích, vo Vranove a Medzilaborciach 4 -krát, v Snine 2 -krát a v Stropkove raz.

Na akúkoľvek duchovenskú službu misijný farár je k dispozícii na zavolanie. Konfirmácia bude v Humennom na Nanebovstúpenie, v Medzilaborciach na Turíce a inde podľa požiadaviek.

Predbežný rozpočet bol určený nasledovne:

<i>Potreba celkom</i>	<i>1.183.- korún</i>	<i>0,97 halierov</i>
<i>Predpokladaný príjem</i>	<i>943.- korún</i>	<i>0,65 halierov</i>
<i>Nekrytá potreba</i>	<i>240.- korún</i>	<i>0,32 halierov</i>

Presbyterium apeluje na členov zboru, aby v rámci plnenia daňových povinností nezaostávali, aby poskytovali milodary, pretože strecha kostola je v zlom stave a bude potrebná jej renovácia. V tejto veci bude potrebné obrátiť sa aj na ústredie o pôžičku.

V zápisnici celoštátneho konventu z apríla 1909 je vyslovená vďaka kurátorov z Vranova *Gáborovi Bodorovi* za jeho zásluhy. Svoj záprah viackrát dal k dispozícii farárovi a spolu s ním navštevoval veriacich žijúcich na vidieku. Novopristaňovaným veriacim daroval modlitebné knižky a Biblie. Pre chudobné deti postavil vo vlastnom dome vianočný stromček. Pre deti chudobných rodičov z Vranova a okolia vybavil zápis do ľudovej školy, za mnohých zaplatil zápisné a školné, alebo vybavil ich odpustenie. V zlých sociálnych pomeroch žijúcich spoluveriacich hmotne a finančne podporoval z vlastného vrecka. Ďalej je v správe o Predtisskom distrikte zmienka o humenskom misijnom okruhu a to o farárovi *Janka Károlyovi*, kde sa konštatuje, že túto službu po všetkých stránkach dôstojne zastával a vyslúžil si všeobecné uznanie na tomto ťažkom poste na hraniciach distriktu, ako strážca misijnej stanice. Konvent mu vyslovil vďaka za to, že za zanedbateľnú odmenu oddane pracoval na poli viery, začo si získal srdečné uznanie veriacich. Zmienka je aj o *Sándorovi Böszörményim*, Konvent verí, že mladý duchovný v dobrej viere a nádeji bude slúžiť na novom ťažkom pôsobisku.

V roku 1909 bolo v hornozemplínskom senioráte 29 matkocirkví, jedna spoločná, 8 dcérocirkví a 13 filií. Seniorom bol *Hutka József* a seniorátnym kurátorom *Dókus Ernő*, cisársko-kráľovský veľkostatkár bývajúcí v Legini.

Z pokladničného denníka zo dňa 2. februára 1910 sa dozvedáme o hospodárení zboru. Zistujeme, že 31. decembra 1909 bol stav pokladne nasledovný:

<i>Príjem</i>	<i>1.010.- korún</i>	<i>0,90 halierov</i>
<i>Výdavky</i>	<i>939.- korún</i>	<i>0,43 halierov</i>
<i>Zostatok</i>	<i>71.- korún</i>	<i>0,47 halierov</i>

Okrem toho na základine „Kostol” bolo 86.- korún a 52 halierov, na organ 367.- korún a 16 hal. a na školu 5.443.- korún a 32 halierov.

Z väčších výdavkov sú uvedené trovy za vytlačenie ročenky vo výške 70.- korún, za vykurovanie kostola, oprava kamenného plota okolo kostola 56.- korún, za vedenie spevokolu ročne 120.- korún a zvonárovi 70.- korún ročne. Väčšie

milodary vo výške 10.- korún poskytli grófka *Ráday Gedeonné*, Báji *Patay Józsefné* a *Péntek Mihályné*.

V miestnych novinách „*Félvidéki Hírlap*” zo dňa 10. októbra 1909 je uvedený nasledovný článok:

„...Mándy István, hlavný slúžny na dôchodku, zomrel 7. októbra popoludní o 17.00 hodine v 79. roku svojho života v Sátoraljaujhelyi. Nebohy bol v roku 1876 preložený zo Stropkova do Humenného, kde 29 rokov oddane slúžil vo svojom povolaní.

V mladšom veku bol organizátorom tunajšieho spoločenského života, hoci jeho odmerané spôsoby vzbudzovali dojem neprístupnosti. Kto ho poznal bližšie, vedel o jeho úprimnosti, šlachetnosti a láske ku blížnemu, čoho dôsledkom bola všeobecná úcta, ktorej sa tešil v našom meste.

Nadovšetko miloval svoj cirkevný zbor. Počas desaťročí s mravenčou usilovnosťou nasporil toľko, že zbor mohol postaviť kostol a faru, ktoré naveky budú hlásať jeho meno.

Na poli dobročinnosti pôsobil ustavične. Vždy mal pri sebe nejaký zbierkový hárok. Keď sa dozvedel, že je niekto v núdzi nie z vlastnej viny, okamžite organizoval pomoc, aby uľahčil jeho ťažké postavenie.

Pred tromi rokmi ťažko ochorel, jeho manželka ho oddane a s láskou opatrovala.

Jeho pohreb sa uskutočnil 9. októbra popoludní z budovy župného úradu za účasti veľkého množstva smútiacich, ktorí mu takto vyjadrili svoju vďaku a úctu.”

11. júla boli mimoriadne slávnostné služby Božie z príležitosti 400 -tého výročia narodenia *Jána Kalvína*, ktorého myšlienky sú stále aktuálne a dúfajúc, že stále budú, hľadá zbor s nádejou do budúcnosti.

Zasadnutie presbytéria si život a zásluhy *Istvána Mándyho* pripomenulo dňa 18. októbra 1909, kde misijný farár s pohnutím citoval verše z básne „*Pláč*” - „...spadla koruna z našej hlavy...!”

*„Kostol postavený Pánu Bohu chráni aj jeho pamiatku. Hlas zvona stíchol, odletel do diaľky ako jeho duša, odišiel zo sveta ľudí do sveta Stvoriteľa. Pokoj prachu jeho, ktorého pamiatku si zachováme, čo uvieme aj v uznesení našej zápisnice. Výpis bude poslaný aj jeho pozostalým, najmä jeho vdove, ktorá si zaslúži lásku a úctu celého zboru. Na pohrebe sa zúčastnil hlavný slúžny *Miklós Haraszthy, István Géczy* za veriacich misijného zboru. Rozlúčkovú reč pri hrobe predniesol misijný farár *Sándor Böszörményi* a delegácia umiestnila na jeho hrob veniec.”*

Z Humenného sa odsťahoval presbyter a zapisovateľ *Béky Endre*. Na uvoľnené miesto navrhlo presbytérium zvoliť *Lajosa Kovácsa*, učiteľa meštianskej školy a vedúceho cirkevného spevokolu. Na zasadnutí presbytéria dňa 14. novembra, bol za hlavného kurátora jednohlasne zvolený *Gyula Édes*, odborný učiteľ na

drevárskej škole. Kvôli dlhodobej nemoci *Károlya Pappa* navrhli, ako zastupujúceho presbytera *Mihálya Helmeczyho*, železničiara a za riadneho presbytera *Károlya Mendlyho*, riaditeľa drevárskej školy.

Na zasadnutí presbytéria dňa 29. decembra, odznel návrh, aby na pamiatku tých, ktorí znovuoživilí protestantské zbory po 300 rokoch v Humennom sa umiestnila pamätná tabuľa s ich menami. Vzhľadom na dôležitosť návrhu bolo prijaté uznesenie, aby sa najprv vec preskúmala v zbore a až potom sa prijalo konečné rozhodnutie.

Podpísaní:

Farár: *Böszörményi Sándor* *Édes Gyula*, hlavný kurátor
Szántó Mihály, zástupca kurátora

Presbyteri:

Cseh Elek
Harmatta Andor
Mendly Károly

Rok 1910

I keď z pokladničného denníka je známe, že ročenka vyšla aj v roku 1910, v našom archíve sme už ďalšie roky nenašli.

Aj zápisy sú k dispozícii len do roku 1910, z nich je možné uviesť nasledovné:

Dňa 6. I. 1910 boli ev. a.v. služby Božie, ktoré slúžil Lőrinc János a bola mu odovzdaná ofera 30.- korún.

V zápise zo dňa 9. februára 1910 sú uvedené už citované údaje o hospodárení za rok 1909, ktoré predložil pokladník *Frank István mladší*. Všetky doklady boli skontrolované a schválené.

3. marca bol na vizitácii v misijnom zbore, ako vyslanec seniorátu *Kádár János*, farár z Legini.

Po prekontrolovaní všetkých záležitostí, vedenia matriky, pokladne a pod. vyslovil uspokojenie a poďakoval presbytériu za vykonanú prácu.

Presbytérium sa uznieslo vydať zoznam veriacich s uvedením výšky cirkevnej dane. Tento bude na fare vyložený, aby každý mohol do neho nahliadnúť a pripomienkovať. Týmito záležitosťami sa zaoberali na nasledujúcej schôdzi dňa 12. júna.

V tomto roku sa konali aj voľby do Hornozemplínskeho seniorátu. Hlasy odovzdali hlavnému kurátorovi *Dokus Ernő* -ovi, na dištriktného sudcu *Ruszkay Gyulovi*, na člena Synody *Bálint Dezsőovi*, a na zástupcu zapisovateľa *Tomori Pálovi*.

Na rokovaní prijali aj uznesenie týkajúce sa stavby školy, ktoré prestalo byť aktuálne, pretože podľa novoprijatého školského zákona si zbory museli samé vydržiavať aj učiteľa. Preto sa rozhodli požiadať grófa *Dénesa Andrássy* -ho o dovoľenie previesť jeho dar 4.000.- korún na základinu kostola.

V zápise z 31. októbra sa dozvedáme o smutnej zvesti a to úmrtí biskupa *Kun Bertalan* -a, ktorý sa dožil 93 rokov a ako 90 ročný v roku 1907 ešte v plnej sile viedol rokovanie Konventu, a hlavného kurátora baróna *Bélu Vay* -a. Zvlášť vyzdvihlo presbytérium zásluhy biskupa *Kun* -a, ktorý sa zasadil o vznik humenského misijného zboru a vždy so záujmom sledoval jeho činnosť. Jeho pamiatku si uctili uznesením v uvedenej zápisnici.

Svoj hlas pre voľby na biskupa odovzdali *Fejes István* -ovi, farárovi zo Sátoraljaújhelyu, vynikajúcemu teológovi a básnikovi. Za hlavného kurátora odovzdali hlas *Ernő Dokus* -ovi. Obidvaja boli drvivou väčšinou hlasov v Predtisskom dištrikte zvolení do funkcií.

Farár s ľútosťou oznámil, že zástupca kurátora *Mihály Szántó* (ev. a. v.) bol preložený na iné služobné miesto, preto sa z Humenného odsťahuje. Je potrebné navrhnúť nového zástupcu hlavného kurátora, voľby navrhli uskutočniť 1. januára 1911.

Vo výkaze hospodárenia sa uvádza, že:

<i>Príjem činil</i>	<i>1.007.-korún</i>	<i>0,23 halierov</i>
<i>Výdaje</i>	<i>941.-korún</i>	<i>0,01 halierov</i>
<i>Zostatok</i>	<i>66.-korún</i>	<i>0,22 halierov</i>

Na základine na kostol bolo 6.237.- korún 02 halierov. Pokladňu vzorne viedol *Frank István mladší*. V pokladničnej knihe je v uvedenom roku podpísaný ako kurátor *Andor Harmatta*, dá sa teda usúdiť, že po odchode *Mihály Szántó* -a bol do funkcie zvolený.

Spevokol viedol pán *Lajos Kovács*.

V novinách „*Felvidéki Hírlap*” z 31. júla 1910 bol uvedený nasledovný článok:

Verejné zúčtovanie a vďaka

V Medzilaborciach sa 17. júla 1910 uskutočnila tanečná zábava v prospech stavby maďarského Reformovaného kostola.

Peňažné príspevky zaplatili: Szilassy György 50.- korún, Szabó Dániel, Megyeresi Kázmér, dr. Lestyán Pál po 8.- korún Halassi pál 6.- korún, Hvozdivics Péter a Hézsely András po 4.- koruny, Sless István, Hladovik János a Rigán Mihály po 3.- koruny, Mihalik István, Bödő Imre a Nagy János po 2.- koruny a ďalší po jednej korune.

Vstupenky si zakúpili: Harmatta Andor za 50.- korún, Wollmann Kázmér a Böszörményi Sándor po 20.- korún, Danielisz Lajos a Sárkány Róza za 6.- korún, Gradl Margita, vdova Lehóczky Istvánné, Móricz Miklós, dr. Klein Zsigmond, dr. Shöph Antal, Csiszár Andor a Szántó Mihály za 5.- korún a mnohí ďalší. Výsledkom je príjem 533.- korún a 2 haliere. Výdavky 245.- korún a 70 halierov. Prosím prijmite všetci prispievatelia našu vďaku. Vedeniu štátnych železníc v

Miškolci za prepožičanie staničnej čakárne a Miškoveckej banke za prepožičanie príhláhlého lesíka ďakujeme.

Halassi Pál, kurátor ref. cirkvi

6. februára Böszörményi Sándor predniesol prednášku na tému „A Thóra világnezete – az ujjab kutatások felvilágításában”. (Pohľad na svet cez Thóru – vo svetle nových výskumov). Táto prednáška bola uverejnená v novinách „*Felvidéki Hírlap*” v 9 -tich pokračovaniach od 6. marca do 7. mája. Zaoberal sa výkladom Starého zákona, konkrétne 5 -tich Mojžišových kníh, kde čitateľovi prístupnou formou vysvetľuje nielen obsah, ale aj dejiny vzniku Písma a podáva výsledky vedeckých bádání. Zaoberá sa aj vznikom kresťanskej cirkvi a o potrebe viery v každodennom živote.

Dňa 20. marca bol uverejnený článok v novinách „*Felvidéki Hírlap*”

Dňa 15. marca sa aj v Humennom uskutočnili oslavy výročia revolúcie 1948. Začali sa omšou v rimokatolíckom kostole, odkiaľ sa mnohí účastníci presunuli do Reformovaného kostola, kde služby Božie slúžil Lőrincz János, evanjelický farár z Merníka. Po ich ukončení predniesol vzletný slávnostný prejav na vysokej úrovni. Potom oslavy pokračovali dopoludnia v kresliarni chlapčenskej meštianskej školy a popoludní v dievčenskej meštianskej škole za účasti širokej verejnosti.

V novinách „*Felvidéki Hírlap*” z 10. mája :

Dobročinnosť: Pán Harmatta Andor, riaditeľ kamenického panstva daroval na základinu organu pre reformovaný kostol 200.- korún.

Rok 1911

Zo záznamov v pokladničnej knihe vieme, že ročenka vyšla aj v roku 1911, avšak ju nemáme k dispozícii. Hospodárenie bolo nasledovné:

<i>Príjmy</i>	<i>1.970.-korún</i>	<i>0,19 halierov</i>
<i>Výdavky</i>	<i>1.880.-korún</i>	<i>0,92 halierov</i>
<i>Zostatok</i>	<i>89.-korún</i>	<i>0,27 halierov</i>

Na základinách boli:

na kostol - 1.349.- korún 30 halierov – uložené v humenskej Priemyselnej banke;

na organ - 412.- korún 19 halierov – uložené v Guttman banke

na školu - 5.786.- korún - uložené v pokladni seniorátu

Z väčších milodarov sú spomenuté Patay Józsefné a Záturczky György po 20.- korún a Péntek Mihályné, Sárkány Róza a Solman János po 10.- korún.

Taktiež je poznamenané, že kantorom bol a spevokol viedol pán *Lajos Kovács*, ktorý za vedenie spevokolu dostával ročnú odmenu 200.- korún a zvonárom bol *Zegenvald János* za ročnú odmenu 80.- korún. Pokladníkom bol *István Frank*, kurátorom *Édes Gyula*. V pokladničnej knihe ako presbyteri sú podpísaní: *Mendly Károly*, *Thinschmiedt Jakab*, *Kovács Lajos*, *Cseh Elek*.

O ďalších udalostiach zo života cirkvi sa dozvedáme z miestnych novín „*Homonna és vidéke*” a „*Felvidéki Hirlap*”. Niektoré z článkov uvádzame v úplnom resp. voľnom preklade.

„*Homonna és vidéke*” z 8. januára 1911 -

Kálvineum

Maďarskí reformovaní duchovní organizujú mimoriadne veľké hnutie v záujme sirot po duchovných pod názvom „Kálvineum”. Chcú postaviť domovy pre tieto siroty. Vdovy po duchovných totiž dostávajú len 500.- korún ročnú podporu, siroty 100.- korún a úplné siroty 150.- korún. V dnešných časoch nie je možné za týchto okolností vyžiť a postarať a o ich výchovu a vzdelanie je priam nemožné.

Tento páľčivý problém chcú riešiť duchovní, ktorí vo veľkej väčšine majú štátnu podporu okolo 1.600.- korún, a na základinu vložili 100 tisíc korún. V Lučenci a Hajduböszörményi vložili na základinu 220, resp. 100 tisíc korún. Čo všetko reformovaná cirkev za 400 rokov svojej existencie urobila na poli kultúry, vedy a spoločenského života je všeobecne známe, preto sa výbor s dôverou obracia na širokú verejnosť v nádeji na podporu.

„*Felvidéki Hirlap*” zo dňa 23. júla 1911 -

V novinách zo dňa 16. júla bol uverejnený článok „*odozva*” ohľadne „*pomníka*”. Napísal ho duchovný *Böszörményi Sándor*, humenský duchovný, „...ktorý vztiahol tento článok na seba, s mladistvou energiou, ktorá patrí jeho veku, napadol moju starú hlavu delovými výstrelmi a hromami – bleskami. S ľútosťou, chladnou hlavou, ktorá svedčí starému človeku som prijal napadnutie pánom farárom a úprimne povediac, ani by som nebol pokračoval resp. reagoval, keby bol trochu zmierlivejší, triezvejší a keby nebol použil urážlivé výroky, ktoré sprevádzali rétorické umenie pána duchovného.

Mohol ctený pisateľ predpokladať, že človek, ktorý šedinami nadobudol skúsenosti a ktorý 38 rokov pôsobil v Humennom, že ako – tak pozná pomery a že tieto moje riadky nebude pokladať za neúctu, za zneuctenie pamiatky, hoci tieto riadky boli tie, ktoré prýštili zo srdca – či to verí alebo nie – ale mne je to už jedno.

Ctený pán farár viackrát opakuje „pravidlá slušnosti a zvyky”, ako keby som bol toto zdôrazňoval a ďalej píše: „...že náhrobné kamene, sochy, mauzóleá sú prejavom márnomyseľnosti z nadbytočnosti, keď už začal vládnuť blahobyť a luxus.

Na našej cirkvi, „... na jej pleciach sú ťažké bremená dlhov.”

Pre lásku Božiu, ctený pán farár, duchovný zbor nie je schopný prinášať ďalšie obete? Chcem jej ja spôsobiť ďalšie ťarchy?

Azda nepoznám boje, ktoré táto cirkev musela od začiatku podstúpiť?

Avšak od samého začiatku som so záujmom sledoval jednotlivé fázy boja, i keď som patril k inej konfesii, často som navštevoval bohoslužby už vtedy, keď sa tieto konali na byte nebohého Kálmána Dercsényiho, keď tam chodil milý, dobromyseľný vyskoctený pán farár Károly Böszörményi, ktorý svojimi kázňami očaril svojich veriacich a ostatných poslucháčov. Bol som tam, na posviacke kostola a pokorne som počúval každé jeho slovo, ktoré boli také milé, ktoré sa prihovárali ku srdciam prítomných, ktoré svedčili o jeho láske, o jeho trpezlivosti z jeho „sladkých“ úst. Jeho kázeň z príležitosti posviacky vyšla aj tlačou a on bol taký láskavý, že mi jeden výtlačok venoval.

Nemyslel som na cirkevný zbor, ale na veriach tohoto zboru a jeho priateľov, ktorí cestou zbierky by veľmi ľahko mohli „naškriabať“ túto zanedbateľnú sumu, aby mohol odpočívať tam, kde natoľko túžil – na humenskom cintoríne. Nie je reč o luxuse, nie o plytvaní, ale o jednom jednoduchom náhrobnom kameni, ktorý by sa stal skutočnosťou zo zbierky veriacich a jeho priateľov, ktorý by mal vnútornú hodnotu. Vážený pán s nevôľou čítal moje skromné riadky a pod týmto vplyvom sadol k písaciemu stolu a svoje jedovaté šípy smeroval na moju nevinnú reflexiu, v mladistvom zápale zovrela jeho krv a jeho hnevu som sa stal obeťou ja. Počas môjho života, často prenasledovaný, som prešiel cez mnohé skúšky, veľa som skúsil, bol som svedkom mnohých nedorozumení a o jednu takúto skúsenosť som opäť bohatší.

Ja sa tohoto nezľaknem, len musím s ľútosťou zobrať na vedomie, že moje najlepšie pohnútky sa stali predmetom nedorozumenia. Nič nemôžem odvolať, ani napriek útokom a preto som napísal tento článok. „A zem sa predsa točí.“ Raz a navždy vyhlasujem, že do ďalšej polemiky sa nezapojím.

Sátoraljaújhely, 17. júla 1911

Dr. Thomán Dávid

Autor horecitovaného článku bol predsedom školskej rady na židovskej škole v Humennom a lekárom vo verejnej nemocnici.

V novinách „*Felvidéki Hirlap*“ zo dňa 30. júla 1911 odpovedal už uvedený duchovný:

Jeden nový Galillei

– *Reakcia vo veci „náhrobného kameňa“*

Zo začiatku 17. storočia história zaznamenala jedno významné dupnutie na zem. Nie menší človek, ako významný duch 17. storočia Galillei uskutočnil toto dupnutie. Vtedy tam stojí 70 ročný starec so šedivými vlasmi pred rímskou inkvizíciou škripajúcou zubami, pred svojimi sudcami a cez okno vidí červený

západ slnka, počuje sekery tesárov, ktoré pripravujú šibenicu. Ak by neodvolal, keby nezaprel veľkú pravdu, ktorú hlásal, vyslovil by nad sebou ortieľ smrti.

Peknú, sivú hlavu ohne. Vzdáva sa. Odvoláva. Ale nohou dupne na zem, z hrude sa mu derú pridusené slová, slová potlačenej pravdy: „A predsa sa točí!”

K tomuto podobné mohutné dupnutie v histórii neodznelo – až do dnešného dňa.

Zanedlho bude trojsté výročie tejto významnej udalosti a my deti 20. storočia čítame v riadkoch „Félvidéki Hirlapu” -u, že toto dupnutie sa zopakovalo a to v meste Sátoraljaujhelyi. Zopakoval to jeden iný tiež ctený starec: Dr. Thomán Dávid. V čísle 28. týchto novín čítame od neho tieto riadky: „Nič neodvolám napriek týmto útokom a preto som napísal: „aj tak sa točí!”. Toto nie je viac ani menej, ako zopakovanie Galilleovho dupnutia nohou.

Ak ctený čitateľ, keď chce porovnať tieto dve historické dupnutia, a čo ich predchádzalo, ako sa udialo medzi týmito osobami, netreba ti urobiť nič viac, len prečítať tri predchádzajúce čísla „Félvidéki Hirlap” -u a dozvieš sa, že Galilleiho 20. storočia nesprievádza inkvizícia, ktorá chce pravdu utopiť v krvi, nie je tu podstavec na šibenicu, ani pariača sa krv, ale len jediný, vo svojom hneve nemohúci starec, ktorého nemôžeme pozdvihnúť na úroveň dupnutia nohou Galilleiho.

Ale predsa sa zdá, nekonečne trpezlivý milý čitateľ, pretože v 28 čísle môžeš čítať, že šedivú hlavu nášho starého Galillea zastihla bomba, a hromy a blesky. Ale keď skúmame ďalej a prečítaš si 27. číslo ešte raz, čo je tam v úvodníku napísané, nemôžeš povedať nič viac milý čitateľ, že tie bomby, delá, hromy a blesky sú len halucináciou jedného precitlivelého starého pána a jeho bujnej fantázie. Ale ak ešte chvíľočku nestratíš svoju trpezlivosť milý a distingvovaný čitateľ, tak budeš svedkom takých vyjadrení, že si zabudneš zatvoriť ústa a oči naširoko otvoríš.

Budeš počuť, že náš Galillei nie humenskú cirkev obviňuje, ale veriacich cirkevného zboru, oni sú zodpovední ohľadne náhrobného kameňa pre Istvána Mándyho.

Pretože on veru dobre vie, že cirkev je chudobná, ale členovia cirkvi – veriaci ešte vedia „naškrabať” na jeden náhrobný kameň. A ty milý čitateľ, keď si vedel doteraz, že cirkev nie je nič iné, ako členovia cirkevného zboru, ktorí sa boria s nekonečnými starosťami, majú tisíce podlžností, ktoré spočívajú na pleciach cirkvi, tí myslia asi na ideálnu cirkev a nie na členov cirkevného zboru, živú cirkev, krvopotne bojujúcu s ťažkosťami.

Keď si to doteraz vedel takto, tak teraz ti to Thomán -ovské vysvetlenia zrozumiteľne povedia a budeš sklamaný, pretože iné je cirkev a iný je cirkevný zbor pozostávajúci z veriacich.

Ale aj iných prekvapení sa dočkáš, milý čitateľ, ak sa ešte nepretrhla niť tvojej trpezlivosti. Budeš počuť obvinenie, že humenská cirkev zavinila veľký hriech vtedy, keď mŕtve telo Istvána Mándyho nedala doviesť domov do Humenného, hoci on chcel odpočívať na humenskom cintoríne. Ty si videl milý čitateľ, že István

Mándy s rodinou ešte za jeho života sa odsťahoval do Sátoraljaujhelyu, aby tam trvale žila. Toto sa udialo na pranie starého pána, alebo aspoň s jeho súhlasom. Istvána Mándyho delil len jeden deň od toho, aby sa z nemocnice už vyliečený vrátil domov, do svojho Sátoraljaujhelyského bytu, keď sa nečakane dostavila katastrofa.

Predpokladáš, milý čitateľ o Istvánovi Mándym, že keby bolo jeho pranie odpočívať na cintoríne v Humennom, práve pred svojou smrťou by sa bol odsťahoval natrvalo z Humenného, aby s dopravou jeho ostatkov dostal do finančných ťažkostí svoju malú, chudobnú cirkev, o ktorej on sám vedel najlepšie, aké ťažké finančné obete by museli priniesť.

Nebol by to zlomyseľný žart od tohoto puritánskeho muža?

A hľa dr. Thomán, dobrý priateľ sa neštítal vysloviť túto myšlienku o svojom nebohom priateľovi a takto rušiť jeho v pokoji odpočívajúcu pamiatku.

Ale prekvapenia ešte nie sú vyčerpané, na smrť unavený milý čitateľ, ak akceptuje tú opravu, ktorá bola uverejnená v čísle 28, že nielen humenská cirkev je vinná tým, že nemá náhrobný kameň, ale vinní sú aj jeho dobrí priatelia, a ak sa už teraz pohneš milý čitateľ a budeš hľadať týchto dobrých priateľov, smutne zistíš, že v počte je ich málo, už sa pomínuli. Na ich miesto prišla nová generácia, ktorá ich už skoro nepoznala, ale ak skúmame ďalej, stopy nás povedú celkom iste do Sátoraljaujhelyu, k najlepšiemu priateľovi Istvána Mándyho, ktorým je dr. Thomán Dávid a tu s počudovaním uvidíš, že tento najlepší priateľ má v očiach slzy, v srdci hlboké dojatie, peňaženka však zatvorená, neotvára sa na milodar, len jeho ruka zovretá v päsť sa dvíha varovne voči humenskej cirkvi a nevďačným priateľom, ale on sám sa nebúcha v prsia tvrdými päsťami, aby z neho vyšla otázka:

„kde si bol dr. Thoman Dávid! Ty ozajstný priateľ, aby si inicioval zbierku na náhrobný kameň Istvána Mándyho „

Nebudem ťa ďalej unavovať milý čitateľ. Aj toto som urobil len preto, lebo dr. Thomán sa uzavrel pred polemikou, do uší si napchal vatu – ale on ani tak nechcel počuť moje slová.

Jedno ale ešte musí počuť: „to, že teraz už má nielen priateľskú, ale aj morálnu povinnosť, aby v nejakej výzve začal so zbierkou na náhrobný kameň a aby to otvoril jednou väčšou sumou, hodnou pamiatke jeho priateľa – pretože inak bude navždy zosmiešnený”.

*Böszörményi Sándor
duchovný humenskej reformovanej cirkvi*

Dňa 8. októbra 1911 sa objavil ďalší článok v novinách „*Felvidéki Hirlap*” od nášho duchovného o situácii v dievčenskej škole: *Kus stredoveku v škole*

V článku napísaného Böszörményi Sándorom sa dozvedáme o udalosti, ktorá sa udiala na humenskej dievčenskej meštianskej škole. Učiteľka dejepisu znevažujúco hovorila o reformácii, čo dievčatá doma povedali. Potom, ako sa toto

dozvedela, dievčatá si pred ňou museli kľaknúť a pobožkaním ruky ju prosiť o prepáčenie. Proti takémuto správaniu učiteľky rodičia reformovaných detí i samotný duchovný reformovanej cirkvi žiadali, aby v záujme dobrého spolunažívania medzi konfesiami, čím bolo Humenné vždy známe, pani učiteľku riaditeľstvo upozornilo, resp. aby bola preložená niekam inde.

Z redakčnej poznámky v uvedených novinách je zrejmé, že vec vyučovania dejepisu a urážlivých výrokov na adresu reformovaných sa stala vecou verejnou a zakladala sa na faktoch.

Na tento článok dňa 15. októbra 1911 bola uverejnená reakcia z pera dotknutej učiteľky *Anny Fabianovej* a vtedajšieho riaditeľa školy, dekana rímsko-katolíckej cirkvi *Rezső Kerekesa*. Učiteľka v reakcii vlastne ani nevyvracia podstatu problému, skôr sa jedná o spoločenskú reakciu, kde sa cíti dotknutá skôr ako žena a obviňuje *Sándora Böszörményiho*, že on túto polemiku vyvolal tým, že ovplyvnil rodičov, aby dievčatá vybrali zo školy.

Podobne reagoval aj riaditeľ školy, hoci je zrejmé, že predtým vládli medzi konfesiami dobré vzťahy a aj slečnu učiteľku upozornil, aby na hodinách bola ohľadupľnejšia a vyvarovala sa tém, ktoré by mohli uraziť náboženské cítenie veriacich.

Je zaujímavé, že v ten istý deň v novinách „*Homonna és vidéke*” bol uverejnený článok od mladého právnika *Endre Toronszkého*, ktorý mal veľavravný titulok „*Niečo o všeobecnom mieri*”. Kritizuje *Sándora Böszörményiho*, hoci v článku uvádza, že ho osobne až tak nepozná, pretože síce občas príde do kasína, ale len pozdraví, prečíta noviny a odíde! Zmieňuje sa o článkoch dr. Thomána a reakcii *Sándora Böszörményi* -ho a vytýka mu, že vlastne on je ten, čo dobré vzťahy medzi občanmi mesta kazí. Zastáva sa aj slečny učiteľky a riaditeľa školy a bagatelizuje reakcie žiakov a ich rodičov.

Na uvedené články opäť zareagoval *Sándor Böszörményi* v novinách „*Felvidéki Hírlap*” až dvoma článkami. V jednom z nich s názvom „*Komédia okolo náboženského mieru*” odpovedá na články slečny učiteľky a riaditeľa školy a v druhom na článok dr. *Endre Toronszkého* v článku „*Pozerajme jasne*”. Jeho články svedčia o jeho ostrom pere, o železnej logike, a širokom rozhľade, hĺbke vzdelania a vynikajúcej štylistike. Okrem vecných, nepopierateľných argumentov majstrovsky používa aj štipľavé ironické prirovnania, najmä v odpovedi dr. *Toronszkému*.

Uvedieme pre ilustráciu aspoň časť:

„ Z jeho článku sa zdá, že je to svetobežník, ktorý v miestnom kasíne robí viac užitočnejšej práce ako ja, ktorý podľa neho to nedotiahol ďalej, ako je čítanie novín a pozdrav medzi dverami. On zrejme bude svoje duševné poklady rozvíjať v službách vznešenejších a vyšších cieľov. Určite bude sedieť tam, pri stole kartárov, a oh,- troška budme milostivejší – možno si tam zahrá aj partiu biliardu. S dôverou sa dívame na jeho budúcnosť. Ale pokračujme v predstavovaní. Myšlienky

má pekne učesané, ako svoje vlasy, vyjadrenia má vyberané, ako jeho kravaty, ostrý výsmech ubližuje ako beloba jeho košeľa, dikcia jeho reči je blýskavá ako jeho lakové topánky, štylistické obraty sú pekne vysústružené, ako jeho vychádzková palička. Na brade má ešte páperie, ale ohmataj jeho ramená! Koľko svalov, aká rastúca sila. Ako vie svoju zbraň – pero – obracať, čo nezabudol dobre vopred ostro nabrúsiť a v žlči ponamáčať. Koľko znalostí, omračujúca múdrosť, rozum ostrý ako britva, sídli v tejto lebke. Najrafinovanejšie definície sú pre neho detskou hračkou.”... a pod.

O ukončení polemiky a sporov sa dozvedáme z „*Felvidéki Hirlap*” -u zo dňa 5. novembra 1911, kde *Sándor Böszörményi* oznamuje verejnosti, že bolo podané na neho trestné oznámenie a teda v polemike nie je možné ďalej pokračovať na stránkach novín. On presvedčený o svojej pravde nemá zo súdneho konania strach a bude sa tiež brániť súdnou cestou veriac v spravodlivý rozsudok.

Rok 1912

V pokladničnej knihe je uvedené hospodárenie za rok 1912. Pokladníkom bol aj v tomto roku *István Frank*, ktorý viedol účtovanie veľmi dôkladne a prehľadne

<i>Príjmi celkom boli</i>	<i>2.636.- korún</i>	<i>0,55 halierov</i>
<i>Výdavky celkom</i>	<i>2.519.- korún</i>	<i>0,56 halierov</i>
<i>Zostatok</i>	<i>117.- korún</i>	<i>0,99 halierov</i>

V majetku mal cirkevný zbor:

1. Základina na kostol	254.40	(v Priemyselnej banke)
2. Základina na organ	436.79	(v Guttmann banke)
3. Základina na školu	4.786.-	(v pokladni seniorátu)
4. Fond na údržby a dávky	250.-	(v Poštovej sporiteľni)

Príjmy boli zo zdrojov:	milodary	80.- korún
	ofera	53.- korún
	z cirkevnej dane	455.- korún
	štátna podpora	575.- korún
	ostatné	1.385.- korún

Z väčších výdavkov uvádzame:

k platu duchovnému	200.- korún
za vedenie spevokolu	200.- korún
zvonárovi	80.- korún
za vyučovanie náboženstva	280.- korún
na vkladnu knižku	250.- korún
oprava kostola a fary	1.130.- korún

(vykonala ju firma staviteľa Istvána Deáka. Ďalšie uvedené administratívne výdavky: modlitebné knižky, poštovné a pod.)

Zvonárom v roku 1912 bol J. Zengevald a v IV. štvrťroku János Orlik.

V tomto roku bola zrejme strecha kostola pokrytá plechom, pretože v pokladničnej knihe je uvedený príjem 14.- korún za starý šindel zo strechy kostola a výdavok 7.- korún za vydrhnutie dlážky v kostole a úprava okolia po stavebných prácach.

V miestnych novinách „*Felvidéki Hírlap*” zo dňa 17. marca je článok s nápisom:

15. marec v Humennom

Výročie revolúcie i keď v menej okázalom duchu, oslávili humenčania aj v tomto roku.

Ráno o pol deviatej v sále židovskej ľudovej školy sa zišli hostia a žiaci. Slávnostnú reč vo forme primeranej chápaniu malých predniesol riaditeľ školy Lengyel Samu. Potom nasledovali viaceré recitácie básní s vlasteneckým obsahom a dve vlastenecké piesne. Potom sa školská slávnosť skončila.

V rímskokatolíckej dievčenskej meštianskej škole sa slávnosť začala o 9 hodine a trvala trištvrte hodiny. Po nej nasledovala slávnosť v chlapčenskej meštianskej a vyššej hospodárskej škole. Vo veľkej kresliarni, kde sa zišlo obecnstvo z celého mesta, na pódium vystúpil učiteľ Lajos Kovács, ktorý predniesol veľkolepý prejav venovaný 15. marcu. Potom žiak 3. ročníka meštianskej školy zarecitoval báseň a spevokol školy zaspieval hymnu „Talpra magyar”. Tretím číslom bola pekná recitácia nadaného žiaka vyššej hospodárskej školy Zoltána Révész, napokon orchester obidvoch škôl zahral viaceré skladby a dojaté obecnstvo sa rozišlo.

Večer o 7. hodine sa zišla hospodárska komora vo vlastnej miestnosti, kde usporiadali spoločenskú večeru, na ktorej okrem členov komory boli prítomní aj viacerí významní činitelia z mesta. Slávnostnú reč na vysokej úrovni preniesol Sándor Böszörményi, reformovaný duchovný, ktorá mala taký hlboký účinok na prítomných, že v najvznešenejšej nálade zotrvali spolu až do neskorých polnočných hodín.

Druhá časť spoločnosti, tzv. strana Casína sa zišla v hostinci u Pólíka a tu oslavovala veľký deň. Slávnostným rečníkom bol Miklós Haraszthy, hlavný slúžny, ktorého reč mala všetky atribúty štúdie udalostí z roku 1848. K dobrej nálade prispela vychýrená kuchyňa Pólikovho hostinca a vynikajúce vína, ktoré držali peknú spoločnosť až do polnoci.

O živote v misijnom zbore za rok 1912 sa dozvedáme aj zo zápisnice horozepmlínskeho seniorátu a to z jarného zasadnutia, ktoré sa konalo 29. apríla v Sátoraljauhelyi. Na tomto zasadnutí bol prítomní aj Sándor Böszörményi. V bode 31 na str. 31 – 35 čítame v zápisnici zo seniorálneho výboru nasledovné:

Zápisnica

napísaná v Sátoraljaújheli dňa 28. apríla 1913 na zasadnutí seniorálneho misijného výboru, kde boli prítomní senior Hutka József, Dókus László, seniorálny kurátor Bernáth Aladár a Péter Mihály ako členovia výboru. Péter Mihály zároveň ako referujúci a zapisovateľ.

Referát predniesol Péter Mihály na základe hlásenia Sándora Böszörményiho, misijného duchovného v Humennom a ďalších písomností.

Misijný duchovný začína svoje hlásenie za rok 1912 tým, že: „rok 1912 sa niesol v znamení bojov medzi cirkvami, žil a mrel s týmito udalosťami a zdá sa, že nepríjemné dôsledky ponesie so sebou aj rok 1913“. Týmto slovami duchovný poukazuje na okolnosti okolo sporu s rímskokatolíckym dekanom, t.j. že dekan a jedna z učiteľiek v roku 1911 na neho podali trestné oznámenie. Spor sa vliekol až do 26. februára 1913, kedy bol ukončený v prospech Sándora Böszörményiho, pretože všetky konania pred súdom vyzneli v jeho prospech a aj učiteľka Anna Fabiánová bola z dievčenskej školy v Humennom prepustená. Výsledok sporu viedol k tomu, že stránky upustili od ďalších napádaní a protestantská cirkevná obec sa stala súdržnejšou.

Čo sa týka záležitosti vranovského kostola, tieto údaje sú v citovanej zápisnici Gábora Bodora.

O svojej práci v misii podrobne a presne referuje. Služby Božie boli v Humennom každú nedeľu a sviatok, ako aj 15. marca a 31. októbra. V Medzilaborciach boli 4 -krát, v Snine 2 -krát, v Stropkove raz a vo Vranove nad Topľou 4 -krát.

Večeru Pánovu vysluhoval v Humennom 6 -krát, v diaspóre vždy z príležitosti bohoslužieb. Chlieb a víno k Večeri Pánovej darovali vždy veriaci. Návšteva služieb Božích je uspokojivá a má stúpajúcu tendenciu. Občas na služby Božie chodia aj veriaci iných vierovyznaní. Na Večeri Pánovej sa zúčastňujú v peknom počte.

Ku konfirmácii pripravil v Humennom 8, v Medzilaborciach 4 a vo Vranove n/T 1 konfirmanda. Pokrstil 23 detí, sobášil v troch prípadoch. Pochoval 9 ľudí, u chorých vykonal 7 návštev. Pokiaľ mal možnosť, veriacich navštevoval aj v ich domácnostiach a medzi nimi rozdeľoval náboženskú literatúru. Podľa denníka vykonal 36 misijných ciest.

Na vyučovanie náboženstva a spevu sústredil veľkú pozornosť. Na všetkých druhoch škôl vyučoval spev a náboženstvo u 73 žiakov. Žiaci pravidelne navštevujú služby Božie a v niektorých prípadoch vypomáhali svojim spevom aj pri pohreboch.

Referuje aj o vyučovaní náboženstva žiakov ev. a.v. vierovyznania, ktoré uskutočňuje podľa ich vlastného katechizmu a spevníka. S radosťou oznamuje, že už tento školský rok vyučuje náboženstvo aj na ľudovej škole v Snine, a to 10 detí, pretože panstvo je v rukách grófa Dégenfelda, ktorý zamestnancov prijíma z radov reformovaných veriacich z maďarského vidieka.

Na koncoročných skúškach z náboženstva sa zúčastnili predstavitelia seniorátu i dištriktu.

Stav fonancií je t.č. priaznivý, o čom svedčí záznam v pokladničnej knihe. Uvádza sumu 1.120.- korún ktorá bola použitá na opravu resp. oplechovanie strechy kostola.

Zmieňuje sa aj o aktivite veriacich v Medzilaborciach, ktorí sa usilujú o postavenie kostola. Misijný výbor na základe správy odporúča pre členskú schôdzu seniorátu následovne:

- 1. Vziať na vedomie správu misijného duchovného za rok 1912 s tým, že po vysvetlení nedorozumení sa cirkev vydala na cestu pokojného vývoja.*
 - 2. Čo sa týka vranovskej záležitosti, ostáva v platnosti uznesenie č. 27 z roku 1912*
 - 3. Vyslovuje uznanie misijnému duchovnému za vyučovanie náboženstva v Snine, cirkevnému zboru v Humennom za dobré hospodárenie a vedeniu medzilaboreckého zboru za snahu pri vybudovaní reformovaného kostola.*
- Tieto odporúčania misijného výboru seniorálna schôdza schválila.*

V miestnych novinách „Homonna és vidéke” dňa 6. júla 1912 je uvedený krátky článok:

V Budapešti zomrel bývalý presbyter, úradník u grófa Sándora Andrássyho. Bol váženým a cteným občanom mesta. Zomrel vo veku 62 rokov. Lajos Persenszky.

Dňa 18. augusta 1912 je oznámenie v miestnych novinách „Homonna és vidéke” :

Mendly Károly – presbyter, riaditeľ štátnej drevárskej školy – minister hospodárstva ho vymenoval na nový post do temešvárskej hutníckej a drevárskej odbornej školy. Vedením humenskej drevárskej odbornej školy poveril Édes Gyulu – učiteľa.

Dňa 15. decembra bol v miestnych novinách „Felvidéki Hirlap” uverejnený oznamovací článok:

Úmrtie

Mendly Károly, ktorý bol 16 rokov riaditeľom štátnej odbornej drevárskej školy, 8. decembra 1912 v Arade zomrel. Viac rokov chorľavel a choroba ničila jeho telo i dušu, preto dúfal, že v menej drsnom prostredí sa vylieči a v dôsledku tejto príčiny od 1. septembra bol do Temešváru preložený na vlastnú žiadosť. Bol veľmi tvorivým človekom. V jeho nevelkom chudom tele nikdy neodpočívajúci mozog sa stále zaoberal vypracovávaním vedeckých postupov. Kto vie, aké duševné hodnoty skrývajú jeho matematické teoretické práce, ktoré sú ešte v rukopise, ktoré obsahujú životnú filozófiu, do ktorej obyčajný smrteľník len ťažko nahliadol. Smutnú správu s precítením berieme na vedomie, najmä s ohľadom na jeho vdovu

a veľký počet pozostalých sirôt. Smúti aj reformovaná cirkev, ktorej bol viac rokov horlivým presbyterom.

O okolnostiach organizovania cirkevného zborového života vo Vranove – humenského dcérocirkevného zboru sa dozvedáme zo zápisnice napísanej vo Vranove 7. marca 1912 na mimoriadnej členskej schôdzi dcerocirkevného zboru.

Vec: prejednanie zápisnice reformovanej a ev. a.v. Cirkvi zo spoločnej schôdze konanej dňa 15. júla 1911 a záverov schôdze Tisského ev. a.v. dištriktu konaného dňa 23.- 24. augusta 1911 a tam prijatého uznesenia č. 36.

Prítomní boli: Bodor Gábor, hlavný kurátor

Bernáth Béla, Köröskényi Tamás, Kövér Zoltán, Loish Béla, Henter Lajos, Tatár Miklós, Barkóczi Boldizsár, Máté Pál, Daróczy Pál, Laky Dezső, Kiss György, Pekáry Gyula, Tóth Bertalan, Lehotay Sándor a iní so splnomocnením.

Bodor Gábor, hlavný kurátor vo Vranove

Hlavný kurátor Bodor Gábor, pozdravil prítomných, oboznámil ich s uvedenými zápisnicami a bodom uznesenia č. 36, ktoré znie:

„Na program dňa sa dostala otázka výstavby spoločného protestantského kostola vo Vranove. Kurátor uvádza, že vranovskí evanjelici a reformovaní sa v roku 1901 združili s cieľom postaviť spoločný protestantský kostol a za účelom spoločných služieb Božích. Za týmto účelom rozbehli zbierky a predmetom rokovania je v súčasnosti určiť charakter tohoto spoločného majetku a vlastníctva k nemu.“

Hornozemplínsky seniorát reformovanej cirkvi v roku 1900 na základe dohody a v nej sa nachádzajúceho bodu III. odvolávajú sa na počty reformovaných a evanjelikov, ktoré sú v prospech reformovaných, ale evanjelici tvrdia, že pomer je 55 : 28 v prospech ev.a.v. a preto si nárokujú majetok.

Ďalej sa rokovalo o tom, ako má byť kostol riešený po architektonickej stránke a aká má byť bohoslužobná reč. Dohodli sa, že bohoslužobná reč bude maďarská, ale sobáš, pohreby, Večera Pánova v prípade, ak dotyční nevedia po maďarsky, tak aj v inom materinskom jazyku. Ak to farár nedodrží, môžu veriaci túto skutočnosť nahlásiť na nadriadený cirkevný úrad.

Čo sa týka vonkajška a vnútrajška kostola, rozhodnutie bolo nasledovné:

„Na budúcej stavbe kostola bude na veži kohút, na streche kostola hviezda, v strede kostola stôl Pána, oproti hlavnému vchodu oltár s krížom a na obvyklom mieste bude umiestnená krstiteľnica”.

Čo sa týka majetkových pomerov, rozhodli sa, že kostol bude v spoločnom vlastníctve, ako evanjelikov, tak aj reformovaných.

V otázke bohoslužobnej reči evanjelici neprijímajú podmienku, aby boli len v reči maďarskej, ale v takej, akej veriaci rozumejú. Keďže v tomto bode nedošlo k dohode, o tomto predsedníctvo bude ďalej rokovať.

Keďže k týmto vyjadreniam boli výhrady v zmysle, že nezodpovedajú skutočnosti, hlavný kurátor oboznamuje prítomných s následovnými skutočnosťami:

Východiskovým bodom v znovuorganizovaní cirkvi vo Vranove bol pohreb Lajosa Kossutha. Dovtedy ani reformovaní, ani evanjelici vo Vranove nemali žiadne služby Božie. Z príležitosti pohrebu Lajosa Kossutha sme požiadali mernického evanjelického farára, aby slúžil služby Božie, vzhľadom k tomu, že Lajos Kossuth bol luterán, či už vo Vranove, alebo v Merníku, v maďarskom jazyku, na ktorej sa chcela zúčastniť celá inteligencia z Vranova. Varga Lajos, mernický farár toto nebol ochotný vykonať, preto boli vranovčanie nútení obrátiť sa na Lajosa Hozneka, evanjelického farára v Kladzanoch a služby Božie sa uskutočnili v Kladzanoch.

Toto konanie mernického farára nás pobúrilo, preto sme sa rozhodli ja, Loisch Béla, Kolozsváry Sámuel a Sarlay Pál, že vo Vranove budeme iniciovať konanie reformovaných služieb Božích.

Po mnohých vybavovačkách v roku 1896 nás humenský zbor prijal ako svoju dcérocirkev a to 26. júla 1896 predbežne a 6. septembra 1896 sme sa zorganizovali ako trvalá dcérocirkev. Spísali sme menný zoznam veriacich, zvolili funkcionárov zboru. 6. decembra 1896 sme zadržali tu vo Vranove prvé maďarské reformované služby Božie a tak sme prebudili k životu počas Caraffovho útlaku onemelú reformovanú maďarskú bohoslužbu. Odvtedy sú vo Vranove pravidelné maďarské reformované služby Božie.

Prvé evanjelické služby Božie boli až 30. decembra 1900, t.j. až o 5 rokov po započatí reformovaných služieb Božích. Stalo sa následovné: 10. novembra 1900 som pozval Jánosa Lőrincsa, mernického farára, aby pokrstil po mojej evanjelickej a.v. manželke našu dcéru. Po krstínách som okrem iného vytkol mernickemu zboru nasledovné: „je na hanbu, že na mernický kostol, faru, školu a hospodárske budovy platí daň aj moja svokra a ostatní ev. a.v. veriaci z Vranova a to stovky korún ročne a predsa mernický farár si ich neváži ani natoľko, aby aspoň raz

ročne držal služby Božie”. Na to mi János Lőrinc prisľúbil, že behom krátkej doby tu zadrží služby Božie a tak sa to stalo 30. decembra 1900.

14. júla 1901 boli spoločné služby Božie, ktoré držali humenský misijný farár a ev. a.v. farár z Merníka, po týchto službách Božích bola spoločná schôdza, na ktorej sa rokovalo o postavení kostola a konaní služieb Božích popri zachovaní samostatnosti a nezávislosti oboch zborov.

Dohodli sme sa, že služby Božie budú vždy 15. marca, farári ich budú slúžiť striedavo. Okrem toho ročne aspoň dve, neskôr štyri služby Božie budú vykonávať striedavo v rovnakom pomere obidvaja duchovní.

Od tejto dohody skutočne vykonávali služby Božie farári z Humenného a ev. a.v. farár z Merníka. Do dnešného dňa ich bolo 35, z toho 7 vykonal farár z Merníka, ktoré všetky boli 15. marca. Humenský reformovaný farár držal spolu 28 služieb Božích, z nich tri boli 15. marca, 25 podľa vopred dohodnutých termínov uvedených v ročenke. K odmene reformovaného duchovného evanjelici nikdy neprispeli ani jedným halierom. Zo strany ev. a.v. János Lőrinc, farár z Merníka túto dohodu nedodržiaval.

Po oboznámení so stavom vykonávania služieb Božích si prajem oboznámiť Vás s históriou započatia zbierky a o jej pokračovaním.

Od roku 1896, do prvých služieb Božích sme odkladali peniaze z ofery na základinu na kostol a z týchto peňazí sme do 14. júla 1901 nasporili menšiu sumu.

14. januára 1901 v Kővág -u bola dražba, na ktorej tam prítomný János Diószeghy na základinu reformovaného kostola vo Vranove započal so zbierkou. Prvý príspevok dal milhostovský hlavný kurátor István Bessenyei v sume 50.- korún. Milodary ako kurátor dcérocikrvi vo Vranove som zbieral ja (Gábor Bodor) a staral sa o pokladňu. Peniaze z ofier a zo zbierky iniciovanej Jánosom Diószeghy ku dňu zjednotenia činili 397.- korún a 16 halierov a túto sumu – napriek tomu, že patrila iba nám – sme ponúkli na spoločnú základinu na kostol a toto bol vlastne prvý základný vklad. Druhým vkladom bolo 4 tisíc korún, ktoré na prosbu Jánosa Diószeghy -ho poslal gróf Dénes Andrásy. Na môj list, ktorý som poslal pánovi Diószeghy, mi tento dal túto odpoveď: ... ja som všade pýtal (žiadal) o príspevok výslovne na kalvínsky kostol, veď ako seniorátny svetský sudca som ozaj nemohol konať inak. v prípade rozdelenia je dar Dénesa Andrásy -ho podľa môjho názoru len Váš...”.

Usporiadali sme aj tri kultúrne predstavenia. Celkový príjem činil 2.749.- korún a 10 halierov, z tohoto čistý zisk na základinu kostola činil 1.727.- korún a 89 halierov. Tieto podujatia organizovali a aj účinkovali výlučne reformovaní, medzi nimi nebol ani jeden evanjelik a.v.

O ich významnejších zbierkach nemám vedomosti, ani o milodare na spoločnú základinu okrem dobrovoľnej cirkevnej dane a daru grófa Hadik – Barkóczy Endre -ho, a to pozemku na spoločný kostol a z toho vyplývajúci príjem 200.- korún ročne z jeho prenájmu.

História dobrovoľnej dane je nasledovná:

Po zjednotení dňa 14. júla 1901 sme tí, ktorí sme sa zjednotili s cieľom postaviť kostol a konať služby Božie, sme podpísali hárok a ponúkli sme dobrovoľnú ročnú daň na základinu na kostol, ktorú sme platili od roku 1902 do roku 1910. Ďalšie platby sme zastavili na podnet Gyulu Wernera ev. a.v. kurátora a spoločného pokladníka. Pri zjednotení sme tento hárok podpísali:

reformovaní	6-t so	72.- korunami dane
evanjelici a.v.	5 -ti so	64.- korunami dane

Do roku 1911 podpísané hácky:

reformovaní	15 -ti so	127.- korunami dane
evanjelici a.v.	9 -ti so	114.- korunami dane

T.j. spolu zaplatené od roku 1902 do roku 1911:

reformovaní	11 -ti so	668.-korunami
evanjelici a.v.	6 -ti so	600.-korunami

To znamená, že za členov zjednotenej cirkvi sme pokladali len tých, ktorí v čase zjednotenia podpísali podpisové hácky a na základinu na kostol za zaviazali platiť dobrovoľnú daň. Na základe tohoto, či už berieme do úvahy počet podpísaných, či platiacich podľa počtu sme mi reformovaní boli vždy vo väčšine. Ale ak berieme do úvahy počet veriacich, väčšina je aj tak reformovaných.

Podľa ročenky vydávanej humenským misijným zborom k vranovskej dcérocirkvi od času zjednotenia boli počty nasledovné:

v roku 1901 -5; 1902 -52; 1903 -49; 1904 -51; 1905 -42; 1906 - 48; 1907 -77; 1908 - 88; 1909 -71; 1910 -71; 1911 -81;

Oproti tomu, na celom území vranovského okresu žijúci, nami zjednotení maďarskí ev.av. veriaci nedosiahli počet 30.

Aj keď pristúpime na predpoklad, že počet maďarských ev. a .v. je teraz 55, ako udávajú evanjelici, aj tak je pomer nie 55 : 28, ale 55 : 81. Na službách Božích, či už ich vykonávala reformovaný, alebo evanjelický farár, bolo prítomných 20 až 40 reformovaných a 10 až 15 ev. a .v.

V otázke jazyka, aby kostol bol postavený, ako kostol zmiešaných jazykov, nikdy slovo nebolo, však sme sa po zjednotení ústne dohodli, že kostol bude výlučne maďarský a iné ako maďarské slovo v ňom nemá odzniet' a na priečelí kostola bude nasledovný nápis „Len maďarsky“. Lebo keby sme len boli tušili pri zjednotení, že naši ev.a.v. bratia chcú zmiešaný kostol, neboli by sme s nimi išli do tejto akcie.

My sme v zápisnici zo dňa 15. júla 1911 prijali uznesenie, pri jednaní sme zobrali do úvahy mier medzi vierovyznaniami a vzťah k našim evanjelickým bratom – ako to vyplýva aj zo zápisnice – k dohode sme došli, ako z hľadiska dogmatického, tak aj v oblasti jazykovej k najvyššej možnej hranici, ku ktorej sme mohli z hľadiska našej cirkvi a drahého maďarského jazyka ísť.

Ked' sme to urobili, dúfali sme a verili, že naši evanjelickí bratia hore uvedené vedia tak isto ako aj my a budú naše rozhodnutia rešpektovať a uzavretú dohodu vo všetkých smeroch si budú vážiť a aj svoju cirkevnú vrchnosť – tak ako to zodpovedá skutočnosti – v takomto zmysle budú informovať.

Stalo sa to všetko tak? , že našu dohodu z 15. júla 1911 - po tom čo sa stalo – máme naďalej dodržať? Či naša cirkev a sladký maďarský materinský jazyk je možné v zmysle zjednotenia aj naďalej ubrániť? Budeme pokračovať v rokovaníach ďalej? Žiadam členskú schôdzu, aby bola tak láskavá a z tohoto vyplývajúcich veciach účinne rokovať a o ďalšom konaní rozhodnúť.

Ešte na vysvetlenie v súvislosti so zápisnicou zo dňa 15. júla 1911 pokladám za potrebné uviesť: pri koncipovaní zápisnice zo strany ev.a.v. boli prítomní Kail Béla, Matyuga Béla a kratší čas aj Werner Gyula, z nás len ja sám. V súvislosti so základinou na kostol pri diskusii sa vynoril problém, či dedičstvo nehnuteľnosti po Pálovi Raksányim patrí do spoločnej základiny a toto si žiadali pojať aj do zápisnice. Já som oproti ich námietke vyhlásil, že dedičstvo po Pálovi Raksányim na základe závetu bolo zanechané výlučne na vranovskú základinu „evanjelického reformovaného kostola“, teda patrí len nám a táto skutočnosť nebude zo zápisnice vyňatá, ak by sa tak stalo, zápisnicu neoverím.

Len keď zo zápisnice po slová „nehnuteľnosti“ bude vyňaté dedičstvo po Pálovi Raksányim – ako to vyplýva zo zápisnice a po vyhlásení, že toto dedičstvo nepatrí do spoločného majetku vtedy zápisnicu overím.

Žiadam preto členskú schôdzu, aby po preukázaní a predložení rozhodnutia o dedičstve a zápise nehnuteľnosti do katastra rozhodla o uvedenej veci.

Z predneseného a preukázaných dokladov a ostatných písomností konštatuje, že od zjednotenia vo Vranove reformovaní už 6 rokov sú organizovaní a mali cirkevný zbor v ktorom sa konali služby Božie v maďarskom jazyku a prichýlili vo vranovskom okrese v diaspóre žijúcich všetkých evanjelikov a.v. maďarskej národnosti – ktorí napriek tomu, že vo vranovskom okrese majú tri cirkevné zbory, nemali žiadne služby Božie a postrádali akýkoľvek zborový život.

Členská schôdza konštatuje aj to, že myšlienka zjednotenia vznikla u veriacich ev.a.v., pričom organizovanie ako i ďalšie činnosti a ich výsledok bol vždy prácou reformovaných členov. Nemôžeme súhlasiť s tým, že počet maďarských evanjelikov a.v. vo vranovskom okrese je 55 (pričom v skutočnosti je to približne polovica), ale aj vtedy je absolútny počet nie ich, ale reformovaných, pretože nie je 55 : 28, ale 55 : 81. Z toho dôvodu pokladáme uznesenie č. 36 Tisského ev.a.v. dištriktu z 23. - 24. augusta 1911 za neprijateľné, ako skutočnostiam nezodpovedajúce až protikladné, preto ho neprijíma, pokladá za nespravodlivé. Vychádzajúc z tohoto uznesenia pokladá uznesenie zo spoločného výboru dňa 15. júla 1911 za neplatné a zrušené.

Za zrušené ich pokladáme o to viac, že z citovaného uznesenia sme presvedčení, že ev.a.v. cirkev, keďže od vranovských reformovaných žiada viac ako je uvedené v zápisnici zo dňa 15. júla 1911 – sa neusiluje o pokojnú spoluprácu s reformovanými, ale ich cieľom je jedine to, aby získali vo väčšine reformovanými

zhromaždený majetok, aby tak zmenili zbor z jeho reformovanej podoby a nakoniec i z maďarského materinského jazyka vylúčila.

Z vyššie uvedených dôvodov sa pokojná spolupráca s evanjelikmi a.v. stala nemožnou. S najväčšou ľútosťou s nimi ďalšie zjednotenie musíme zrušiť.

Obrátia sa na Hornozemplínsky seniorát, aby toto uznesenie – berúc do úvahy dôvody – schválil a zápisnicu napísanu vo Vranove 15. júla 1911 na spoločnom výbore vyhlásil za neplatnú. Čo sa týka spoločného majetku a jeho rozdelenia – do ktorého podľa závetu nepatrí dedičstvo po Pálovi Raksányim – nech vyšle komisiu a aby v tomto zmysle oslovil aj Tisský dištrikt ev a.v.

Na jarne zasadnutie hornozemplínského seniorátu vysiela Gábora Bodora, hlavného kurátora a Bélu Bernátha, hlavného slúžneho.

Overením tejto zápisnice sú poverení Bernáth Béla a Köröskényi Tamás.

Po prečítaní na mieste je zápisnica schválená a na dôkaz prijatia uznesení podpísaná a overená.

Dátum ako hore

Kövér Zoltán
zapisovateľ

Bodor Gábor
hlavný kurátor

Túto zápisnicu overili:

Köröskényi Tamás

Bernáth Béla

Rok 1913

Zo zápisnice v pokladničnej knihe vyplýva, že aj za rok 1912 bola vydaná a rozposlaná ročenka v mesiaci marec 1913. V archíve sa táto ročenka nezachovala.

Stav hospodárenia v roku 1913 bol nasledovný:

<i>Príjem spolu</i>	<i>1.594.- korún</i>	<i>0,43 halierov</i>
<i>Výdavky</i>	<i>1.466.- korún</i>	<i>0,23 halierov</i>
<i>Zostatok</i>	<i>98.- korún</i>	<i>0,20 halierov</i>

Údaje o stave základín nie sú uvedené, zrejme ostali v takej výške ako v roku 1912. Z príjmov sú uvedené vo vyšších čiastkach cirkevné dane veriacich, milodary a ofery, ako aj štátna podpora vo výške 575.- korún.

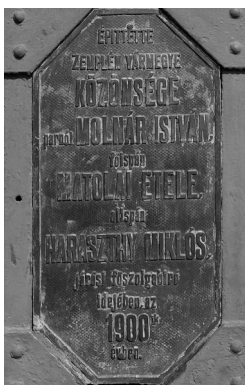
Z výdavkov najviac išlo na odmeny pre duchovného, vedúceho spevokolu ako aj zvonára. 70.- korún stálo vytlačenie ročenky a jej rozposlanie, platilo sa tiež poistné proti požiaru, poplatky kominárovi a do rôznych nadácií a na zbierky. Zmienka je aj o vymaľovaní farskej kuchyne a predsieni, na kúpu kníh do knižnice a pre konfirmadov a iné. Zvonárom bol János Orlik, spevokol naďalej viedol Lajos Kovács. Pokladníkom bol István Frank. Rok bol veľmi pohnutý nielen pre krajinu, ktorú postihli prírodné katastrofy, ale aj pre reformovanú cirkev.

Z novín „*Felvidéki Hírlap*” z roku 1913 je nám známe, že na celom území vtedajšieho Uhorska boli veľké búrky, krupobitie a záplavy, ktoré zničili takmer celú úrodu obilia, ovocia, zemiakov a iných plodín. Tieto prírodné katastrofy neobišli

ani Humenné a okolie, keď voda odniesla celú úrodu v povodí Laborca, Udavy a Cirochy. Poškodené boli cesty i železný most cez Laborec.

Železný most cez Laborec postavený v roku 1900

Pamätné tabule na počesť staviteľov železného mosta v Humennom z roku 1900

V uvedených novinách z 2. februára 1913 máme informáciu o úmrtí *Dávida Thomána*, ktorý napriek tomu, že bol izraelitského vierovyznania, bol dobrým priateľom viacerých reformovaných a evanjelických intelektuálov nielen v Humennom, ale aj v Sátoraljaújhelyi. Bol otcom humenského rodáka, klavírneho virtuóza a hudobného pedagóga *Istvána Thomána*, ktorý základné hudobné vzdelanie získal v humenskom katolíckom farskom kostole. Pre históriu mesta bude osožné, ak zmienku o tomto vynikajúcom mužovi uvedieme aj v našej kronike tak, ako bola uverejnená.

Dr. Thomán Dávid – krátky životopis zosnulého.

Dr. Thomán Dávid sa narodil v Sátoraljaújhelyi. Jeho otec, Móric Thomán je spomenutý v zemplínskej župe ako prvý školský dozorca Sátoraljaújhelyskej Kesztenbaum Márton -ovej školy.

Zosnulý zrejme od svojho otca zdedil záujem o štúdium. Ľudovú školu a gymnaziálne štúdiá ukončil v rodnom meste, potom študoval vo Viedni medicínu u takých slávnych vedcov ako bol Hyrtl, Rokitsanský, Oppolcer. Títo ho zasvätili do tajov medicínskej vedy. Tu promoval ako doktor medicíny. Koncom 50 -tich rokov sa usadil v Humennom a čoskoro sa stal všeobecne obľúbeným a vyhľadávaným lekárom tohoto mesta i okolia.

Ako lekár v roku 1873, počas epidémie cholery neúnavne a obetavo pôsobil v celom okolí, začo získal od vrchnosti diplom s uznaním.

Boril sa s mnohými prekážkami, ale bol to on, ktorý zriadil humenskú nemocnicu, ktorá sa neskôr stala verejnou nemocnicou. Dlhé roky ju viedol ako vedúci lekár a ak sa nemýlime, bol aj jej riaditeľom.

Za zmienku stojí spomenúť, že pri 50. výročí lekárskej praxe dr. Samuela Ungára, bol slávnostným rečníkom a v mene lekárskej a lekárenskej komory zemplínskej župy odovzdal jubilantovi dar – umelecky tepaný strieborný kalich.

Činný bol aj na poli vzdelávania, on bol predsedom školskej rady, keď vstúpil do platnosti nový školský zákon počas ministerského pôsobenia Gyulu Wlassicsa, ministra školstva a náboženstva, a on bol iniciátorom zaslania blahoprajného telegramu.

Ako si vážil a ctí učiteľský stav, toho dôkazom je to, že v roku 1885 predniesol pri rakve zaslúžilého učiteľa Ferdinanda Englandera smútočnú reč, v ktorej oslávil toto povolanie. Táto reč každého hlboko dojala a stal sa vlastne priekopníkom smútočných prejavov pri takýchto smutných príležitostiach v Maďarsku.

V Užhorode zasiahla Dr. Thomán Dávida udalosť, pri ktorej mu na hrud' župan zemplínskej župy pripol vysoké vyznamenanie – rad Františka Jozefa. Tu oslávil spolu s priateľmi a priaznivcami aj 50. výročie ukončenia štúdia a promovanie na lekára.

Posledné verejné vystúpenie mal ako 81. ročný starec, keď bol poctený, aby predniesol slávnostný jubilejný prejav na počesť učiteľov. Nič nedbal na to, že cesta v horúčave je únavná. Prišiel do Humenného a bol to taký prejav, ktorý nie každý deň odznie na počesť učiteľov.

Vyjadrenie sústrasti

Zvesť o smrti Dr. Dávida Thomána zasiahla všetkých humenčanov. Na znamenie smútku boli vyvesené smútočné vlajky na mestskom úrade, na židovskej škole, na meštianskej škole, na Casíne a na verejnej nemocnici, teda na všetkých inštitúciách, kde pracoval a pôsobil.

Pohreb

Pozostatky mŕtveho tela zosnulého na jeho žiadosť, dali jeho deti dopraviť z Budapešti do Humenného 28. januára predpoludním. O 11.00 hodine bolo telo dopravené na humenskú stanicu. Už dlho pred príchodom vlaku sa okrem príbuzen-

stva zhromaždili členovia „Svätého spolku“ a veľa jeho ctiteľov. Tu vyslovili sústrast' Dr. Ervin Moskovics, riaditeľ hospodárskej a priemyselnej banky, advokát István Géczy s manželkou, richtár Ferencz Katzer, predseda židovskej náboženskej obce Móric Stern, Dr. Armin Kelemen predseda školskej rady, Spira Lázár predseda „Svätého spolku“, ktorí odovzdali rodine sústrastné listiny.

Po úradnom prevzatí rakvy, túto premiestnili na pohrebný voz a smútočný sprievod za účasti veľkého davu pohol sa smerom do mesta. Na zákrute, vedúcej k hlavnej ulici sprievod zastal pred židovskou ľudovou školou, kde sa už skôr zhromaždili občania a predstavitelia mesta. Tu sme videli Miklóša Haraszthyho, hlavného okresného slúžneho, nositeľa rytierskeho rádu Františka Jozefa, predsedu Casína, priateľa zosnulého ako i predstaviteľa mesta richtára Ferencza Katzera s prednostom Goócsom, na čele delegácie poslancov s Böszörményi Sándorom, reformovaným duchovným, humenský kráľovský daňový úrad zastupoval pokladník Rimai Zsigmond, na čele židovskej náboženskej obce predseda Móric Stern, na čele rady školy Dr. Armin Kelemen, učitelia, členky židovského ženského a halierového spolku a z obidvoch strán tvorili špalier žiaci a žiačky humenských škôl. Smútočný sprievod v nemom tichu zastal pred školou. Všeobecné dojatie sa zračí na všetkých tvárach a vtedy pred rakvu prikrýť čiernou prikrývkou predstúpi riaditeľ židovskej školy Lengyel Samu, aby predniesol smútočný prejav.

Pozdravil doma pozostatky nebohého, ocenil jeho zásluhy, jeho verejnosti prospešnú prácu a nakoniec veľkými slovami rozlúčky vyslovil posledné zbohom.

Neprehľadný zástup smútiacich ďalej sprevádza nebohého, kým sa pohrebný voz nepriblíži k bývalému domu, kde nebohý býval. Tu na minútku zastane v nemom tichu, deti nebohého smutne pozrú na miesta svojho šťastného detstva. Dlhý rad kočov sprevádza pohrebný voz hore do cintorína. Tu kantor Jónap s hlbokým precítením povedal modlitbu za dušu zosnulého, a potom – potom je Dr. Dávid Thomán odovzdaný rodnej zemi, oplakávaný mnohými, ozajstnými slzami.

Po pohrebe rodine vyjadrili sústrast' i ženský spolok, ako aj predstavitelia židovskej školy.

Odchod Dr. Dávida Thomána oplakávajú:

sestra, čestná predsedkyňa židovského ženského spolku v Sátorajaiújhelyi, nositeľka Zlatého kríža, vdova Teich Zsigmondné.

Deti: Dr. Thomán Miklós, vojenský lekár, Thomán István, známy klavírny virtuóz a profesor na hudobnej akadémii, vdova Dr. Weinberger Mórné, vdova Halasi Miklósné a vnúcatá, rodina Fejesová a ostatné široké príbuzenstvo.

V roku 1913 bola veľmi aktívna diaspora reformovanej cirkvi v Medzilaborciach. Usporiadali viacero podujatí a zbierok s cieľom získať finančné prostriedky na začatie výstavby kostola.

Už 2. februára 1913 usporiadali tanečnú zábavu, z ktorej príjem bol 460.- korún, výdavky 190.- korún a tak na základinu na kostol získali 270.- korún. Kurá-

tor *Halassi Pál* vyslovil vďaku všetkým veľkodušným prispievateľom a dobrodincom, ktorí sa zišli z blízkeho i ďalekého okolia, a prispeli na šľachetný cieľ. Menovite sú uvedení všetci, ktorí sa osobne zúčastnili zábavy, ale aj tí, ktorí prispeli čo len jednou korunou. Medzi darcami čítame v prvom rade meno *Haraszthy Miklósa*, okresného hlavného služneho, *Wollman Kázméra*, ktorý daroval 20.-korún, čítame aj slovensky znejúce mená, napríklad *Jan Pavlov*, *Anna Obuchová*, *Ján Pavlisko*, *Karol Majerník* a iné. Tiež mená židovských spoluobčanov *Glück Jenő*, *Klein Zsigmond*, *Bettelheim Ignác* a ďalšie.

Z ďalšej tanečnej zábavy sa zachovala pozvánka. Z nej vieme, že zábava sa uskutočnila v priestoroch štátnej ľudovej školy.

A táncmulatság az előző táncos érmésben
tartott aug. 3-án délutáni szarparentia 2 óráig,
csakítvány 4 óráig. Kezdet 6 óra. A
zsebt elrendelt zsebt szarparentia. Felhívás
táncos a játékos szarparentia. Táncosok
szarparentia s kártyajáték szarparentia a Rendelőszék.

Tu už bol patrónom podujatia *Arthur Mertens* a táto oslava bola spojená aj s veľkými rôznymi atrakciami, ako sú konfety, serpentíny, spoločenská hra tzv. „svetová pošta“ a nakoniec bol večer slávnostný ohňostroj

V roku 1913 sa ukončil aj vleklý spor z roku 1911 o ktorom 2. marca 1913 referujú noviny „*Felvidéki Hírlap*“:

Koniec trojnásobnej tlačovej žaloby

„Čitatelia sa určite pamätajú na tú polemiku, ktorá v októbri 1911 vznikla na stránkach našich novín medzi *Sándorom Böszörményim*, reformovaným duchovným a *Rezső Kerekesom*, dekanom rimokatolickej cirkvi, resp. učiteľkou *Annou Fabianovou*, bývalou učiteľkou dievčenskej meštianskej školy. *Böszörményi* totiž vystúpil voči *Anne Fábianovej*, bývalej učiteľke, ktorá svojim správaním urazila náboženské cítenie žiakov a voči spôsobu vyučovania dejepisu, ktoré prinútilo časť protestantských detí vystúpiť zo školy a žiadal, aby učiteľka bola z *Humenného* preložená. Z tohoto vyplývajúcej polemiky sa vyvinul spor, pretože *Kerekes*

Rezső, Fábian Anna a Majtényi Viktor pokladali niektoré výroky Böszörményiho za urážlivé. V dôsledku tohoto, začali všetky tri strany proces žaloby. Sátoraljaújhelyský súd sa zaoberal predmetom sporu a všetky žaloby zamietol. Menovaní sa odvolali a sporné veci sa dostali na oblasťný súd do Košíc, ktorý spor s Majtényim ponechal, ale vec Fábianovej a Kerekesa odmietol a posunul pred košický súd – porotu. Konanie vo veci Kerekes bolo vytýčené na 25. februára, ale Kerekes nečakane obvinenia odvolal a tak súd konanie odložil a spor ukončil. Böszörményiho advokát však s tým nesúhlasil a žiadal uhradiť súdne trovy. Vec Anny Fábianovej bola vytýčená na 26. februára. Stránky sa však nakoniec dohodli a tak celá vec bola odložená a ukončená.”

Dňa 6. mája 1914 v Sátoraljaújhelyi zasadal seniorálny misijný výbor za účasti Józseja Hutku, seniorálneho kurátora a členov Aladára Bernátha a Péter Mihálya, ktorý bol zároveň aj zapisovateľom a referujúcim.

Péter Mihály podal správu o činnosti misijného zboru v Humennom na základe hlásenia Sándora Böszörményiho o fungovaní misie za rok 1913 a iných písomností, ktoré boli vyhotovené v súlade so vzormi, ktoré vydal konvent.

1. Vo všeobecnej časti duchovný udáva, že medzi konfesiami sa vzťahy zlepšili, problémy sú len vo Vranove n/T, kde oduševnenie reformovaných klesá vzhľadom na požiadavky evanjelikov, ktoré sa stupňujú.
2. Čo sa týka organizácie zboru, veľmi dobre humenská protestantská cirkev spolupracuje s evanjelikmi v Humennom, Medzilaborciach, Snine a Stropkove a cirkevnú daň títo hradia podľa zákonov reformovanej cirkvi.
3. Údaje o pohybe veriacich udáva v tabuľkách, presné počty vzhľadom na veľkú rozlohu územia a stále sťahovanie obyvateľov nie je možné udať.
4. V prílohe uvádza aj počty funkcionárov zboru, pričom poznamenáva, že spevokol vedie stredoškolský učiteľ za ročnú odmenu 200.- korún, ale len v matkocirkvi a nie v celom misijnom okruhu. Odporúča zriadiť miesto kantora – organistu.
5. O zborovom živote svedčia údaje v tabuľke. K tomu poznamenáva, že veriaci sú oduševnení, navštevujú služby Božie pravidelne. Mimo Humenného sú služby Božie spojené s večerou Pánovou, veriaci sú pozývaní cestou korešpondenčných lístkov a s radosťou sa zúčastňujú bohoslužieb. V Medzilaborciach a Snine sa výuka konfirmandov konala s polu s vyučovaním náboženstva, inde vtedy, ako duchovný vykonával vizitačnú návštevu. Zbor vydáva každoročne ročenku, ktorá sa osvedčila a je vhodná na posilňovanie vzájomných vzťahov medzi veriacimi.

6. O stave majetku hlási, že úplná inventúra bola predložená kancelárii konventu.
7. V súvislosti s otázkami spolupráce so svetskými inštitúciami udáva, že do humenskej r. k. školy, ktorú podporuje aj štát, chodí viac protestantských žiakov, ktoré chodili na vyučovanie náboženstva do odbornej drevárskej školy, pretože dekan a riaditeľ školy nepovolil vyučovanie protestantského náboženstva v priestoroch školy. Preto žiadal o vyriešenie problému školského inšpektora. Ten sa obrátil so žiadosťou na biskupský r. k. úrad v Košiciach. Súhlas nebol daný a vec bola vybavená tým, že duchovnému inšpektor dal k nahliadnutiu nesúhlasnú odpoveď.
8. Misijný duchovný dostáva 1.000.- korún podpory. Za prácu vo vranovskej dcérocirkvi dostane 100.- korún odmeny navyše.
9. Jeho návrhy, resp. žiadosti sú nasledovné:
 - a) Vzhľadom k tomu, že v Medzilaborciach sa v blízkej budúcnosti postaví reformovaný kostol, čo povedie k tomu, aby každú nedeľu boli vykonané bohoslužby, (t. č. sú len 4-5 krát ročne) a vzhľadom na veľkú zaneprázdnenosť misijného duchovného ten to nemôže vykonávať, odporúča, aby sa tento problém riešil jednou z dvoch navrhovaných alternatív. Prvá možnosť je, aby vláda povolila učiteľské miesto pre učiteľa reformovaného vyznania na medzilaboreckej štátnej ľudovej škole. Tento by vykonával aj kantorské činnosti a v neprítomnosti duchovného aj duchovné činnosti. Príkladom je to, že v škole je zamestnaný učiteľ r. k., ktorý vykonáva tieto činnosti a počet reformovaných v Medzilaborciach je blízky počtu rimokatolíkov. Druhým riešením by bolo vytvorenie miesta pre kaplána v Humennom, ktorý by bol plne vyťažený v súvislosti so stavbou kostolov v Medzilaborciach a Vranove n/T.
 - b) Druhé odporúčanie sa týka záležitosti vranovského kostola. Vzhľadom na to, že k 1. januáru 1915 evanjelické a. v. orgány vypovedali gerezsdsnú zmluvu a vzhľadom na to že orgány ev a. v. cirkvi nikdy úradne neuznali zjednotenú protestantskú dcérocirkev v Humennom, tak za týchto okolností nie sú vyhliadky na spojenie vo Vranove. Práve naopak, toto by negatívne vplývalo na plánovanú stavbu reformovaného kostola. Preto navrhuje, aby seniorát ukončil ďalšie rokovania o stavbe spoločného kostola a aby vyzval duchovného a hlavného kurátora, aby „zdokladovali a preukázali, koľko prostriedkov resp. milodarov pochádza od reformovaných veriacich na stavbu kostola. Z tých milodarov a príspevkov, ktoré boli dané na spoločný kostol, aspoň polovica aby pripadla reformovanej časti zboru. K hláseniu duchovného je pripojený cestovný denník. Celé

hlásenie spolu s prílohami svedčí o presnosti, starostlivosti, oddanej práci duchovného. Na základe uvedených misijný výbor odporúča nasledovné:

- I. Seniorát vyslovuje humenskému duchovnému uznanie za neúnavnú prácu a správu za rok 1913 berie na vedomie.
- II. Čo sa týka vyučovania náboženstva, Konvent osloví ministra školstva, aby tieto záležitosti riešil na báze rovnoprávnosti vierovyznaní.
- III. V súvislosti s miestom učiteľa resp. kaplána odporúča duchovnému sledovať stavby kostolov vo Vranove n/T. a Medzilaborciach a keď sa bližšie priblížia k cieľu, aby podal hlásenie za účelom riešenia problému.
- IV. Čo sa týka odporúčaní ohľadne stavby vranovského kostola, ukladá duchovnému a hlavnému kurátorovi konať v zmysle návrhu v bode 9. odstavca

Reformovanú cirkev – Predtisský dištrikt – postihla 3. decembra 1913 mimoriadna strata. O nej informuje „*Felvidéki Hirlap*” zo dňa 7. decembra takto:

Veľká strata zemplínskej župy:

Fejes István zo Sátoraljaújhelyskej reformovanej cirkvi, vynikajúci básnik, biskup Predtisského reformovaného dištriktu v 76. roku svojho života v nedeľu 3. decembra 1913 zosnul. Jeho nenávratný odchod je veľkou ranou tak pre reformovanú cirkev, tak aj pre našu vlasť a o to viac je ťažký pre nás, zemplínsku župu, kde sa narodil a v krajskom meste 46 rokov hlásal slovo Božie. V povolani duchovného bol liberálneho zmysľania, cudzie mu boli myšlienky egoizmu, jeho verejné pôsobenie bolo hodné príkladu a jeho literárna tvorba bude večne zapísaná do pamäti národa.

Bol to človek širokého rozletu a zaslúži si, aby sme za ním všetci smútili. Jeho pohreb bol dôstojný veľkosti jeho diela a uskutočnil sa 5. decembra. Prítomní boli: Benedek Sándor, štátny tajomník v zastúpení ministra kultúry, Miklóssy István, Dr. Balthazár Dezső biskupi, gróf Dégenfeld József, hlavný kurátor, Kiss Ferenc profesor teológie, Dr. Márk Endre, Ferenczy Gyula zo Zatissského dištriktu, Petry Elek, Marton Lajos, Szabó József z Podunajského dištriktu. Pod vedením Némethy Józsefa trojčlenná delegácia zo Zadunajského dištriktu, Nagy Károly, zástupca biskupa a Barabás Sámuel zo Sedmohradska, Korbélyi Géza a Szentiványi József v zastúpení evanjelického augsburského vyznania biskupstva v Tuzsi. Ďalej Dókus Ernő, dištriktný hlavný kurátor, Puky Endre, svetský hlavný zapisovateľ, seniori a kurátori zo všetkých seniorátov – za Horný Zemplín Hutka József, farár z Bánoviec n/Ondavou. Prítomný bol aj podžupan Dókus Gyula a všetka inteligencia zo Zemplínskej župy.

Rok 1914

V pokladničnej knihe za rok 1914 už nie je zmienka o vydaní pravidelnej ročenky.

Z jednotlivých položiek pokladničnej knihy vyplýva, že:

<i>Prijmy za rok 1914 činili</i>	<i>1.582.- korún</i>	<i>0,86 halierov</i>
<i>Výdavky</i>	<i>1.477.- korún</i>	<i>0,76 halierov</i>
<i>Zostatok</i>	<i>105.- korún</i>	<i>0,10 halierov</i>

Taktiež nie je zmienka o stave základiny na kostol, organ a školu. Usudzujeme, že v tomto roku bolo zakúpené harmónium, pretože záznam z mája 1914 vyplýva, že bola vyplatená odmena robotníkom, ktorí harmónium dopravili do kostola.

Prijmy boli opäť v prevažnej miere z milodarov a cirkevnej dane veriacich, ako i štátnej podpory.

Z výdavkov je zaujímavým údajom, že bol zhotovený chodník pred kostolom a farskou budovou. Ich stavbu zabezpečilo mesto, ale farchy znášali inštitúcie, pred ktorými sa asfaltové chodníky robili. Základina na školu zrejme existovala, pretože z výnosu úrokov bolo platené vyučovanie náboženstva. Príspevok k platu farára, odmena za vedenie spevokolu i kostolníka bola vyplácaná štvrťročne v dohodnutých čiastkach.

Zvonárom bol *József Kuzsma*, spevokol viedol naďalej *Lajos Kovács*.

V roku 1915 vyúčtovanie za rok 1914 podpísal *Gyula Édes* a presbyter *Jakab Thinschmidt*.

15. januára bola mimoriadna schôdza Predtisského distriktu, na ktorom za Hornozemplínsky seniorát bol prítomný aj *Sándor Böszörményi*. Na tejto schôdzi nebol zvolený biskup, kvôli veľkému rozptylu hlasov. Tento bol zvolený až 10. marca v osobe *Istvána Tüdősa*, farára v Miškolci a dolnoboršodského seniora. 4. - 5. júna vo svojom prejave hovoril biskup aj o roku 1913, ktorý nazval „čiernym rokom“, ktorý postihol Uhorsko. Jednalo sa o už v roku 1913 zmienených prírodných katastrofách, obrovskej neúrode, keď veľa ľudí nemalo prácu a štát im musel vyplácať podpory, ktoré nestačili na živobytie.

V tomto období vláda rozhodla o podpore vzdelávania, zaviedlo sa poštátnenie základného školstva o platoch učiteľov, ktoré boli v porovnaní s cirkevnými a obecnými školami oveľa vyššie. Preto mnohí učitelia „túžia“ prejsť z cirkevných do štátnych škôl.

Minister náboženstva a školstva nariadil aj to, že kde sú maďarskí žiaci v menšine, aby bolo zabezpečené vyučovanie náboženstva v ich materinskom jazyku. Tam, kde sú cirkevné školy, resp. reformované školy vydržované cirkvou je vyučovací jazyk výlučne maďarský. Zaujímavá je aj informácia, že už v tom čase mali duchovní a učitelia cirkevných škôl rodinné prídavky na deti zo štátnej podpory pre cirkvi.

„*Felvidéki Hírlap*” dňa 15. marca uverejňuje smutnú správu:

Dňa 10. marca 1914 zomrel Kerekes Rezső, rímskokatolícky dekan v Humennom vo veku 33. rokov !

Zomrel v rozkvetu mužných síl, schvátila ho rýchlá nemoc, zápal pľúc, ktorý sa skomplikoval a nebolo mu pomoci.

Z radov spoločnosti mesta odišiel jeden z hlavných jej pilierov ambiciózny človek so silnou vôľou, nadaný, ktorý napriek svojmu mladému veku a krátkemu trojročnému pôsobeniu v Humennom, vytvoril také veľké veci, že k jeho menu sa viaže zriadenie dvoch kultúrnych ustanovizní.

Jeho silná vôľa si zaslúži obdiv, do poslednej chvíle bol pri plnom vedomí, vedel, čo ho čaká. Požiadaval, aby prišli k nemu všetci, i tí, ktorí boli s ním pre niečo v nepriateľskom pomere. Postaral sa o svoj majetok, ale nielen to, rozhodol aj o spôsobe svojho pohrebu.

V pondelok na svitaní zvony oznámili smutnú novinu a už skoro ráno sa húfy ľudí poberali do kostola. Ozdobená rakva s telom nebohého bola umiestnená vo vrchnej lodi kostola, kde do stredy, do dňa pohrebu, odpočívalo telo zosnulého. Už od rána sa množstvo občanov uberalo smerom ku kostolu, kde na poriadok dohliadali žandári a hasiči. Kostol bol plný do posledného miesta a ešte okolo 1.500 ľudí ostalo vonku vo veľkom ležaku.

Presne o pol desiatej vošli do kostola kňazi na čele s Kálmánom Hiszemom, trebišovským opátom - dekanom na čele, aby začali smútočné obrady. Po ich ukončení predniesol smútočnú reč na vysokej úrovni Lajos Fagulya. Je chváľohodné, že jeho reč bola nezaujatá, liberálne koštruovaná čo na ostatné konfesie pôsobilo veľmi priaznivo. Kálosy József, dekan zo Zbudského Dlhého, povedal prekvapujúco krásnym dialektom slovenskú rozlúčkovú reč. Potom bola slúžená omša. Bohoslužby boli ukončené o pol jednej a rakvu zakrytú nespočtým množstvom vencov vyniesli na farský dvor, aby ju znova posvätili a potom sa sprievod pohol, aby ho odprevadili na večný odpočinok.

Jeho ostatky už odpočívajú, ale jeho pamiatka tu zostane a bude hlásať meno Rezső Kerekesa.

Dievčenskú meštiansku školu založil on, a dal postaviť ľudovú školu, na ktorú občania mesta môžu hrdo pozerat', teda nežil nadarmo. Svoju misiu splnil a odišiel tam, odkiaľ niet návratu. Nech odpočíva v pokoji.

V novinách „Felvidéki Hírlap” je 21. júna uverejnený článok:

Verejné vyúčtovanie z tanečnej zábavy

Za účelom získania finančných prostriedkov na stavbu reformedného kostola v Medzilaborciach a na základinu na kostol bola dňa 7. júna usporiadaná tanečná zábava.

Príjmi boli nasledovné:	597.-	korún	62	halierov
<u>Výdavky</u>	<u>291.-</u>	<u>korún</u>	<u>76</u>	<u>halierov</u>
Cistý zisk	255.-	korún	96	halierov

Ani sme nedúfali v takýto pekný výsledok, ďakujeme v blízkosti bývajúcim priateľom, za ich dobročinnosť im ďakujeme, pretože na našu svätú vec prispeli bez ohľadu na svoju konfesijnú príslušnosť.

Lístky si okrem iných zakúpili: Harmatta Andor, Bergman Ágoston, Dandás Tóni, Laufer Samuel, za 10.- korún, gróf Hogos Viktor, dr. Pótis Mihály, Danielisz Lajos, Dudás Ferenc, Szombathelyi Béla, Halász Illés za 5.- korún.

Naviac zaplatili: Böszörményi Sándor, 10.- korún, Szabó Dániel, Dr. Bettelheim Ignác, Bihary Béla, Sárkány Róza po 8.- korún.

Predom avizovaná súťaž sa neuskutočnila pretože výbor zobral do úvahy, že naše milé dámy mali oblečené najmodernejšie šaty z drahých látok. Tieto úroveň zábavy veľmi vysoko vyzdvihli.

Priaznivcom vyslovujeme srdečnú vďaku za materiálnu podporu v mene filie reformovanej cirkvi v Medzilaborciach.

*Kassay Endre
kurátor*

V roku 1914 po atentáte na *Františka Ferdinanda* vypukla 1. svetová vojna, ktorá sa dotkla aj Humenného. Už 2. júla bol na zbierku pre rodiny mobilizovaných vojakov poskytnutý z pokladne zboru príspevok vo výške 20.- korún.

V novinách „*Homonna és vidéke*” čítame, že veľmi aktívne boli najmä ženské spolky, keď 9. augusta 1914 čítame:

„Po vypuknutí vojny sa úrady začali zaoberať otázkou pomoci rodinám, ktorých živitelia boli povolani k vojsku. Hlavnú úlohu v tejto záležitosti prebrali na seba Durcsinszky Gyuláné, predsedkyňa ženského dobročinného spolku a dr. Moskovics Ervinné zo ženského židovského spolku. Urobili súpis odkázaných a týždenne im vyplácali podporu. Na mimoriadnej schôdzi sa dohodli aj na tom, že zriadia vývarovňu a prostredníctvom humenského červeného kríža otvoria ošetrovateľské kurzy.”

Členom výboru, ktorý organizoval pomoc rodinám žijúcim v núdzi bol aj reformovaný farára *Sándor Böszörményi*, ktorý zastával funkciu tajomníka a zapisovateľa ženského dobročinného spolku v Humennom.

Rok 1915

Od roku 1915 do ukončenia vojny v roku 1918 bol duchovný zboru *Sándor Böszörményi*, povolaný do vojenskej služby. Slúžil ako duchovný na Morave v meste Weisskirchen (Hranice na Morave, okr. Přerov). Počas celej vojny tam bol s celou rodinou, manželkou rod. Ruszkay Margitou a deťmi Klárou a Alexandrom.

V Humennom ho zastupoval seniorálny kaplán *Pál Koronka*.

Jediným zdrojom informácií z tohoto roku je len pokladničná kniha.

Z nej vyplýva, že:

<i>Príjem činil</i>	<i>1.997.- korún</i>	<i>0,76 halierov</i>
<i>Výdavky</i>	<i>1.749.- korún</i>	<i>0,05 halierov</i>
<i>Zostatok činil</i>	<i>248.- korún</i>	<i>0,71 halierov</i>

Príjmy pozostávali z cirkevnej dane, milodarov veriacich a ofery. Z úrokov zo základín bol príjem takmer 240.- korún.

Výdavky boli v obvyklej štruktúre a to na príspevok ku platu duchovného, za vedenie spevokolu, odmena pre zvonára, poistenie proti požiaru. Opravovala sa aj strecha kostola, čo činilo 120.- korún, tiež sa opravili kachle a okná na farskej budove.

Spevokol aj v roku 1915 viedol *Lajos Kovács*, od 2. polroka bol zvonárom *Csontos István* starší. Pokladníka zastupoval *Jakab Thinschmidt*, poštový úradník v Humennom. Funkciu kurátora vykonával *Andor Harmatta*, úradník na panstve.

Na vizitácii v Humennom boli *József Virág* a *Sera János*.

Zasadnutie jesennej členskej schôdze hornozemplínskeho seniorátu dňa **21. septembra 1915** v Sátoraljaújhelyi sa zaoberalo v bode 40. žiadosťou humenského farára ohľadne stálego kaplánskeho miesta v Humennom, aby túto žiadosť seniorát predložil na zasadnutie konventu.

Svoju žiadosť odôvodňuje tým, že list seniorátu ohľadne zriaďovania kaplánskych miest sa do Humenného nedostal, pretože mesto bolo cieľom vojenských operácií a určitý čas bolo aj okupované a aj v súčasnosti leží blízko priestoru vojenských operácií. Preto nemohol včas predložiť príslušné žiadosti. Územný rozsah piatich okresov, kde má zabezpečovať duchovenskú službu je veľmi veľký, je potrebné pre účely vyučovania náboženstva a duchovenskú starostlivosť zabezpečiť pomocnú silu. Dúfa v priaznivé vybavenie žiadosti.

Vyučovanie náboženstva sa uskutočňuje v týchto inštitúciách:

–v Humennom na vyššej hospodárskej škole, chlapčenskej meštianskej škole, rímskokatolíckej dievčenskej meštianskej škole, v rôznych ďalších cirkevných a učňovských školách. V Medzilaborciach, Snina, Vranove a Stropkove v štátnych ľudových školách spolu 90 – 100 žiakov.

Povinnosti vyplývajúce z duchovenskej služby:

– okrem mimoriadnych bohoslužieb, sú to služby vo sviatky a nedele v Humennom, Medzilaborciach, Snine, Vranove a Stropkove.

Členská schôdza prijíma ohľadom prednesených vecí nasledované uznesenie:

– 20. júna 1914 v 6. okružnom liste senior vyzval cirkevné zbory aby do 29. augusta predložili svoje požiadavky. Toto sa v prípade Humenného nestalo.

Posúdiac však okolnosti uvedené v žiadosti, najmä veľkú rozlohu misijného okruhu a veľký počet škôl, kde je potrebné vyučovanie náboženstva, odporúča humenskú žiadosť do pozornosti vyšších cirkevných orgánov na vybavenie.

Preto žiada humenský zbor, aby všetky potrebné doklady doručil na úrad seniorátu do 15. dňa po prijatí uznesenia.

V bode 54. zápisnice je uvedená žiadosť *Sándora Böszörményiho*, aby sa seniorát zaoberal vyplatením kongruy kaplánovi, pretože on je v poľnej službe v Hraniciach na Morave. Seniorátna členská schôdza po uznesení od vyšších cirkevných a štátnych orgánov o tejto žiadosti bude rokovať

Rok 1916

V roku 1916 zastupoval duchovného už spomenutý *Pál Koronka*, ktorý vykonával všetky služby súvisiace s chodom cirkevného zboru.

Informácie podobne ako o roku 1915 máme len z pokladničnej knihy.

Pokladňu viedol a pokladníka zastupoval *Jakab Thinschmidt*.

Stav pokladne bol nasledovný:

<i>Prijem</i>	4.551.- korún	0,27 halierov
<i>Výdaje</i>	2.010.- korún	0,65 halierov
<i>Zostatok</i>	2.540.- korún	0,62 halierov

Z príjmov značnú čiastku tvoril príspevok konventu ako vojnová podpora vo výške 2.500.- korún. 850.- korún prišlo do pokladne z titulu milodarov, zbytok tvorili cirkevná daň, úroky z vkladov a zo základiny na organ.

Výdavky boli v obvyklej štruktúre, a to na plat duchovného, za vedenie spevokolu *Lajosovi Kovácsovi*, zvonárovi *Istvánovi Csontosovi* st.

Zaujímavým údajom je skutočnosť, že chlieb a víno k večeri Pánovej už boli hradené z pokladne a nie ako dary členov zboru. Výdavky boli len na bežné veci ako je poštovné a cestovné pre duchovného pri pracovných cestách. Na vyúčtovaní je ako zastupujúci kurátor podpísaný *Sándor Dezső*, okresný kráľovský sudca a ako presbyter *Cseh Elek*, riaditeľ meštianskej a vyššej hospodárskej školy.

Zápisnica z jesenného zasadnutia hornozemplínskeho seniorátu konaného v Sátoraljaújhelyi 27. septembra 1916.

V bode 33. na strane 19. -21. je uvedené nasledovné:

Členská schôdza dištriktu v roku 1915 na svojom jesennom zasadnutí sa v bode 50. zaoberala a prijala uznesenie v súvislosti so škodami, ktoré vznikli v medzilaboreckom zbore po vpáde ruských vojsk (v novembri 1914). Senior hornozemplínskeho seniorátu vyzval kurátora, aby oznámil, prečo neumiestnil na bezpečné miesto bohoslužobné potreby, hoci senior výzvu na zabezpečenie ich bezpečnosti včas zaslal.

V tejto veci v hlásení *Sándora Böszörményiho* nie je jasné, pretože z neho nevyplýva, kto je za túto vec zodpovedný, či nebolo možné tieto cennosti včas

zachrániť, pretože dištriktuálny výbor pozostávajúci zo seniorov a kurátorov jednotlivých seniorátov odporúčal a duchovným oznámil, ako je potrebné zaobchádzať s bohoslužobnými predmetmi v prípade nutnosti ich záchrany.

Preto dištrikt znova nariadil seniorátu, aby vyzval medzilaboreckého kurátora či jeho na tieto veci humenský misijný farár upozornil, aby tieto cennosti včas uložil na bezpečné miesto. Až po zistení týchto skutočností prijme seniorát príslušné uznesenie o prípadnej zodpovednosti.

Na výzvu seniora podal hlásenie o veci kurátor *Kassay Endre* v štyroch listoch, v ktorých oznamuje, že *Sándor Böszörményi* ohľadne uloženia cenností ho neinformoval a inštrukcie v uvedenom zmysle od neho neobdržal. Avšak on ako kurátor z vlastnej iniciatívy v mesiaci november, kedy sa už dalo predpokladať, že Rusi sa priblížia ku Karpatom, cirkevné bohoslužobné potreby zabalil do troch balíkov a tieto chcel poslať duchovnému do Humenného, tieto však už pošta neprijala. Potom sa dozvedel, že Rusi už ohrozujú Karpaty, preto požiadal šófera stotníka *Szabadosa*, aby tieto autom odviezol do Humenného duchovnému. Šofér jeho prosbu vyplnil, ale večer o deviatej keď prišiel, vo farskej budove bola tma, preto nechcel spiacu rodinu vyrušovať, tieto balíky nechal u obchodníka, ktorý poznal duchovného s tým, aby balíky odovzdal na druhý deň. Obchodník však svoj sľub na druhý deň 20. novembra už nemohol splniť odovzdaním balíka kvôli zmätkom, ktoré nastali a tieto doniesol k bytu farára až 21. novembra, ale duchovný už s rodinou zutekal a preto balík pred domom pokladníka zboru odovzdal neznámemu človeku, ktorý prisľúbil odovzdať ich pokladníkovi. Po ústupe ruských vojsk sa našiel zborový denník v roztrhanej podobe, tento bol pripojený k zabaleným veciam. Výnimku tvorí kalich k večeri Pánovej, ktorý kurátor chcel zachrániť s vlastným hnutelným majetkom tieto 22. novembra uložil do vagóna. Ale tento vlak Rusi zadržali a kalich spolu s jeho hnutelným majetkom sa stratil. Spolu s bohoslužobnými potrebami sa stratila aj vkladná knižka, na ktorej bolo 2.935.- korún. Táto suma bola uložená v medzilaboreckej sporiteľni. Na skartovanie vkladnej knižky podľa jeho vedomostí podnikol kroky dr. *Izsépy Tihamér*, seniorálny prokurátor, ale výrok okresného kráľovského súdu jemu ešte nebol oznámený. Má však informáciu o tom, že túto sumu si nikto nevyzdvihol. Keďže sa zdá, že pri strate bohoslužobných potrieb medzilaboreckého zboru sa jedná o zanedbanie povinnosti zo strany duchovného *Sándora Böszörményiho*, členská schôdza seniorátu začne voči nemu disciplinárne vyšetrovanie a na uskutočnenie vyšetrovania splnomocňuje a žiada predsedníctvo hornozemplínskeho seniorátu.

Správa za rok 1916 v zápisnici z Hornozemplínskeho reformovaného seniorátu.

Zápisnica z jarného zasadania konaného v Sátoraljajújhelyi dňa 27. apríla 1917.

Redakcia: Péter Mihály, seniorálny hlavný zapisovateľ. Vydané v Sárospataku 1917.

V bode 43 na str. 60, 61, 62 je uvedená a prečítaná zápisnica:

Zápisnica

Zapísané v Sátoraljaújhelyi dňa 26. apríla 1917 na zasadnutí seniorátneho misijného výboru.

Prítomní: Hutka Jozsef, senior

Dókus László, seniorátny kurátor ako predsedovia

Bernáth Aladár, člen výboru a predkladateľ

Mihály Péter, člen výboru zapisovateľ a predkladateľ

Predseda júci senior pozdravil výbor, otvoril zasadnutie a požiadal referujúceho Mihálya Pétera, aby predložil správu o stave humenského misijného okruhu za rok 1916.

Predkladateľ oboznamuje výbor o živote humenskej misie za rok 1916 na základe hlásenia z misie a iných podkladov nasledovne:

Miesto Sándora Böszörményiho, ktorý je doposiaľ v službe ako poľný kurát podáva hlásenie Pál Koronka, zastupujúci duchovný.

Podľa jeho hlásenia misijná práca v minulom roku prebiehala v normálnych kolajoch a bez problémov či rušivých vplyvov.

Duchovný a zborový život vo fíliách bol oveľa živší a intenzívnejší ako v Humennom. Len na významné cirkevné sviatky bola účasť veriacich na bohoslužbách vysoká, pričom na nedeľných službách Božích je účasť veľmi nízka. Posledné mesiace je účasť vyššia vďaka prítomnosti vojenskej jednotky v meste.

Stav majetku v Humennom:

<i>Základina na školu</i>	<i>5.787.- korún</i>
<i>Prevádzkové prostriedky na zbor</i>	<i>508.- korún</i>
<i>Základina na kostol</i>	<i>318.- korún</i>
<i>Základina na organ</i>	<i>531.- korún 50 halierov</i>
<i>Ľarchy:</i>	
<i>Dlh na základinu pre školu</i>	<i>1.115.- korún</i>
<i>Všeobecný dlh</i>	<i>2.800.- korún</i>
<i>Nadácia Gustáva Adolfa prispela na chod zboru</i>	<i>100.- mariek</i>
<i>Konvent z titulu vojnovnej pomoci</i>	<i>2.500.- korún</i>

Stavby či opravy do ukončenia vojny sa nemôžu uskutočňovať. 1.200.-korún dlžoby pre dištrikt bolo vyplatených. Vo Vranove je otázka kostola kvôli vojne a jednaniam s evanjelickým a. v. zborom v štádiu stagnácie.

Stav kapitálu je minuloročný. V Medzilaborciach sa započalo s celoštátnou zbierkou na stavbu pamätného kostola.

Po vypovedaní nagygerzdskej zmluvy v Humennom nevedlo k rozdeleniu zboru. Styk s verejnými inštitúciami je normálny.

Vykazuje aj platy misijných pracovníkov. Duchovný dostáva od cirkvi 200.- korún, kongruy alebo štátnej podpory 722.- korún, 400.- korún za vyučovanie

náboženstva od zboru a od štátu 150.- korún. Lajos Kovács za vedenie spevokolu 200.- korún od zboru.

Pohyby v počtoch veriacich:

počet narodených chlapcov 8

počet narodených dievčat 3

Spolu: 11

z toho jedno mimomanželské.

Zomreli muži 4

ženy 2

Manželstvo uzatvoril: jeden pár reformovaných

jeden pár kde bol muž reformovaného vierovyznania

jeden pár kde bola žena reformovaného vierovyznania.

Počet reformovaných je 580

Konfirmovaný boli 3 chlapci.

Večeru Pánovu prijalo 310 veriacich.

Účasť na službách Božích v nedeľu bola okolo 20 veriacich, na výročné sviatky spolu 198.

Zbor má 1 kostol v Humennom, v Medzilaborciach boli služby Božie v škole, vo Vranove n/Topľou na mestskom úrade.

Farár mal 56 kázni, 11 krstov, 3 sobáše, 6 pohrebov, 14 krát vysluhoval večeru Pánovu, 5 krát nemocným, duchovnú službu poskytol v 39 -tich prípadoch. Náboženstvo vyučoval v 2 cirkevných školách, jednej štátnej škole 19 žiakov týždenne 2 hodiny, v jednej štátnej a jednej cirkevnej strednej škole 19 študentov týždenne 1 hodinu.

Konfirmandov vyučoval spolu 33 hodín. Spev vyučoval kaplán, zborový spevokol v Humennom viedol dirigent, v Medzilaborciach a v Snine kaplán a vo Vranove n/Topľou jeden člen zboru.

Na základe skúseností s duchovenskou prácou v zbore poznamenáva, že s výnimkou 6 – 8 rodín sú ostatné k činnosti zboru ľahostajní. Sobášiaci sa, vo všetkých prípadoch nemali ohlášky. Ku zmene vierovyznania nedošlo.

Minuloročný stav pokladne je 2.260.- korún

Príjem z kapitálu bol 415.- korún

Milodary spolu 40.- korún

Ofera 60.- korún

Na platy zamestnancov sa vydalo: 90.- korún

Vecné výdavky 128.- korún 30 halierov

Zaplatené dlžoby 99.- korún 50 halierov

Štátne a iné dane 144.- korún 42 halierov

Počet daňovníkov bol 122

Misijná podpora pre duchovného čini 1.000.- korún

Medzi veriacimi boli rozdelené 4 biblie, 3 spevníky v cene 4.- koruny 50 halierov.

Podľa bodu 53 zo zápisnice jesenného zasadnutia dištriktu boli v lete 1916 do Humenného poslaných 9 spevníkov, 8 Nových zmlúv, 9 tzv. Szolnokého modlitebné knižky pre vojakov, 29 zošitov, o ich rozdelení v hlásení duchovného nie je zmienka.

Pripojený je cestovný denník, podľa ktorého boli služby Božie vo Vranove n/Topľou, Snine a Mezdilaborciach po 3 krát. V Stropkove sa neuskutočnili ani raz, pretože sa tam nemal ako dostať.

Pripája aj zápisnicu z vizitácií, ale nepripája zápisnicu o vyučovaní a skúškach z náboženstva tých žiakov ľudových škôl, ktoré nepatria do misijného okruhu.

Podľa bodu 54 uznesenia č. 3 z jarného zasadnutia členskej schôdze, boli funkcionári misijného zboru vyzvaní, aby na základe sťažnosti Sándora Böszörményiho vysvetlili, prečo takmer rok absentujúcemu spevokolu v Humennom bola vyplatená odmena. Odpoveď vzťahujúca sa na túto skutočnosť nebola doručená.

Po prejednaní uvedených misijný zbor predkladá na členskú schôdzu seniorátu nasledujúce návrhy uznesení:

1. Seniorát berie na vedomie hlásenie misijného duchovného za rok 1916
2. Vyzýva humenského misijného duchovného, aby v budúcoročnom hlásení podal správu ako naložil s knihami, ktoré boli zboru zaslané cestou dištriktu v júli 1916.
3. Vyzýva funkcionárov humenského cirkevného zboru, aby na jesennom zasadnutí seniorálnej členskej schôdzy predložil správu o tom, prečo bola vedúcemu spevokolu Lajosovi Kovácsovi vyplatená odmena 200.- korún, keďže podľa hlásenia a sťažnosti Sándora Böszörményiho takmer celý rok bol mimo svojho zboru

Členská schôdza seniorátu návrhy uznesení pod bodmi 1 – 3 prijíma, schvaľuje ich a hlásenie misijného zboru spolu s prílohami zápisnice predloží členskej schôdzy dištriktu.

Rok 1917

Aj v roku 1917 pôsobil v Humennom Pál Koronka. Informácie získané z podkladov v pokladničnej knihe sú nasledovné:

Príjmy spolu činili	4.204.- korún	0,81 halierov
<u>Výdavky</u>	<u>1.120.- korún</u>	<u>0,29 halierov</u>
Zostatok	3.084.- korún	0,52 halirov

Štruktúra príjmov bola obdobná, ako po iné roky, tvorili ju cirkevná daň matkocirkevného zboru a diaspór, vysoká čiastka v pokladni zostala z roku 1916, z

úrokov prišlo do pokladne vyše 500.- korún, z nadácie *Gustava Adolfa* podpora 231.- korún. Z milodarov väčšiu sumu dal gróf *Ráday Gedeon*.

Výdavky pozostávali z platu duchovného, vedenia spevokolu pre *Lajosa Kovácsa*, odmeny zvonárovi *Istvánovi Csontosovi st.*, zaopatrenie a cestovné pre duchovných na vizitácii, cestovné pre *Pála Koronku* a rôzne administratívne výdavky. Pokladňu viedol a zastupoval pokladníka *Thinschmidt Jakab*, kurátora zastupoval *Helmeczi Mihály*.

Dňa 27. augusta 1917 zasadala v Sátoraljaújhelyi disciplinárna komisia hornozeplínskeho seniorátu. Zaoberala sa odvolaním *Sándora Böszörményi* -ho proti uzneseniu predsedníctva seniorátneho súdu voči disciplinárnemu pokračovaniu a sťažnosťou na *Pétera Mihály*a, hlavného seniorátneho zapisovateľa.

Osobne bol prítomný *Péter Mihály*, *Sándor Böszörményi* sa telegramom ospravedlnil. Súd tieto skutočnosti vzal na vedomie a jednohlasne rozhodol, že tento vleklý spor je potrebné ukončiť a postupovať v zmysle ustanovení cirkevných zákonov. Referujúci, ktorým bol *Tudja Mihály* (farár v Drahňove) oboznamuje súd s nasledovnými informáciami:

Sándor Böszörményi, humenský misijný duchovný podal dňa 6. novembra 1916 sťažnosť proti hlavnému seniorátneho zapisovateľovi *Péterovi Mihályovi*, že vo svojom návrhu v správe o humenskom misijnom zbore zneužil svoju právomoc referujúceho a prítomných svojimi nesprávnymi informáciami uviedol do omylu, jeho urazil a ohovoril a vyprovokoval voči nemu uznesenia, ktoré ho negatívne poznačili. Pre tieto dôvody bola jeho česť duchovného narušená, pretože na jarnom zasadnutí členskej schôdze seniorátu navrhol na prijatie následovné uznesenie: „Seniorát s bolesťou berie na vedomie, že *Sándor Böszörményi*, humenský farár práve vtedy opustil svoj zbor, keď po skončení ruskej invázie bola potrebná jeho rekonštrukcia, do domovov navrátiť sa veriacich povzbudiť a vliať do nich dôveru, ich posmeľovať, vo viere posilňovať, roztrúsené stádo zborovou a misijnou prácou sústrediť a zabezpečiť prijateľným spôsobom svoje zastupovanie”.

Sándor Böszörményi na vyššie uvedené vo svojej žiadosti predsedníctvu seniorátu predniesol, že nie z vlastnej iniciatívy, ale na podnet seniorátu resp. predsedníctva konventu bol prostredníctvom vojenského veliteľstva povolaný do služby poľného duchovného. Čo sa týka zastupovania, to patrí do právomoci seniora, ale na zabezpečenie zastupovania fyzicky čas nemal. Po povolaní k vojsku sa telegramom dotazoval u veľacteného pána biskupa, čo má podniknúť v otázke zastupovania, načo ho pán biskup odkázal na právomoci seniora. On sám vykonal všetko, aby náhradu na zastupovanie našiel. Aj preto išla vec ťažko, pretože jesenná členská schôdza seniorátu v roku 1915 vydala pokyn, že plat zastupujúceho nemôže byť vyšší ako polovica stáleho platu duchovného, čo v Humennom činí 600.- korún a na to sa žiadny kaplán nepodujal.

Podľa Sándora Böszörményi -ho druhýkrát ho ohovoriť Péter Mihály pred tvárou seniorátu v roku 1916 na jesennom zasadnutí s následovným návrhom uznesenia:

„Keďže pri strate medzilaboreckých bohoslužobných predmetov pripadá do úvahy zanedbanie povinností, seniorátna členská schôdza ukladá začať voči nemu disciplinárne vyšetrovanie.“

Sándor Böszörményi pokladá tieto návrhy referujúceho za osočovanie, pretože obvinenie je podľa neho neodôvodnené, zrodilo sa zo zlých pohnútok a uviedlo do omylu verejnosť seniorátu.

On ešte prvý mesiac po vypuknutí vojny dňa 28. augusta sa dohodol s kurátorom, že v prípade prepadnutia (okupácie) medzilaborecké rúcha a nádoby k Večeri Pánovej spolu s hnutelným majetkom štátneho úradu zoberie so sebou do vnútrozemia krajiny. Tento záchranný pokus bol neúspešný, pretože stále prechody vojska vyžadovali jeho duchovenské služby a duchovná služba by bola nemožná bez bohoslužobných potrieb a tieto preto do poslednej chvíle bolo potrebné ponechať v zbore. Toto obvinenie nemôže obstáť ani preto, lebo návrh z výboru pozostávajúci zo seniorov a seniorátnych kurátorov do humenského zboru nikdy nedošiel z dôvodu vtedajších zmätkov. Na základe vyššie uvedených žiada predsedníctvo seniorátu, aby proti navrhovateľovi a predkladateľovi Péterovi Mihályovi na základe cirkevných zákonov ráčilo začať kárne konanie. Súčasne sa obráti aj na predsedníctvo dištriktu, aby na jarnej členskej schôdzi seniorátu prijaté uznesenie na základe návrhu Pétera Mihálya sa neprijalo, ale aby zaviazalo seniorát na nové uznesenie. Dištrikt na svojom jarnom zasadnutí v roku 1916 podľa bodu 59 – 14 sa touto vecou nemieni zaoberať a preto vec vrátilo späť na seniorát.

Horeuvedenú sťažnosť senior 7. decembra 1916 postúpil Péterovi Mihályovi, aby sa k nej vyjadril. Péter Mihály odpovedá nasledovne:

„Ako predkladateľ a referujúci nikoho neohováram, iba som referoval o skutočnom stave vecí. Na potvrdenie tohoto sa odvoláva na jarnú členskú schôdzu seniorátu, ktorá v bode 50 a v jesennej členskej schôdzi v roku 1916, v bode 33 prijala uznesenia, podľa ktorých údaje predkladal na základe správ (hlásení) Sándora Böszörményiho, čiže zodpovedajúce skutočnostiam. S prekvapením berie na vedomie, že Sándor Böszörményi jeho obviňuje za uznesenie seniorátu, pretože on len predkladá ale uznáva sa členská schôdza. O uvedení do omylu, či o provokáciu nemôže byť reč. Na dôkaz toho pripája hlásenie z misie od Sándora Böszörményiho a listy medzilaboreckého kurátora Kassay -ho, ktoré svedčia o tom, že v jeho návrhu uznesenia nie je žiadny fakt, ktorý by nebol prebral z hlásenia Sándora Böszörményiho.“

Uznesenie č. 50 je len bolestnou konštatáciou toho čo sa prihodilo, až uznesenie č. 33 ukladá začať disciplinárne konanie voči Sándorovi

Böszörményimu za zanedbanie povinností. On ani slovom ani písomne sa nepričinil o to, aby seniorát vyniesol urážlivé uznesenie. Ale berúc do úvahy, že on by bol zodpovedný za spomenuté uznesenie, či je možné jeho obviňovať z toho, že podľa uznesenia sa berie s ľútosťou na vedomie že Sándor Böszörményi opustil zbor práve v najkritickejšom čase bez toho, aby sa postaral o svoje zastupovanie. Však seniorát ani vtedy o ňom nehovorí že je zbeh, že svoj zbor neverne opustil, keď v jeseni roku 1914 počas uzsoki prepadu bez vedomia a povolenia nadriadených orgánov opustil svoje miesto a z Rimavských Jánoviec (Gemerská župa) telefonuje seniorovi, aby sa postaral o jeho zastupovanie. Vo svojom hlásení však súčasne obviňuje svojho kantora z toho, že zo svojho zboru utiekol na bezpečnejšie miesto a predsa prevzal svoj plat. Ale o tom, že on ho tiež prebral, mlčí. Keď ho seniorát ani vtedy neobvinil z nevernosti k zboru, ešte menej to neurobil vtedy, keď z vôle ministra obrany opustil svoje miesto a zanechal ho bez zástupcu, hoci pociťuje, že to by mala byť jeho povinnosť, o čom svedčí to, že prosí seniora o zastupovanie, Józsefa Papa zas o vysluhovanie večere Pánovej počas Veľkonočných sviatkov, nakoniec pozdejšie on sám si zabezpečil zastupovanie v osobe Pála Koronku.

Svoje povolanie do vojenskej služby predkladá tak, ako keby sa toto udialo bez jeho súhlasu a vybavovania, hoci z výmeny telegramov medzi konventným radcom vyplýva, že k povolaniu do služby bolo potrebné splniť určité podmienky napr. aj to, či ovláda slovanský jazyk. Na túto otázku Sándor Böszörményi odpovedal, že áno, vie. Je otázne, že ako konvent pozná situáciu v zbore, ktorý je mimoriadne odkázaný na duchovnú starostlivosť, kde v misii sú veriaci vo veľkom rozptyle, či by nemal toto brať do úvahy aj napriek ponuke Sándora Böszörményiho a aj proti jeho vôli.

Nakoniec, keby nemal úmysel opustiť Humenné, mohol cestou biskupského úradu požiadať o oslobodenie z titulu nepostrádateľnosti, o čom svedčia viacere prípady.”

V Sárospatackých reformovaných listoch v č. 22 z roku 1916 udáva, že menovaný ho obviňuje a v inom čísle že priamo ohovára, pričom Péter Mihály v pripojených rukopisoch dokazuje, že o veci Sándora Böszörményi -ho v jeho hlásení o priebehu členskej schôdze seniorátu nie je ani zmienka.

Sándor Böszörményi vo svojom podaní k členskej schodzi dištriktu menovaného napáda všelijakými ponižujúcimi slovami.

Nakoniec Péter Mihály ukazuje, že za 20 rokov svojej činnosti ako referujúci vždy bol objektívny. Pri vybavovaní vecí verejných nikdy nebola pred ním osoba, ale záležitosť, ktorej pravdivé a objektívne vybavenie, okrem jeho svedomia, zaväzuje aj prisaha. Ohradzuje sa preto voči tomu, aby za jeho 20 ročnú nezištnú prácu ho niekto vystavoval na pranier a jeho napádal. Posúdenie svojej veci s čistým duchom vkladá do rúk predsedníctva.

Po prednese menovaného predsedníctvo predložilo písomnosti prokurátorovi z dôvodu posúdenia a vyslovenia mienky. Seniorátny prokurátor odporúča sťažnosť

zamietnuť, konanie zastaviť a to na základe týchto dôvodov: Je zistené, že uznesenie, ktoré stránka pokladá za urážlivé, navrhlo a prijalo zasadnutie seniorátu. Referujúci ako osoba pri prijímaní uznesenia nehrá rolu, preto *Péter Mihály* sa nemohol dopustiť ohovárania.

Predsedníctvo seniorátu po oboznámení sa s výrokom prokurátora dňa 8. marca 1917 prijalo uznesenie, že kárne pokračovanie zastavuje z nasledovných dôvodov: Vzhľadom k tomu, že inkriminované prvé uznesenie bolo prijaté na základe údajov práve z misijného hlásenia *Sándora Böszörményi* -ho za rok 1916, druhý návrh uznesenia zas na základe listov *Endre Kassay* -ho, kurátora medzilaboreckého zboru, ktoré zaslal na seniorátny úrad a ktoré obsahovali hlásenia o uvedenej veci, ďalej vzhľadom k tomu, že za urážajúce pokladané uznesenie prijal seniorát, referujúci ako osoba pri prijatí uznesenia nehrala nijakú rolu, teda *Péter Mihály* ako referujúci a zapisovateľ nemohol ohovárať. Z týchto dôvodov kárne opatrenie bolo potrebné zastaviť.

Proti tomuto rozhodnutiu predsedníctva seniorátu *Sándor Böszörményi* dňa 23. marca 1917 podal odvolanie na seniorátny súd. Vo svojom odvolaní pokladá za neodôvodnený ten výrok, podľa neho „banálny” podľa ktorého text uznesenia prijal seniorát. Pokladá za absurdné, že referujúci ako osoba pri prijatí uznesení nehrala žiadnu rolu. Referujúci krátko oboznamuje o skutkovej podstate, to čo vidí on za potrebné a svoj subjektívny názor – ešte aj nenávisť – predkladá schôdzi a toto prednesie. Seniorát je pod vplyvom zapisovateľa, ktorý s cieľom uvedenia do omylu a zavádzania pod ochranným plášťom seniorátu beztrestne a bez zodpovednosti „loví” na účet seniorátu, čo vyvoláva zdanie, že aj v našej demokratickej cirkvi sú „nižší duchovní utláčani” „vyššími duchovnými” hierarchiami.

Ale za neudržateľné pokladá dôvody aj preto, lebo podľa neho k prvému uzneseniu údaje nie sú v jeho misijnom hlásení, podľa ktorého by sám hlásil, že svoj zbor zanechal v problémoch.

Predkladateľ oklieštil tú časť jeho misijného hlásenia, kde udáva, že do vojenskej služby ho povolalo vojenské veliteľstvo a to z vôle a so súhlasom cirkevných inštitúcií. Zo seniorátu viac duchovných plní poľnú službu, ale predkladateľ sa zaoberá len s jeho osobou. K dôvodom predsedníctva *Sándor Böszörményi* používa aj takéto výroky:

„*Neostýcha sa viditeľne povedať to, že údaje pochádzajú z môjho hlásenia*”.

Čo sa týka straty medzilaboreckých bohoslužobných potrieb pokladá dôvody uznesenia predsedníctva za neudržateľné a popisuje priebeh snahy o záchranu bohoslužobných potrieb od 19. novembra 1914. Sťažovateľ (*Sándor Böszörményi*) pokladá konanie *Pétera Mihálya* za vzdialené od hľadania pravdy, za zlomyseľné, že len jeho viní z ľahkomyselnosti a nezodpovednosti, hoci podľa cirkevných zákonov za cirkevný majetok je spoluzodpovedný duchovný a kurátor spoločne a nerozdielne. Podľa *Sándora Böszörményi* -ho je teda dokázateľný skutok, že osobe na ktorú sa sťažuje viedla snaha o jeho ohováranie a využil k tomu seniorát,

ktorý nesprávne informoval o skutočnostiach. Preto na základe predložených vecí sa odvoláva a žiada nariadenie vyšetrovania.

Po ukončení dokazovania predsedníctvo rokovanie ukončí a po neverejnej porade verejne vyhlasuje následovný rozsudok:

Disciplinárny súd reformovaného hornozemplínskeho seniorátu na svojom zasadnutí dňa 24. augusta 1917 sa zaoberal odvolaním Sándor Böszörményiho, humenského t. č. poľného duchovného voči Péterovi Mihályovi, hlavnému seniorátnemu zapisovateľovi a uznesenie predsedníctva seniorátu potvrdzuje.

Ale keďže odvolávajúci sa Sándor Böszörményi používa na svojom podaní voči predsedníctvu seniorátu také výrazy, ktoré zakladajú dôvod na kárne pokračovanie voči nemu, všetky písomné doklady odovzdáva seniorátnemu prokurátorovi, aby v tejto veci vyslovil svoje odporúčanie.

Rozsudok je vyhlásený s tým, že po doručení do 15 dní sa môže nespokojná stránka odvolať cestou úradu seniorátu na dištriktuálny disciplinárny súd.

Dátum ako hore

Seghő Benjámin
cirkevný sudca, ako duchovný predseda

Nemes Lajos
seniorátny sudca ako svetský
predseda

Sallay Béla
seniorátny duchovný zástupca zapisovateľa – zapisovateľ

V druhej zápisnici zo dňa 24. augusta 1917 sa seniorátny súd zaoberal disciplinárnym konaním voči humenskému misijnému duchovnému Sándor Böszörményi -mu vo veci straty bohoslužobných relikvií v Medzilaborciach.

Vec predkladal Antal Kozma, duchovný sudca.

Predseda júci otvoril zasadnutie a uviedol, že prítomní sudcovia sú podľa zistení nezaujatí a ani zo strany ostatných stránok neboli vznesené námietky.

Predkladateľ oboznamuje zasadnutie následovne:

Veľactený Predtisský dištrikt prostredníctvom Hornozemplínskeho seniorátu mal vedomosti o tom, že počas vpádu ruských vojsk sa z filiálky v Medzilaborciach stratili bohoslužobné potreby a vkladná knižka na sumu 2.935.- korún sa zničila. Preto v roku 1915 na jesennom zasadnutí v bode 50. zápisnice vyzýva seniora Hornozemplínskeho seniorátu, aby vyzval kurátora medzilaboreckého zboru, aby preukázal, prečo majetok cirkvi neuložil na bezpečné miesto, hoci cirkevné vrchnosti dali každému duchovnému i kurátorovi inštrukcie a tieto seniorát zaslal aj medzilaboreckému kurátorovi. Medzilaborecký kurátor na tieto dotazy seniora odpovedal v štyroch listoch, v ktorých udáva, že on ani od humenského duchovného ani od seniorátného úradu ohľadne uvedenej záležitosti žiadne usmernenie nedostal.

Senior túto záležitosť predostrel pred členskú schôdzu seniorátu 27. septembra 1916 a seniorátna schôdza pod bodom 33. sa vyslovila, že za stratu bohoslužob-

ných predmetov z medzilaboreckého zboru svojou nezodpovednosťou viditeľne robí zodpovedným Sándor Böszörményiho, preto voči nemu nariaďuje začať disciplinárne konanie. Na jeho uskutočnenie splnomocňuje predsedníctvo seniorátu.

Sándor Böszörményi na svoju obranu v tejto veci udáva nasledovné:

Jeho za stratu cirkevného majetku zanedbanie povinnosti nezaťažuje, pretože už 28. augusta 1914 sa dohodol s kurátorom, že v prípade vpádu vojsk zachráni cirkavné bohoslužobné predmety a dohodli sa na tom, že kurátor Kassay Endre ako dôstojník pohraničnej stráže v prípade možného vyprázdnenia mesta spolu s písomnosťami pohraničnej stráže zoberie so sebou do vagónu aj majetok a písomnosti cirkevného zboru. Rozhodnutie teda bolo, tomuto sa však postavilo do cesty náhle napadnutie Rusmi a tak kurátor ani písomnosti pohraničnej stráže ani majetok označeným spôsobom nemohol zachrániť, pretože Rusi preťali aj železničné spojenie a v Medzilaborciach všetko zničili.

Kurátor Kassay chcel majetok cirkevného zboru zachrániť za každú cenu, tieto zveril šoférovi stotníka Szabadosa, ktorý išiel do Humenného a poprosil ho, aby tieto cennosti odovzdal duchovnému. Šofér odniesol cennosti do Humenného, ale prišiel tam až v noci a nechcel vyrušovať spiacu rodinu duchovného, preto tieto odniesol k domu zástupcu kurátora, kde tieto veci odovzdal neznámemu človeku s tým, aby tieto ráno odovzdal kurátorovi. Ale aj do Humenného vtrhli ruské vojská a zničili dom zástupcu kurátora a že tu sa zničil cirkevný majetok svedčí aj to, že inventárny zoznam sa našiel roztrhnutý medzi zrúcaninami domu. On sám bol nútený utiecť z Humenného.

Počas vyšetrovania sa zistili tie okolnosti, že vpád ruských vojsk bol taký nečakaný a železničnú trať do vnútrozemia krajiny preťali tiež nečakane, takže majetok cirkvi nebolo možné zachrániť a v dôsledku týchto faktov ani kurátora ani duchovného zanedbanie nezaťažuje.

Nakoniec sama cirkev nebola hmotne poškodená, pretože proces zrušenia vkladnej knižky prebieha a po uplynutí úradného termínu cirkev svoje peniaze dostane. Ostatné bohoslužobné predmety zaobstará na vlastné náklady kurátor Endre Kassay resp. Presbytérium medzilaboreckej filie.

Potom sa seniorátny súd odobral na neverejnú poradu a jednohlasne vyhlásil na verejnom zasadnutí nasledovný rozsudok:

Hornozemplínsky seniorátny súd disciplinárne konanie zastavuje, pretože v priebehu šetrenia sa nedokázalo, žeby Sándor Böszörményi bol vo veci záchrany medzilaboreckých bohoslužobných predmetov niečo zanedbal.

Zápisnicu podpísali

senior József Hutka,

seniorátny sudca Nemes Lajos a Bernáth Béla, svetský seniorátny zapisovateľ.

Celá záležitosť bola definitívne uzatvorená až v roku 1918, kedy bolo na kráľovskom okresnom súde v Stropkove vydané rozhodnutie o skartovaní vkladnej knižky a prokurátorovi dr. Izsepi Tihamérovi boli z vkladu vyplatené trovy konania a odmena za prácu vo výške 200.- korún. Nakoniec bol ukončený aj spor

medzi *Sándor Böszörményi* a *Péterom Mihályom* ako je to uvedené v bode 35. zápisnice z jesenného zasadnutia hornozemplínskeho seniorátu zo dňa 13. septembra 1918, kde *Péter Mihály* oznamuje, že *Sándor Böszörményi* -ho za urážky uvedené v zápise zo dňa 21. augusta 1917 požiadal o prepáčenie a to v liste, ktorý poslal z Moravy mesta Weisskirchen (Hranice na Morave) zo dňa 6. decembra 1917 prostredníctvom *Gyulu Ruszkay* -ho z Rimavských Jánoviec (bol to svokor *Sándora Böszörményiho*). Týmto *Péter Mihály* pokladá vec za uzatvorenú a preto bola vec uznesením cirkevného súdu zo dňa 9. mája 1918 uzatvorená a uložená.

Nakoniec v uznesení č. 36 zápisnice je uvedené, že disciplinárny seniorátny súd 24. augusta 1917 vyniesol výrok, že *Sándor Böszörményi* vo svojom odvolacom podaní voči rozhodnutiu predsedníctva súdu použil výrazy, ktoré naplnili skutkovú podstatu disciplinárneho pokračovania voči nemu, predsedníctvo súdu písomnosti postúpilo seniorátnemu prokurátorovi, aby v tejto veci podal odporúčanie. Prokurátor v odporúčaní zo dňa 7. mája 1918 odporúča ukončenie disciplinárneho konania, pretože *Sándor Böszörményi* v liste z Hraníc na Morave datovaného dňa 9. októbra 1917 požiadal o prepáčenie a svoju chybu uznal a toto jeho ospravedlnenie prijalo aj predsedníctvo. Preto predsedníctvo disciplinárneho seniorátného súdu dňa 9. mája 1918 prijalo uznesenie, v ktorom disciplinárne pokračovanie voči *Sándor Böszörményi* -mu zastavuje.

Z novín „*Felvidéki Hirlap*” zo dňa 4. novembra 1917 sa dozvedáme, že z príležitosti 400 -tého výročia reformácie sa 30. októbra konali v každom reformovanom cirkevnom zbore hornozemplínskeho seniorátu slávnostné služby Božie. Ústredné oslavy boli dňa 25. októbra v Sátorlajaujhelyi. Boli to zriedkavo pekné a povznášajúce oslavy. Tieto sa začali bohoslužbou v reformovanom kostole ráno o 9.00 hodine. Na začiatku sa pomodlil senior *József Hutka*, poďakujúc sa Bohu za dar reformácie a prosil o požehnanie a pomoc pre protestantskú cirkev. Potom vystúpil na kazateľnicu *Andor Enyedy*, duchovný za Sátorlajaujhelyu, ktorý v bohatom prejave vyzdvihol význam reformácie.

Po ukončení služieb Božích bolo slávnostné členské zhromaždenie pod predsedníctvom seniora *J. Hutku* a hlavného kurátora *László Dókusa*. Otvárací prejav predniesol kurátor, ktorý v kocke zhodnotil, začo môže celý svet vďačiť reformácií. Potom vystúpil *Péter Mihály*, hlavný zapisovateľ seniorátu a duchovný sudca, ktorý bol pri tejto príležitosti požiadaný, aby vypracoval a predniesol referát na tému „*Spomienky zo života Hornozemplínskeho seniorátu*”.

V celom rozsahu ozrejmil veľkolepú minulosť seniorátu, kde predstrel históriu reformácie, ako sa začala, ako žala úspechy u ľudí, ako vstúpila do boja v období protireformácie. Spomenul tých mužov cirkvi, ktorí tu v Zemplínskej župe resp. v širšom okolí a celej krajine boli prvými hlásateľmi reformácie a tých svetských funkcionárov, veriacich, ktorí bojovali za idey reformácie a politickú slobodu a boli ich vodcami. Uviedol, že rozkvet maďarského národa v období reformácie bol očividný úpadok po protireformácii bol zrejmy.

Slávnostnú členskú schôdzu ukončil kurátor *László Dókus* oduševnenými slovami a na jeho návrh schôdza prijala uznesenie, aby úvodné slovo seniora

Józsefa Hutku a referát *Pétera Mihálya* boli v zápisnici doslovne zaznamenané pre budúcnosť.

V zápisnici zo zasadnutia Predtisského dištriktu je údaj o žiadosti *Istvána Stundu*, ktorý ako chlapec z chudobnej rodiny v Pinkovciach študoval na gymnáziu a teológii v Sárospataku. Žiadal o poskytnutie resp. zvýšenie podpory na štúdium na univerzite vo Švajčiarsku. Dôvodí, že v dôsledku inflácie nastal taký pokles kurzu koruny, že odsúhlasená podpora vo výške 1.052.- korún je málo a nepostačuje na krytie výdavkov. Dištrikt odporúča, aby sa podpora pre menovaného zvýšila.

Na jarnom zasadnutí hornozemplínskeho reformovaného seniorátu dňa 7. mája 1918 predkladal správu o stave misijného okruhu v Humennom za rok 1917 *József Virág*, lastomírsky duchovný, pretože *Péter Mihály* sa svojej funkcie referenta misijného okruhu vzdal.

Predkladateľ spracoval správu na základe hlásenia z misijného zboru, podľa ktorej misijný duchovný *Sándor Böszörményi* od roku 1915 doposiaľ slúži ako poľný duchovný. Správu preto podáva kaplán *Pál Koronka*, ktorý napriek ťažkým okolnostiam konštatuje, že duchovný život v misii je uspokojivý.

V Humennom je síce návšteva bohoslužieb v kostole nedostatočná, príčinou však je to, že prevažná väčšina veriacich reformovaného vierovyznania sú úradníci a inteligencia, ktorá má v pohnutých vojnových časoch veľa iných povinností. Spolupatričnosť veriacich v zbore je dostatočná, o čom svedčí aj nárast ofery a milodarov, a to v matkocirkvi tak aj v diaspóre. Reformovaní a evanjelici a.v. žijú vo vzájomnej zhode a svoje povinnosti voči zboru si plnia bez výhrad.

Žiakom škôl i dospelým členom zboru bola rozdelená rôzna náboženská literatúra, konfirmandi dostali malé Biblie a toto má priaznivý vplyv na posilňovanie duchovného života.

Na základe štatistiky ohľadne počtu obyvateľov udáva, že k misijnému okruhu patrí 5 okresov na území ktorých je počet obyvateľov 102.656. Z toho reformovaných je 412 a všetci sú maďarskej národnosti.

Na službách Božích bolo v Humennom zúčastnených v nedeľu okolo 30 veriacich, na sviatky okolo 60, v Medzilaborciach 110 veriacich, v Snine 20, v Stropkove 40 a vo Vranove n/Topľou 45. Večeru Pánovu prijali pri každej príležitosti v Humennom 30 -ti, v Medzilaborciach 50 -ti, v Snine 15 -ti, v Stropkove 35 -ti a vo Vranove n/Topľou 40 -ti veriaci.

Duchovní pokrstil na území misie 10 detí, sobášil 5 párov, pochoval 3 ľudí. Služby Božie boli v Humennom 56 -krát, v misii 10 krát.

Pastiersku návštevu vykonal 33 krát, Večera Pánova v Humennom bola 6 krát v misii 10 krát. Vyučovanie náboženstva vyučoval 36 detí spolu 120 hodín, v Medzilaborciach 30 hodín 7 detí. Konfirmoval 19 konfirmandov. Na misijných cestách strávil 13 dní.

Hospodárenie s financiami je uvedené v peňažnom denníku.

Zastupujúci duchovný predložil aj cestovný denník spolu s prílohami a seniorát žiada duchovného, aby v bode III. denníka doplnil v abecednom poradí zoznam veriacich, v ktorých obciach žijú v rozptyle.

Misijný výbor odporučil pre členskú schôdzu seniorátu zobrať uvedenú správu na vedomie.

Rok 1918

V roku 1918 do ukončenia 1. svetovej vojny bol v Humennom stále duchovným, kaplán *Pál Koronka*. Zrejme koncom roka sa vrátil do Humenného *Sándor Böszörményi* s rodinou, pretože na vyúčtovaní za tento rok je už jeho podpis.

<i>Príjmy činili</i>	<i>4.852.- korún 0,28 halierov</i>
<i><u>Výdavky</u></i>	<i><u>4.848.- korún 0,51 halierov</u></i>
<i>Zostatok</i>	<i>3.- koruny 0,77 halierov</i>

Príjmy boli najmä z rôznych podpôr z vyšších orgánov cirkvi, z nadácie *Gustáva Adolfa*, výnosov z vkladov a cirkevnej dane.

Fotografia kazateľnice z roku 1918

Výdavky boli v obvyklej štruktúre a to na príspevok k platu duchovného, za vedenie spovokolu *Lajosovi Kovácsovi*, zvonárovi *Istvánovi Csontosovi st.*, na cestovné a poštovné poplatky, príspevky na rôzne fondy – napr. na podporu sirôt.

Z väčších vydavkov je zaujímavá platba za zavedenie elektriny a kúpu žiaroviek v sume 213.- korún. Pokladňu viedol *Thinsmidt Jakab*, podpísaní sú aj presbyteri *Sándor Dezső*, *Mihály Helmeczi* a *Elek Cseh*.

13. septembra 1918 sa v Sátoraljaújhelyi uskutočnilo seniorálne zhromaždenie Horného Zemplína. V zápisnici je uvedené, že v senioráte je 15.217 veriacich organizovaných v matkocirkvách a filiách 49 zborov. Cirkevné školy boli v 32 obciach.

V roku 1918 zomrel biskup *Tüdös István*. Na uprázdnené miesto bol zvolený duchovný *Révész Kálmán*, senior abovského seniorátu. O tejto skutočnosti sa dozvedáme z listu č. 2970 – 1918, kde hlavný dištriktuálny zapisovateľ a zástupca biskupa *Czinke István* toto oznamuje všetkým zborom.

List datovaný 5. decembra 1918 obsahuje aj informácie, že zo všetkých úradných miestností a škôl je potrebné odstrániť portréty nebohého *Františka Jozefa I.* a bývalého kráľa *Karola IV.*

Novozvolený biskup bol do úradu uvedený 19. decembra 1918 v Miškolci.

Biskup *Révész Kálmán* sa natrvalo presťahoval do Miškolca v júli 1920 a výkonom biskupských právomocí Predtisského dištriktu na území Slovenska v rámci I. ČSR poveril *Palóczi-Czinke Istvána*, zborového farára v Rimavskej Sobotě.

Legelő könyv

Dicsőségesen uralkodó
Első Ferencz József,
Császári és Apostoli
Királyi Felügyelő
Vegyes.

1898. - 1899. sz.

a legelőzatosabb földi tisztoktól
és a legmelyebb alattvalói köte-
lással bonyolított

legelőzatosabb körülmé-
nyek

a komonnai ev. ref. misszió
egyháztanácsnak nevében
Rex, László felkérnek és
Manday István főgond-
noknak

személyesen

melyben a temp-
lomépítés befejezke-
désével egyidejűleg a ho-
monnai ev. ref.
misszió egyház
székére némi
segélyért alázat-
tal csodálnak.

69970/18/8

Aláíratos kérésünk megújítá-
sa mellett a legmélyebb hódolat-
tal maradtunk.

Homonnan, 1898-ik év július hó 5-én

Császári és Apostoli Királyi
Felségodnak, Legkegyelmesebb Urunk-
nak

legálázatosabb szolgálai
a homonnan ev. ref. missziói egyház-
tanács tagjai,
és ezeknek nevélen mint megbízottjai:

Mándy Márton
főgondnok.

Rév László
lelkész.

470
1898.

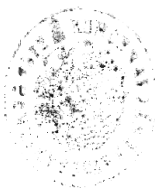
Az egyházi ügyek elme-
nítése felgyán legálázatosabban
ajánlom.

Szeged, Aug. 15. 1898.

Jóváhagyás
f. Templon
ev. ref. Eger.

a törvényben foglaltakat
igazolni.

Homonnan 1898 augusztus 16.

Királyi megbízott
főszolgabíró.

Császári és Apostoli Királyi Felhívás!

Legkegyelmesebb Urunk!

Lempelénvármegye felső részén Homonná központtal egy körlelkész-i állomást létesített az, 1889-ik évben a tessáninmeni ex. ref. egyházkerület a vármegye egész felvidékén szétzórva élő hitfelek lelki gondozására véget.

E körlelkész-i állomás nemcsak egyházi, de nemzeti ügyi szempontból is fontos jelentősége, a midőn a szelvényben hosszában lát nyelven hangzó istenitisztetések közepette ideo Hazánk nemzeti nyelvén szólaltatja meg az igét.

Korábban a lelkes gyülekezet még 1890-ben egy kis templom építéséhez; de akkor ezt fél nem építhette egészen, mert teljesen hiányt az anyagiak forrása.

Ebben az 1898-ik esztendőben vágyunk mind lelkünk nagyon, hogy Isten imádságára szentelt hajlékunknak juttatását teljesen befe-

2
jeshetnöke. Az befejezési munkála-
tok 3000 forint meghaladó összeget
kivánnak; e célra hitfeleink
áldozathétség és kurgölködése
összehordott már közel 2000 forint.

De többet remélnünk és kíván-
nunk tőlük nem lehet, mert így
is csaknem erejüket meghaladó
áldozatot hoztak a csekély számin
és szerszám javadalmazásu egyháze-
tükre. Kívülről vagyunk tehát
kéremtelenek megexerezni a hiánpió
összeget.

Az legalázatosabb flúri tiszte-
lettel és a legmélyebb alattvalói
hódolattal fordulunk azért

Császári és Apostoli Királynak
Felség, Legkegyelmesebb

Urunknak hű alattvalói iránt min-
denkor tanusítani szokott kegyes-
ségéhez, esedezvén, hogy ügyünket
némi segélylyel támogatni
legkegyelmesebben méltostat-
nák.

OSOBNOST

Ladislava Réz -a

(Réz László)

Preložila z maďarského jazyka a spracovala: Mgr. Valéria Csontosová
Graficky navrhol a upravil: Arpád Csontos

Humenné 2008

Ladislav Réz

sa narodil 5. septembra 1867 v Sátoraljaujhelyi v rodine remeselníka Daniela Réza a matky Alžbety rod. Tóthovej.

Základné vzdelanie získal v rodnom meste a stredoškolské gymnaziálne po VI. ročník v Sátoraljaujhelyi a potom pokračoval v štúdiách v Sárospataku, kde v roku 1886 maturoval. V štúdiu pokračoval na teológii a v roku 1890 zložil prvé kňazské skúšky a druhé kvalifikačné kňazské skúšky zložil v roku 1891.

Jeden rok bol vychovávateľom u Bélu Mecznera v obci Rad, ktorý bol v tom čase kurátorom dolnozemplínskeho seniorátu a hlavným županom Zemplínu. Tri roky bol kaplánom v obciach Hárkány a Megyaszó. Potom dva roky pôsobil ako učiteľ náboženstva v Sárospataku na štátnom učiteľskom ústave a v dievčenskej reformovanej škole.

Odtiaľto bol pozvaný do humenského evanjelického reformovaného misijného zboru, kde nastúpil **1. apríla 1896**. Po svojom zvolení za misijného farára v Rožňave tam nastúpil **1. septembra 1902** a až do svojej smrti **12. septembra 1924** tu pôsobil ako riadne zvolený farár.

Svoju publikačnú činnosť začal veľmi skoro, a už v roku 1892 prispieval do novin - Sárospataki Lapok (Šárošpatacké listy). Zaoberal sa otázkami cirkevnými a to analýzou a návrhom synodných zákonov. V roku 1895 napísal pojednanie o výuke náboženstva v reformovaných ľudových školách, v roku 1896 sa zaoberal ľudovými školami vo všeobecnosti a zvlášť potom otázkou výuky učiteľov náboženstva z hľadiska reformovanej cirkvi. Podával pripomienky k návrhom zákonov, ako cirkevných tak aj ministerstvu náboženstva a školstva, podával správy o stave školstva, napísal pojednanie o fungovaní reformovaných stredných škôl v školskom roku 1897/98.

V roku 1899 napísal odborné pojednanie na tému uvedenia do úradu ako duchovných tak aj biskupov. V roku 1899 bol redaktorom a zostavovateľom ročenky o fungovaní reformovanej pedagogickej školy a vyššej dievčenskej školy v školskom roku 1897/98. V roku 1900 sa zaoberal v článku „*Myšlienky o kongruí*“ - odmeňovaní farárov. V roku 1901 napísal pojednanie „*Rozšírme odbor né teologické vzdelávanie*“ a „*Jedna epizóda z činnosti praktizujúceho farára*“. Navrhoval napísanie dejín reformácie v Maďarsku, zvlášť so zreteľom na Potisský dištrikt. V roku 1903 sa ako jeden z prvých zaoberal otázkou slovenských reformovaných veriacich v článku „*Zamyslenie nad slovenskými reformovanými zbormi v Maďarsku*“. Zaujímal sa a dával návrhy na spôsob vyučovania náboženstva v reformovaných stredných školách. V časopise „*Protestáns Szemle*“ v roku 1904 sa zaoberal zjednotením liturgie. V „*Sárospataki Református Lapokban*“ (Šárošpatacké reformované noviny) sa zaoberal otázkou spevníkov. Okrem toho v rôznych novinách publikoval menšie práce, medzi nimi aj recenzie kníh. Jeho kázne a cirkevné prejavy boli uverejňované ako v zmienených novinách, tak aj v miestnej tlači kde pôsobil. Písal aj literárne diela, napr. „*M. Génius*“ (v Bratislave), „*Strážca*“ (Šárošpatak). V novinách „*Zemplén*“ (Sátoraljaujhely), „*Homonna és vidéke*“

RÖNSZÖV, 1923.

III. évfolyam 16. szám

április 29.

Magyarországi Köztársaság Az Egyezményes Rófolók, Egyház hivatalos lapja. Főmunkatárs: SÓRÓS BÉLA Főszerkesztő: RÉZ LÁSZLO Kiadott lap: 40 Sz. Népellenes — 10 K. Megvilágító Párt-éves 30 K. Népellenes sajtóval szándék.

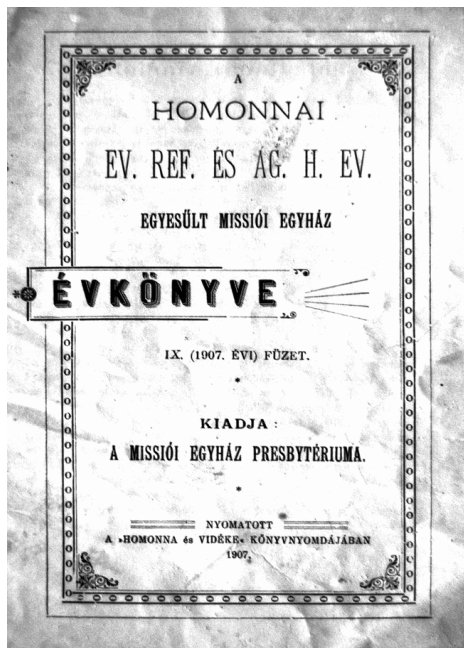
Konvent előtti.

(R. L.) Április hó 25-én az össze-
 hívottak informálisan egyháziak egyetemes
 Konvencie Konventjának. Csak néhány
 nap választé el. Amint látni lehet,
 tehát egy nap választásnak a Konvent
 előtti került tárgyalás sorozatát, hiszen
 állhatatlan, hogy a tárgyalás nagy
 többsége aszerint kérdéseit előterjeszt-
 el. Egyetemes egyháziak előterjeszté-
 se. Ha mi perszámuknak alkalmas lenni,
 mondhatnánk azt is, hogy egyetemes egy-
 háziak, az egy egyháziaknak is vagy
 bizonyos csoportok a kérdésnek miként
 való előterjesztéséig, melyek a Konvent
 tisztázott, foglalkoztatott.

Tárgyalás egyrészt és a bűntény meg-
 írt az állam alakulása óta. Csak megpro-
 bálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég lelki. Mi, akik a munkánk
 tevékeny részt vehetünk, mi a bűntény
 kivételét nem megállapítjuk. — Csak meg-
 próbálhatatlan volt részekre az 1860-
 évek. Dolgozatok a szék — részt a
 bűntények, egyrészt előterjesztés, és
 magának a híveknek is elől országban
 való befoglalása érdekében. Hogy mi-
 gyan, az egyháziaknak is meg-
 írtak, és a bűntények, és a bűntények
 szintén elég

V Humennom inicioval založenie a bol aj prvým tajomníkom spolku „*Homonnai jótékony nőegylet*“, čo bol dobročinný spolok žien bez ohľadu na konfesijnú príslušnosť. Stanovy tejto organizácie spolu so zápisnicami od roku 1897 do roku 1913 sú doposiaľ zachované a archivované v tunajšom zbore Reformova-

nej cirkvi. Vzorne vedené zápisnice a ročné zúčtovania môžu ešte aj dnes slúžiť ako príklad pre systematickú a cieľavedomú prácu občianskych združení.

Ročenka 1907 - „*Humenská Ev. Ref. a Aug. Evang. zjednotená misijná cirkev*“

O jeho občianskych aktivitách, o jeho obľúbenosti nielen medzi svojimi veriacimi, ale aj občanov mesta, svedčia aj autentické články z novín „*Homonna és vidéke*“ - „*Humenné a vidiek*“, z ktorých niektoré uvádzame vo voľnom preklade. V úvodnom čísle „*Homonna és vidéke*“ 1. ročník, č. 1, Homonna, zo dňa 7. decembra 1901 sa László Réz prihovril potencionálnym predplatiteľom a čitateľom v úvodníku.

Zdravica

„Čím je národ slobodnejší, čím viac rozhladený, tým viac cíti potrebu novín. Tomuto nasvedčuje príklad USA, kde keď vznikne nejaká usadlosť pokladajú za potrebné vybudovať tlačiareň a založiť noviny“. Citoval som nášho jedného významného vedca, a tieto slová zodpovedajú pravdivosti aj mojich skúseností. V Amerike poznajú dôležitosť tlače a túto sa usilujú postaviť do služieb pokroku. Tam nepokladajú tlač za luxus, prakticky mysliaci, vo svetovej súťaži rozhodujúci Američania vedia náležito oceniť silu informácie prostredníctvom tlače. Kde sme my uprostred týchto skutočností a kde je mienka spoločnosti? My máme voči vidieckej tlači predsudky a komplexy menejcennosti. Neusilujeme sa učiť sa od

veľkých a múdrych národov. Ba čo viac, ani poučenie z vlastných dejín sa neusilujeme využiť vo svoj prospech. Aj naše dejiny dosvedčujú a učia, že tlač je barometrom slobody a osvietenosti. Je skutočnosťou, že tlač je veľmi vhodná na stupňovanie informovanosti a slobodného šírenia informácií. V našej dobe je úloha tlače až okatá ! Totiž v oblasti vzdelania, priemyslu, obchode všeobecne v kultúre a národnom hospodárstve vo všeobecnosti v každom smere zo dňa na deň sa mení obraz sveta a to vo veľkej rýchlosti. A teda, keďže je vývoj veľmi rýchly, väčšina ľudí nestíha tieto zmeny a stále sa meniace podmienky sledovať a na druhej strane mnohí ani nemajú čas ani príležitosť upriamiť svoju pozornosť na dôležité momenty našej doby.

Je teda prirodzené, že je nevyhnutné založiť taký orgán, ktorého poslaním a povinnosťou je:

predstaviť vývoj z každej strany, všeobecný svetový pokrok, z toho vyplývajúce ponaučenie a využitie týchto poznatkov pre ich urýchlenie aplikáciou.

Tieto príčiny – dôvody vedú k tomu, že aj u nás sa zo dňa na deň množia rôzne noviny.

Tieto všeobecné dôvody inšpirovali už niekoľko rokov v Humennom a okolí niekoľko mužov oduševnených pre dobro, šľachetnosť a krásu, aby aj v tomto mestečku založili tlač, ktorá by zobúdzala, podnecovala verejnú mienku v smere pestovania kultúry, hospodárstva a vlastenectva.

Šľachetný nepokoj a túžba sa dlho neplnila, ale čo leží, nebeží! Hľa prvým číslom „NOVÍN“ sa teraz predstavujeme širokému publiku. Vyprevadíme na cestu tieto malé noviny. V našom konaní nás vedú nezištné ciele. Len verejné otázky a verejné problémy sú tie, ktoré nás vedú k práci a ktoré nás povzbudzujú.

Pred našimi očami je rozvoj a lepšia budúcnosť tohto malého, ale starobylého mestečka, ktoré si zaslúži lepšiu budúcnosť. Skromne sa dávame na cestu. Naše ambície sú skromné. Priznávame predovšetkým sami pred sebou, že pracovná skupina je malá, aj sily ubúda, ale naša myšlienka je tá, že „je obilie vhodné na žatvu“ a podľa toho je nutné pracovať aj vtedy ak okruh spolupracovníkov je taký malý, a aj naše sily na takú úlohu sú možno nedostatočné.

Náš redakčný kolektív a naše skromné schopnosti si je vedomí, a otvorene priznávame, že náš cieľ je len ten, aby sme slúžili v prvom rade a hlavne tomuto mestu a vidieku. Práve preto vyhlasujeme aj to, že my si ctíme a vážime župné noviny a prácu našich starších redaktorov a skláňame sa pred nimi. My nehovoríme to, že oni nereprezentujú dostatočne verejnú mienku. Práve naopak. Ale pritom cítime, že aj my potrebujeme taký tlačový orgán, ktorý by bol výlučne náš, ktorý slúži potrebám užšieho kruhu ľudí v našej župe, pretože vidíme, že krajské noviny viac sa zaoberajú vlastnými miestnymi a krajskými, resp. štátnymi politickými vecami. Veru aj my máme svoje špecifické záujmy. Aj v našom meste a okolí je čo naprávať, nahrádzať a tvoriť, ktoré si vyžadujú pomoc takého dôležitého faktora ako je tlač.

Tak napr. pri otázke všeobecného vzdelávania je taký stav, kde už sú základy položené, rozvíjať a uskutočniť také činnosti, kde ešte ani základy nie sú položené.

Všade dávať do popredia národné záujmy Maďarska ako krajiny. Je potrebné zlepšovať stav hospodárstva a jeho napredovanie. Už teraz zdôrazňujeme, že na tomto poli je ako v meste tak i vidieku čo robiť.

V popredí je otázka hľadania riešenia sociálnych problémov, bez zdravého spoločenského života nie je možný ani rozvoj ani pokrok.

Nehovoríme vopred, aké rôzne poslanie budú mať naše maličké noviny. Sme však presvedčení, že za dobro, šľachetnosť a krásu je potrebné oduševnenie nielen nás, ale aj širokej verejnosti.

Musíme uznať, že máme určité obavy, ktorými púšťame na cestu naše noviny, či splníme očakávania verejnosti a i naše ciele. Či naše telesné i duševné schopnosti budú dostatočné na splnenie tohto šľachetného cieľa ?

Na tieto otázky vzťahujúce sa na obavy zmierňuje tá skutočnosť, že máme prísľub od vynikajúcich mužov, že nám budú k dispozícii svojou nezištnou radou a pomocou.

Predstavujeme širokej verejnosti osobnosti a ich menoslov, ktorých prísľub na spoluprácu nás napĺňa dobrým pocitom:

Bernát Béla, Humenné, Diószeghy János – Vranov n/T., okresný hlavný slúžny, Durcsinský Gyula ml., Humenné, Goócs József, Humenné, Dr. Grünwald Ignácz, Humenné, Haraszthy Miklós, Humenné – hlavný slúžny, Horváth Gyula, Snina, Kerekes György, Košice, Kula István, Udavské, Lengyel Samu, Humenné, Mendly Károly, Humenné, Dr. Moskovics Ervin, Humenné, dr. Moskovics István, Humenné Dr. Oláh István, Humenné, Petrasovszky Leo, Svetlice, Reich Manó, Segedín, Révész Emil, Humenné, Sassi Nagy Lajos, Segedín, Szigethi Bertalan Humenné, Tóth Béla, Humenné, Dr. Thomán Dávid, Užhorod, Tutkovics Bertalan, Radvaň, Dr. Vályi Zsigmond, Budapešť, Vározy Mihály, Humenné, Ugray Lajos, Humenné, Ungváry Ede, Stropkov, Zseltvay Bogdán, Vranov

vedení vyššie uvedenými myšlienkami a cieľmi, povzbudzovaní gardou spolupracovníkov púšťame teda na cestu naše noviny „Homonna és vidéke“ - „Humenné a vidiek“.

Prvý krok na splnenie šľachetného cieľa sme vykonali. Aký bude výsledok, vie len Boh.

Pretože: „Človek mieni, Pánboh mení!“

Réz László

zodpovedný redaktor

Neopomenul ani na svoju povinnosť prihovoriť sa čitateľom pri svojej rozlúčke s Humenným. V „Homonna és vidéke“ dňa 5. apríla 1902 uverejnil úvodník s príznačným titulkom:

Slovo na rozlúčku

Už viac rokov v myšliach viacerých žila myšlienka založiť v Humennom noviny. Ja sám som sa pripojil k tým, ktorí pokladali za potrebné aby v našom meste vychádzal týždenník.

Vydanie novín z roka na rok meškalo. Ved' pri založení novín a pre ich úspešné fungovanie je potrebný kapitál, aj keď je reč iba o skromných, nenáročných novinách.

Táto naša túžba sa splnila pred necelými piatimi mesiacmi a hoci chudobný a skromný, náš spravodaj uzrel svetlo sveta.

Otázkou bolo už len to, kto sa podujme na šéfredaktorskú úlohu. Kto si zoberie na plecia túto ťarchu, ktorá ide ruka v ruke s vydávaním a redigovaním novín.

Nie je dobrým vojakom ten, ktorý ujde z rozhodujúcej bitky, ktorá býva najťažšia a najnebezpečnejšia. Nechcel som sa podobáť vojakovi, ktorý ujde z bojového poľa, prijal som teda šéfredaktorský post. Ved' celé tri roky som zdôrazňoval, že potreba novín je nevyhnutná.

Dnes zostavujem 18 -te číslo týchto malých novín. Ako som zvládol úlohu, posúdi čitateľ. Isté je, že som sa usiloval o absolútnu nadstranickosť, pravdivosť, úprimnosť a vyváženú triezvu publicistiku.

Nechcel som, aby sa naše noviny podobali prudkej rieke, ktorá síce odnesie veľa nečistôt, ale zanechá aj veľa bahna. Mojim snažením bolo, aby sa podobali horskému potôčiku, ktorý prudšie tečie tam, kde je to potrebné, ale je užitočný tak, že očistí vzduch svojou príjemnou odparujúcou sa vodou. Či sa to podarilo, ponechávam na úsudok milých čitateľov.

Cesty Božie zariadili moje pôsobenie tak, že musím ísť pracovať na iné miesto, musím tu zanechať pracovné pole, kde som pracoval šesť rokov.

Odchádzam s dôverou v sily spolupracovníkov a čitateľskej obce, pretože verím, že sa podarilo dokázať, aká veľká je potreba informácií a aké sú potrebné na rozvoj odkázaného mesta v centre takého veľkého vidieka ako je humenský.

S touto nádejou odchádzam a viem, že pevná vôľa veľa zdolá a verím, že Humenné a vidiek sa bude ďalej rozvíjať.

Ďakujem svojim spolupracovníkom za ich srdečnú a nezištnú podporu, všetkým ktorí finančne naše noviny podporujú a dúfam, že na mňa budú spomínať v dobrom.

S pozdravom

Réz László

19. apríla 1902 sa v redakčnom článku „Homonna és vidéke“ - „Humenné a okolie“ popisuje priebeh rozlúčky s László Rézom:

Rozlúčkový večierok

Občania a predstavitelia mesta Humenné usporiadali imponantný rozlúčkový večierok všeobecne ctenému, na každom poli spoločenského života vynikajúcemu obyvateľovi László Réz -ovi z príležitosti jeho definitívneho odchodu do Rožňavy.

V najlepšom svetle sa potvrdilo, že človek, ktorý má bohaté zásluhy v živote mesta, ozajstný vlastenec, ktorý toľko toho urobil v každom smere pre blaho mesta a mal vždy len šľachetné ciele, sa nemôže vzdialiť bez toho, aby sa mu nevyslovila vďaka a uznanie a aby odchádzal s najkrajšími spomienkami.

Dňa 13. apríla v salóne Štefanie sa zišla na večeru vynikajúca spoločnosť, aby oslavovali lúčiaceho sa László Réza.

Na bankete sa zúčastnilo 41 účastníkov a jedno za druhým sa striedali vynikajúce prípitky, ktoré otvoril Dr. István Oláh s duchaplným, vzletným prejavom. Jeho prejav bol plný hlbokých myšlienok, tak isto ako aj ďalšie, sa vyznačoval úprimnými citmi a uznaním a skveli sa ako kytica vonných kvetov vo svetle ozajstnej úcty a lásky k odchádzajúcemu priateľovi.

Vrúcne slová vďaka pramenili z hĺbky duše lúčiaceho sa, s úprimným pohnutím sa vyjadril, že tieto verejné prejavy úcty a vďaka si vo svojom srdci zachová naveky a v jeho spomienkach budú mať miesto navždy.

Potom s dojatím zdvihol svoj pohár na prípitok všeobecne vážený, sivovlasý podžupan Matolay Etele, ktorého osud poslal do služby v inej župe. Zvučný hlas starého pána milo znel slovami uznania a požehnania, ktorými vypravdal na cestu lúčiaceho sa priateľa.

Prehovoril aj Dr. Toronszky Elek, ktorý vzdal hold všeobecne váženému, vynikajúcemu občanovi, ktorý vždy pracoval v prospech mesta nezištne a oddane. Jeho jednoduché výstižné slová vyjadrovali tú lásku a úctu, ktorej sa László Réz tešil u širokej verejnosti.

Lúčil sa aj Lengyel Samuel s tým človekom s otvorenou myslou i srdcom, ktorého odchod z mesta vyvoláva bolestné city.

Uprostred vynikajúceho prejavu Dr. Ernő Moskovicsa prišlo najkrajšie prevapenie.

Objavili sa krásy mesta Humenné, ktoré v mene ženskej dobročinnnej organizácie prišli vyjadriť uznanie a úctu a potom spolu počúvali ďalšie prejavy.

Prípitok predniesol aj Dr. Armin Kelemen, ktorého prejav mal všetky znaky vedeckej štúdie, vyzdvihol úlohu protestantských cirkví od ich obnovenia v meste, ich prínos na poli kultúry, jej zásluhy vo verejnom živote, ktorá ako konečná bašta misijnej stanice ochraňovala svojich – a nielen svojich veriacich. Na tohto vynikajúceho muža cirkevného zboru zdvihol svoj pohár.

Potom predniesol prípitok na počesť L. Réza dr. Ervin Moskovics. Po ňom zdvihol pohár podžupan Matolay Etele, aby pripil prítomným dámam, ktoré v živote mužov znamenajú veľa, pretože ich nezištná pomoc, ktorú poskytujú mužom v ich práci je neoceniteľná.

Najvynikajúcejšie prirovnania v prípitku na ženy predniesol aj László Réz.

Nakoniec predniesol prejav Béla Tóth, ktorý uzatvoril duchaplné prípitky humorne ladenými slovami plnými optimizmu.

Pri dobrej muzike sa spoločnosť zabávala do pozdných nočných hodín a každý účastník sa odobral na nočný odpočinok so spomienkami na milého, všeobecne obľúbeného László Réza.

Nech ho Boh sprevádza do jeho nového domova – aj tam ho odprevadí nezmeraná láska humenčanov.

Lúčili sa aj ženy...

Humenský ženský dobročinný spolok sa 14. apríla 1902 popoludní o 14.00 hodine stretol na mimoriadnej schôdzi, ktorú venovala svojmu tajomníkovi László Rézovi z príležitosti jeho odchodu z Humenného. Vrelými slovami vďaky sa s ním rozlúčila predsedkyňa spolku pani Haraszthy Miklósné. Ocenila jeho prácu ako tajomníka spolku, vyzdvihla jeho zásluhy a organizačnú prácu ako spoluzakladateľa spolku, jeho príspevok k rozkvetu spolku.

Jeho pôsobenie a zásluhy boli ocenené zápisom do knihy spolku a výpis uznesenia bol László Rézovi osobne odovzdaný.

Funkciou dočasného zapisovateľa bol poverený pán Béla Tóth.

„Homonna és vidéke“ - „Humenné a okolie“ 19. apríla 1902

Mohlo sa zdať, že kapitola odchodu László Réza je ukončená. Že sa tak nestalo, dozvedáme sa z vydania novín „Homonna és vidéke“ - „Humenné a okolie“ zo dňa 5. júla 1902. Uverejnené sú hneď dva články, ktoré svedčia o hlbokej stope, ktorú kňaz, spisovateľ, novinár a verejný činiteľ László Réz zanechal v Humennom.

Tu sú v plnom znení:

Prstienkovanie...

Neráťte upadnúť do omylu ohľadne titulku, nejde o také prstienkovanie ako sú všedné zásnuby.

Bolo by priam hrozné, tieto zásnuby chápať v ich zvyčajnom ponímaní, pretože reč je o mnohých oduševnených ženách. Pane môj, čo by na to povedali potomkovia janičiarov v turbanoch, keby svet prekvapili takou zvestou, že niekde v Uhorsku X, Y, Z, V atď.; dámy sa zasnúbili s pánom N. A predsa veci stoja približne tak. Máme ešte v živej pamäti tú širokú škálu činností, ktorej iniciátorom a účastníkom bol Ladislav Réz, humenský evanjelický reformovaný farár, zakladateľ a prvý šéfredaktor našich novín.

Jedným z jeho trvalých diel po mnohých a nekonečných vybavovačkách je „Humenský ženský dobročinný spolok“, ktorého tajomníkom bol od jeho založenia, až do svojho odchodu na nové pôsobisko a vždy oddane a s láskou slúžil dobrej veci. Pri rozlúčke sa dojemne vyjadroval o tom, ako stojí za spolkom žien a ženy sa ne-tajili obdivom a úctou voči László Rézovi a svoju bolesť spojenú s jeho odchodom vyjadrili aj ony.

Už sa zdalo, že vzájomne vyplakané slzy vyschli a spojenie medzi spolkom a jeho apoštolom sa pretrhlo. Ale nestalo sa tak. Pani Mándyová s veľkým oduševnením odštartovala iniciatívu v takom smere, aby sa spojenie – obrazne povedané – nepretrhlo a nezaniklo, ale zostalo medzi tajomníkom a spolkom naveky. Tento cieľ oduševnené a cieľavedomé ženy dosiahli.

Na ruke Ladislava Réza sa skvie prsteň s diamantovým očkom, ktoré ako dar „Humenského ženského dobročinného spolku“ symbolizuje, že on ostáva naďalej ich

Toto je príbeh týchto, nie každodenných zásnub, z príležitosti ktorých Ladislav Réz poslal na adresu pani Mándyovej nasledovný krásny list plný srdečných slov.

Odpoveď László Réza uverejnená „Homonna és vidéke“ 5. júla 1902

Veľavážená milostivá pani !

27. jún t.r. patrila k najpríjemnejším a najšťastnejším dňom v mojom živote. Lebo tento deň je dôkazom, že nezištná práca bez egoistických cieľov v prospech lásky ku človeku, čiže ideálna práca, okrem nášho pocitu sebauspokojenia prináša uznanie a odmenu od iných, od nám blízkych ľudí.

Odkedy som samostatným človekom, moja láska k ľuďom bola vždy v popredí a nikdy ma nevedol egoizmus. Nikdy som sa neusiloval o to, aby som sa dostal do priazne tzv. „veľkých“, ako som sa tam ani nedostal. Nikdy som sa neusiloval, aby som za svoju prácu zhrňal hmotné statky, veď som dodnes chudobný: ani len to ma nevedlo, aby som za svoju prácu dostal uznanie či pochvalu, pretože som urobil aj veľa takých vecí, za ktoré som si vyslúžil kritiku. Konal som vždy to, čo mi šepkala moja duša a čo cítilo moje srdce.

Moje srdce cítilo a cíti, že starosti opusteného, chudobného či žobráka musí zobrať na svoje plecia spoločenstvo. Pretože slzy sirôt, žiaľny plač opusteného, bieda chudobného žobráka je z jednej strany do neba volajúce obvinenie proti spoločnosti a na druhej strane nesvedčí o šľachetnosti ľudského ducha. Moja duša mi šepkala, že tam v Humennom to, čo cíti moje srdce, môžu uskutočniť len a len ženy, ktorých podstatou je čistá láska.

A čo mi šepká moja duša, v tom som sa nesklamal. Humenské ženy počúvali môj volajúci hlas. Založila sa šľachetná ženská dobročinná organizácia a ja som bol šťastný, že som mohol byť jej robotníkom. Ale vtedy, keď som sa musel od spolku odlúčiť, keď som musel cítiť, že už nie som jej členom, ma pochytila bolesť, že už nie som súčasťou organizácie, v ktorej som pracoval s takou radosťou.

A hľa, bolestivý pocit pominul, predošlé šťastie sa mi vrátilo. Tu je na mojom prste prsteň, ktorý mi hovorí, že spolok ma pokladá za svojho aj naďalej. A na mojom veľkom šťastí máte hlavnú zásluhu Vy milostivá pani, v ktorej veľkej duši vznikla myšlienka, tá myšlienka „oprstienkovania“, ktorá svoju myšlienku premenila na skutočnosť a preto neľutovala žiadnu námahu. Som Vám vďačný milostivá pani za svoje šťastie.

Ale moja vďaka patrí všetkým členkám spolku, každej jednej členke osobitne za to šťastie, ktoré môžem mať. Lebo od každej jednej členky záležalo, či sa myšlienka, ktorá mňa obšťastňuje, aj uskutoční.

A tak je moja skromná práca verejne uznaná z vôle členov. A čo je najdôležitejšie je to, že ženský dobročinný spolok stojí na pevných základoch: Je všeobecne známe, že ženy sa nadchnú len pre takú prácu, ktorá je v súlade s ich srdcovými záležitosťami. Teda humenské ženy pociťujú, že je potrebná. Nech ich za to požehná Pán Boh! Prosím milostivá pani, aby ste svojimi výstižnými slovami tlmočili

moju vďaku za toto vyznamenanie, ktoré si budem navždy vážiť a som vďačný za toto ocenenie, ktorého sa mi dostalo z príležitosti mojich menín.

Rožňava 30. júna 1902

Ruky bozkávam, s úctou

Ladislav Réz

O jeho ďalšom pôsobení v misijnom zbore v Rožňave máme len nesúvislé a ojedinelé informácie. Z rôznych zdrojov vieme, že jeho aktivita na poli cirkevnom i občianskom, práve v Rožňave dosiahla vrchol. O tom svedčí skutočnosť, že viac ako dvadsať rokov bol poslancom mesta Rožňava. Inicioval a v roku 1904 založil „*Rožňavský umelecký spolok*“, ktorého bol zároveň predsedom.

Z tohoto postu inicioval založenie mestského múzea, čo sa mu napokon v spolupráci s **Hazslinský Rezsóm**, stredoškolským profesorom, latinčiny, gréčtiny, maďarského jazyka a literatúry a dejepisu na Evanjelickom gymnáziu v Rožňave, podarilo v roku 1912.

László Réz bol obdarený vynikajúcim rečníckym talentom. Už v roku 1902, v roku príchodu do Rožňavy 20. a 21. septembra bol slávnostným rečníkom z príležitosti 100 -ho výročia narodenia Kossuth Lajosa. Jeho reč bola vydaná aj tlačou. On bol slávnostným rečníkom aj v roku 1907 pri odhalení sochy tohoto slávneho revolucionára na rožňavskom námestí. V Rožňave pôsobil len čosi vyše roka, a v roku 1903 už on dostal dôveru na prednesenie smútočného spomienkového prejavu pri umiestnení pozostatkov manželky grófa Dénesa Andrássyho, Francisky do mauzólea v Krásnohorskom Podhradí.

Zaoberal sa aj architektúrou a vnútorným usporiadaním reformovaných kostolov. V zápisnici z konventu Reformovanej cirkvi konaného v Budapešti dňa 9. - 13. apríla 1907 je uvedené, že v Rožňave veľkou zásluhou duchovného Réz László -a bola úplne dokončená novostavba kostola, ktorého stavebné výdavky činili 46 tisíc korún.

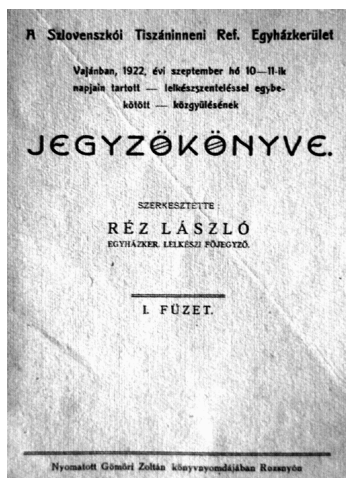

Rožňavský kalvínsky kostol

je jeden z najkrajších vtedajšom Maďarsku. Slávnostná posviacka kostola sa uskutočnila za účasti dojatých veriacich a hostí dňa 27. augusta 1905. Zmieňuje sa o veľkorysom dare pani *Nagy Antalné*, ktorá darovala 5 tisíc korún na zhotovenia zvona, ktorý slávnostne vytiahli do veže 13. júla 1905 popoludní a prvý zvon Reformovanej cirkvi v Rožňave sa rozozvučal o 17.00 hodine. Je ťažké opísať nadšenie veriacich tohto maličkého zboru. Poďakovanie patrilo aj grófovi *Dénesovi Andrássy* -mu, ktorý daroval na organ 2.000.- korún. Zmienka je aj o daroch občanov iných vierovyznaní, keď napr. *Herman István* s manželkou, rímskokatolíci, darovali kalich v hodnote 250.- korún a slečna *Margita Tamás* -ová, evanjelička augsburského vyznania, darovala kalich ku krstu v hodnote 120.- korún. Krčah na víno k večeri Pánovej daroval osobne *László Réz* a jeho manželka prikrývku na stôl Pána v hodnote 290.- korún. Kostol reformovanej cirkvi bol postavený v rokoch 1904-1905 podľa plánov budapeštianskeho architekta **Ferenca Weinigera**. Je to tehlová stavba s prvkami neogotiky. Na severovýchodnej strane kostola je situovaná veža, inšpirovaná neogotikou. Fasáda kostola je obkladaná leštenou červenou tehlou. Spomienkový prejav mal aj v roku 1906 z príležitosti odhalenia pamätnej tabule *Františkovi Rákocziemu II.* na stene budovy Mestského úradu

Zaoberal sa aj históriou jednotlivých žúp. Je autorom state Zemplínska župa v publikácii Maďarsko a maďarské mestá, vydanaj v Budapešti roku 1906. Obdivuhodná bola jeho aktivita na poli vyučovania náboženstva. Zo zápisu z už uvedeného konventu sa dozvedáme, že náboženstvo vyučoval v piatich školách celkom 11 hodín týždenne a mal 123 žiakov. Pritom na fare vyučoval ešte aj študentky reformovaného vierovyznania z katolíckej meštianky, kde mu cirkevná vrchnosť nedovolila vyučovať v priestoroch školy. Pri skúškach z náboženstva jeho žiaci dosahovali vynikajúce výsledky.

Počas 1. ČSR bol činný ako funkcionár Potisského dištriktu, keď bol viac rokov hlavným duchovným zapisovateľom a pod jeho redakciou vyšli tlačou viaceré kompletne zápisy.

Život a dielo nášho v poradí druhého farára svedčí o sile ducha, vzdelanosti a neutíchajúcej aktivite v oblasti cirkevného i občianskeho života. Údaje v našej kronike nie sú úplné a v ich zhromažďovaní budeme pokračovať.

*Ďakujeme aj dnes Pánu Bohu,
že náš cirkevný zbor
mohol mať takéhoto farára.*

Neprešlo jazykovou úpravou

Humenné 2011